

BRU
GGE

WERELDERFgoedstad

Open
Monumentendag
Vlaanderen

20ste editie 20ste eeuw

zaterdag 13 september 2008
zondag 14 september 2008

20ste-editie

20ste-eeuw

OMD 2008 Brugge

illustratie kaft:

Kanunnik Van Hoonackerstraat 3

Woord Vooraf

Dat monumenten meer zijn dan 'fraaie architectuur in een omhulsel' bewijzen reeds twintig jaar lang de Open Monumentendagen! Als de deuren opengaan, de bewoners van het monument ontdekt worden en het verhaal van het gebouw uit de doeken wordt gedaan, dan is sprake van een echt 'architectuurfeest'.

Op 13 en 14 september 2008 vieren we in Brugge feest want OMD bestaat 20 jaar! Onze Stedelijke Dienst voor Monumentenzorg stelde voor u een goed gevuld en gevarieerd programma samen. Keuzemogelijkheden te over. Het cultuurevent OMD heeft in 2008 als thema: 20ste editie-20ste eeuw! Niet evident voor Brugge denkt u? Toch wel! In deze unieke middeleeuwse stad is in de 20ste eeuw heel wat gebouwd en verbouwd. In de binnenstad zijn enkele straten pas in de 20ste eeuw aangelegd. Daarnaast zijn volledig nieuwe stadskwartieren tot stand gekomen die zeker de ontdekking waard zijn en verschillende deelgemeenten zijn pas in de 20ste eeuw tot volle ontwikkeling gekomen.

Een van de grondleggers van de modernistische architectuur in België, Huib Hoste, is een Bruggeling en van zijn vroege oeuvre zijn heel wat voorbeelden in onze stad bewaard. Huib Hoste krijgt bovendien in aanloop van deze monumentendagen extra aandacht met een debatavond en kleine tentoonstellingen.

Naast 20ste-eeuwse gebouwen staan op OMD 2008 recente herbestemmingen van het bouwkundig erfgoed op het programma. U kunt kennismaken met enkele interessante voorbeelden. Herbestemmen van monumenten blijft een uitdaging.

Openstellingen, themawandelingen, themafietstochten, tentoonstellingen, lezingen, een onderwijsproject, een debat... nog meer dan andere jaren moet u aandacht besteden aan het programma en uw voorkeuren tijdig bepalen om niets te missen!

Als Schepen, met onder meer monumentenzorg onder mijn bevoegdheid, hou ik er aan alle deelnemers, erfgoedpartners en vrijwilligers heel van harte te danken voor hun medewerking aan OMD Brugge! Zonder hen immers geen monumentenfeest!

We wensen u een fantastisch 20ste OMD toe en hopen u talrijk in Brugge te mogen verwelkomen!

Mercedes Van Volcem

Schepen voor
Ruimtelijke Ordening,
Stadsvernieuwing en
Huisvesting

Inleiding

Het thema van de feesteditie van de Open Monumentendag 2008 '20ste editie -20ste eeuw' biedt de mogelijkheid om Brugge vanuit een totaal andere invalshoek te bezoeken. Bezit het middeleeuwse Brugge wel 20ste-eeuwse architectuur en is die architectuur vooruitstrevend of past ze zich aan het gotische imago van de stad aan?

In Brugge zijn uit de 20ste eeuw, naast heel wat bijzonder fraaie gebouwen in historiserende stijlen (die toch ook een beetje ons handelsmerk uitmaken!) enkele resoluut moderne panden te ontdekken. Ze bevinden zich in de periferie van de oude stad en zijn vaak tot stand gekomen op initiatief van enkelingen. De unieke woning Breemersch aan de Gulden-Vlieslaan 58 van architect Nachman Kaplansky uit 1936 is zo'n voorbeeld.

Ongetwijfeld is het stationsgebouw, in 1936 ontworpen door de Brusselse architecten Jos en Maurice Van Krieking, het meest opvallende openbaar gebouw in modernistische stijl. De verplaatsing van het station van 't Zand naar de huidige plaats was bovendien een van de meest markante stedenbouwkundige ingrepen uit de eerste helft van de 20ste eeuw en een bewijs dat de stad zich tijdig aanpaste aan de snel evoluerende maatschappij. In de marge van het station en de heraanleg van 't Zand zijn verschillende niet gerealiseerde maar boeiende ontwerpen bewaard: zoals het voorstel Jos Viérin/ Henri Fonteyne/ Firmin Koentges voor de bebouwing van de Koning Albert I-laan in neostijl en het revolutionaire ontwerp Huib Hoste en P.A. Michel voor de Meersen.

In het interbellum worden in de binnenstad een paar nieuwe straten gecreëerd zoals de Julius en Maurits Sabbestraat (aanleg voltooid in 1929), de Elf-Julistraat (in 1930) en de Hugo Verrieststraat en Stijn Streuvelsstraat in het Gezellekwartier (vanaf 1930). Het Gezellekwartier wordt als tuinwijk ontworpen met huizen in een 'Brugse' stijl. In de andere nieuwe straten ontdekt men contrasterende 20ste-eeuwse architectuur.

Opvallend is het werk van architect Maurice De Meester (1890-1965) die in 1925 het kantoorgebouw van Koninklijke Nederlandse Gist- en Spiritusfabriek ontwerpt aan de Komvest maar ook de unieke woning Campers in de Julius en Maurits Sabbestraat 42 en de huizen in de Stokersstraat. Daarnaast heeft architect Huib

Hoste (1881-1957) met het ontwerp van de Sint-Jozefskliniek (vanaf 1909 tot 1926) aan de Komvest een uniek bouwwerk nagelaten. Twee fietstochten bieden de kans om beide architecten beter te leren kennen op OMD. Huib Hoste heeft in de deelgemeenten enkele modernistische pareltjes nagelaten maar ook twee meer traditionele huizen, waaronder zijn eigen woonhuis.

In Sint-Michiels kunt u een schooltje, ontworpen door Huib Hoste in 1926, bezoeken. Speciaal voor OMD en met de hulp van BruggePlus vzw (Vel

tegen Vel) zijn de schoolkinderen geïntroduceerd in de wondere wereld van De Stijl en het modernisme.

Veel architecten die in de binnenstad in een traditionele stijl werken, voelen zich stukken creatiever en vrijer in het zgn. 'Nieuwe Kwartier' Christus-Koning dat vanaf het begin van de 20ste eeuw tot ontwikkeling komt. Tijdens OMD 2008 wordt gefocust op Christus-Koning met twee boeiende themawandelingen die u voor het eerst echt laten kennismaken met enkele pareltjes van de interbellumarchitectuur. Het Jan Guilinizwembad (1928-1930), de Christus-Koningkerk (1930) en het Graaf Visartpark (vanaf 1902) staan bovendien extra in de belangstelling en verwachten uw bezoek.

Net als vorig jaar staat een woonboot op het programma. De Watergeus dateert uit 1929 en is recent omgevormd tot 'varend' woonhuis. Het schip ligt aan de Kolenkaai en kan enkel na reservatie worden bezocht.

Grenzend aan de voormalige handelskom, oorspronkelijk deel van Koolkerke, staat het unieke gebouw Fort Lapin 25 en 27, in 1905 ontworpen door de Brusselse architect Georges Martin in *beaux-artsstijl*. Na decennialange verwaarlozing is het hoekpand recent gerestaureerd. De eigenaars van beide huizen zijn bereid gevonden om mee te werken aan OMD en openen de deuren van dit waardevolle complex dat een boeiende geschiedenis heeft. Een even belangrijk gebouw maar in een totaal andere architectuurstijl opent zijn deuren in Sint-Michiels, n.l. het Psychiatrisch Ziekenhuis Onze-Lieve-Vrouw vanaf 1906 gebouwd in een neo-Brugse stijl door architect Jules Coomans, stadsarchitect van Ieper. Op de grens met Sint-

Andries, aan de Singel, is een verrassend huis te bezoeken dat in 1908 is gebouwd en recent op een heel contemporaine wijze is gerenoveerd. Dank zij het buurtinitiatief Singel 100 kunt u bovendien kennismaken met de geschiedenis van deze bijzondere straat. Op Sint-Kruis verdient de kerk van de abdij van Male uw bezoek. De kerk is gebouwd in 1956 door de Brugse architect Arthur Degeyter (1919-2004), die zonder twijfel een belangrijke rol heeft gespeeld in onze architectuurgeschiedenis.

In de oude binnenstad staan boeiende locaties op het programma. We zijn bijzonder verheugd dat twee interieurs, gerealiseerd in het interbellum door de 'Kunstwerkstede De Coene', te bewonderen zijn. Het zijn unieke parels. Een gelijkaardig interieur, de vroegere feestzaal De Buck, dateert uit de jaren 1930 en is enkele jaren terug zorgvuldig gerestaureerd. Daar wordt op OMD 'feestelijk' gedanst. Gebouwen in een meer traditionele architectuur vragen eveneens uw aandacht zoals twee 20ste-eeuwse godshuis-complexen in de Raamstraat (uit 1912 en 1955), een voormalige 'spelden-werkschool' (1924) verborgen in de Timmermansstraat en de voormalige Schippersschool (1930) aan de Komvest.

Tijdens de voorbereidingen voor OMD 2008 is gebleken dat in de Brugse deelgemeenten veel interessante voorbeelden van 20ste-eeuwse architectuur zijn te ontdekken. Het is een onderwerp dat in de toekomst onze volle aandacht zal krijgen en een studie verdient. Idealiter zou voor elke deelgemeente een 20ste-eeuwse architectuurtocht moeten worden uitgewerkt.

Meer dan alle andere gebeurtenissen kenmerken beide wereldoorlogen de 20ste eeuw. Stenen sporen van deze oorlogen zijn talrijk in Brugge te vinden. Dit oorlogserfgoed verbergt veel onbekende menselijke verhalen. De speciaal voor OMD 2008 samengestelde themawandeling zal dit 'vergeten' aspect belichten. Elk monument biedt een schat aan on(t)roerende verhalen!

Als neventhema van OMD 2008 mochten herbestemmingen onder de aandacht van het publiek worden gebracht. We verrassen u met zes totaal verschillende panden met even verschillende herbestemmingen: een prachtige middeleeuwse kelder omgevormd tot oefenlokaal voor tango, het voormalige jezuïetenklooster omgevormd tot campus voor het Europacollege, een filiaal van de Nationale Bank omgevormd tot psychotherapeutisch centrum, een huis omgevormd tot een klein hotel, het schooltje van de juffrouwen Brans omgevormd tot woonhuis en centrum voor yoga én een voormalige godshuiskapel omgevormd tot orthodoxe kerk.

Zoals ieder jaar zorgen de trouwe erfgoedpartners voor belangrijke nevenactiviteiten die het OMD-thema mee ondersteunen en onmisbaar zijn om de kwaliteit van het cultuurgebeuren te verzekeren. U ontdekt ze op verschillende plaatsen. Ook hedendaagse kunst ontbreekt niet op het appel en dit in Christus-Koning.

Restauratiearchitecten zijn present op drie locaties en de vzw Archipel zorgt voor de remake van een historisch debat uit 1930 als aanloop van het OMD-weekend.

Afspraak op 12, 13 en 14 september 2008 voor de feesteditie van OMD!

Ezelstraat 83, de orthodoxe kerk HH. Konstantijn en Helena

Open op
zaterdag 13 september van 14.00u tot 18.00u
zondag 14 september van 14.00u tot 18.00u

Demonstraties van het schilderen van iconen op de
verdieping van het voormalige passantenhuis

Op 24 mei 2008 is de orthodoxe kerk ingezegend.
Het is een bijzonder passend voorbeeld van
herbestemming. Daarom maakt het deel uit van het
programma van de Brugse Open
Monumentendagen.

Het gebouwencomplex in de Ezelstraat is
opgebouwd uit drie volumes.

In het centrale gedeelte bevinden zich de poort en de voorkapel. In het hoger gedeelte links het koor en in het rechter deel het voormalige passantenhuis. Archiefdocumenten melden 1449 als bouwdatum van de kapel en 1454-1460 als datum voor het gastenkwartier.

Opvallend is de rijk geprofileerde spitsboogingang die in 1957 is vernieuwd. De deurnaald dateert wel nog uit 1453-1454 en is versierd met een beeldje van Sint-Joos gekleed als pelgrim. Onder het beeldje zit het schild van Joos de Bul, belangrijke mecenas van het passantenhuis. Boven de ingang is in een gotische nis Maria en kind uitgebeeld.

De geel beschilderde bakstenen gevels van de kapel zijn doorbroken door segmentboogvensters met omljstingen. In het passantenhuis worden de ruimtes verlicht door in nissen gevatte rechthoekige kruisvensters. Deze op de benedenverdieping zijn nog eens afzonderlijk gevat in rondboognissen. De eerste steen van het passantenhuis is op 6 mei 1454 gelegd en de bouw is geleid door meester-metselaar Antheunis van Coolkerke. Het ingangsportaal dateert uit dezelfde bouwcampagne.

De buitenarchitectuur van de kapel is in 2005-2006 gerestaureerd op initiatief van de eigenaar, het OCMW-Brugge. Het rijk versierde interieur is in 2007-2008 door de orthodoxe gemeenschap zelf gestoffeerd. De Provincie West-Vlaanderen steunde het project.

De merkwaardige houten barokke afsluitingswand, die de kapel scheidt van de inkomhal, dateert mogelijk uit het begin van de 18de eeuw. De voorkapel en het koor zijn gebouwd op een rechthoekig grondplan en van elkaar gescheiden door een grote spitsbogige doorgang. In de voorkapel is de zoldering opgebouwd uit moer- en kinderbalken. Het koor is overkluisd met een stenen tongewelf. De glasramen dateren uit 1927.

De nok van het koor draagt een dakruitertje waarin nu drie klokjes zijn opgehangen die de orthodoxe erediensten aankondigen.

De kapel van Sint-Joos is na de Franse revolutie meermaals herbestemd en dit soms met vreemde (en storende) functies. In de eerste helft van de 19de eeuw is ze als militair hospitaal gebruikt en vanaf 1848 als zondagsschool voor kinderen van de Sint-Jacobsparochie. Na de Eerste Wereldoorlog wordt ze ingericht als stapelplaats en zelfs een tijdje als beenhouwerij. In de jaren 1950 gebruikte het OCMW de ruimte als stapelplaats voor de eigen kunstcollectie. In de jaren 1990 tenslotte krijgt Sint-Joos opnieuw een religieuze invulling als oecumenische kapel. Sinds 2008 is de benedenruimte van het passantenhuis als oecumenische kapel ingericht en kan de bloeiende orthodoxe parochie gebruik maken van de 15de-eeuwse kapel.

De orthodoxe kerk HH. Konstantijn en Helena

In 1995 is in Brugge een orthodoxe parochie opgericht onder de bescherming van de heiligen Konstantijn en Helena en behorend tot het oecumenisch patriarchaat van Konstantinopel (aartsbisdom België).

Tot 2007 gebruikte de orthodoxe gemeenschap de kleine benedenruimte van het voormalige passantenhuis. Nu is de voormalige Sint-Jooskapel ingericht als orthodoxe kerk. Dit is met veel respect voor het bestaand gebouw gebeurd. Tot de parochiegemeenschap van Brugge behoren orthodoxen van de meest diverse afkomst: Grieken, Syriërs, Russen, Oekraïners, Joegoslaven, Roemenen, Bulgaren, Georgiërs, Polen maar ook Belgen. Ieder jaar zijn ook de orthodoxe studenten van het Europacollege tijdelijk lid van deze kerk.

Het interieur van de kapel, die bijzonder rijk is aan religieuze symboliek, is nu nagenoeg volledig afgewerkt.

De iconostase of iconenwand

(de hierna-volgende tekst is opgesteld door Priester Bernard Peckstadt die aan de leiding staat van de parochie)

Wanneer men het orthodox kerkgebouw binnentreedt, wordt men onmiddellijk getroffen door het meest typische: de iconostase of iconenwand, die het 'heilige der heiligen' van het 'schip' van de kerk afscheidt. De iconostase is het symbool van de scheiding tussen de goddelijke en menselijke wereld. Als de centrale ingang wordt geopend, worden de twee werelden verenigd. Deze iconostase is vervaardigd uit lindehout in

een atelier in Thessaloniki in Griekenland. Ze is volledig met de hand gesculpteerd.

De iconen

De iconen zijn in de parochie zelf geschilderd onder leiding van Aartspriester Chrysostomos Pynenburg, een Nederlander woonachtig in Wenen. Jaarlijks leidt hij hier een iconencursus.

De icoon wordt door de orthodoxe gemeenschap vereerd als een heilig voorwerp en maakt integraal deel uit van de eredienst.

De iconostase bestaat uit drie poorten, zij refereren naar de Drie-eenheid, de Drie-enige manifestatie van God. De middelste poort is de Koninklijke Poort, de triomfpoort van de Zegepralende Christus, waarvoor de gelovigen komen communiceren.

De iconen van de Koninklijke poort, verwijzen naar de Blijde Boodschap met 'de verkondiging door de aartsengel Gabriël aan Maria' en de verkondigers van dit goede nieuws: de 'vier Evangelisten Mattheus, Lukas, Markus en Johannes'. Alleen bisschoppen, priesters of diakens mogen deze Koninklijke Poort betreden tijdens de liturgische diensten en langs daar het altaar als meest centraal punt van het Heiligdom benaderen.

In de orthodoxe traditie is het altaar meestal vierkant van vorm, waarbij de afmetingen met elkaar evenredig zijn en meestal een zuivere kubus vormen: een kubus die kan ronddraaien en waar geen begin en geen einde is. Over het altaar komt er een bekleding met zeer kostbare stoffen, vaak in verschillende lagen, wat refereert naar de kostbare doeken waarin het Lichaam van Christus gewikkeld werd nadat hij van het Kruis werd genomen.

De onderste iconenrij wordt wel eens de 'plaatselijke' iconenrij genoemd. Aan weerszijden van de Koninklijke Deuren is er een grote icoon geplaatst. Links de Christus-Icoon en rechts de Moeder Gods met het Kind. Op de zijpoorten zijn de aartsengelen Michaël en Gabriël afgebeeld.

Rechts is steeds de icoon van de Heilige Johannes de Doper, de Voorloper. En links is er de icoon van het patroonsfeest of de patroonheilige(n) van de kerk, hier zijn dat de HH. Konstantijn en Helena. Links in het midden zien we de Heilige Basilios de Grote, Aartsbisschop van Cesarea, een grote kerkvader uit de 4de eeuw. Hij is hier uitgebeeld, omdat er in de Brugse Bloedkapel een belangrijke relikwie van hem rust.

Verder hebben wij rechts in het midden de icoon van de Heilige Apostel Andreas, de Eerstgeroepene. Deze om de link te leggen met het Oecumenisch Patriarchaat van Konstantinopel waartoe het Aartsbisdom en de Parochie behoren. Apostel Andreas is immers de stichter van de Kerk van Byzantium. Deze Oecumenische Patriarch is de rechtstreekse opvolger van de Heilige Apostel Andreas. De parochie is ontstaan vanuit de orthodoxe parochie van Gent die eveneens is toegewijd aan de Heilige Apostel Andreas.

Helemaal rechts in de hoek is er de icoon van de HH. Kyrillos en Methodios, apostel-gelijken en verlichters van de Slavische volkeren, ook patroonheiligen van Europa. Het zijn twee broers uit Thessaloniki, die op vraag van de echelon van Moravië, Rostislav, uitgezonden werden om zijn volk te instrueren tot het christendom. Ze hebben dit gedaan door eerst alle Bijbelse en liturgische teksten te vertalen in het Slavische dialect. Ze

verwijzen naar de dochterparochie in Oostende, die vanuit Brugge is ontstaan en onder de bescherming staat van deze heiligen.

Uiterst links is er de icoon van de Heilige Silouan de Athoniet, een recente Heilige, die op de Athosberg in het klooster van de Heilige Panteleimon geleefd heeft tot aan zijn dood in 1938. Hij is Heilig verklaard in 1988 op aanvraag van de Oecumenische Patriarch Dimitrios en de Heilige Synode die hem omringde. Hij wordt hier afgebeeld omdat in het altaar een kleine relikwie van hem wordt bewaard en ook omdat het een heilige is die heel veel geschriften en richtlijnen heeft nagelaten. Er bestaan veel boeken over hem ook vertaald in het Nederlands.

De grote luster of ‘polyeleos’

Opvallend, in het midden van de kerk, is de grote luster of polyeleos, wat in het Grieks ‘veel barmhartigheid’ betekent en in bijna alle orthodoxe kerken terug te vinden is. Op bepaalde momenten tijdens de liturgische vieringen wordt deze krachtig aangestoken, soms weinig of soms helemaal niet.

Deze luster is gemaakt uit massief koper en heeft een totaal gewicht van 160 kg. Rondom zijn zestien iconen aangebracht: vooraan de Christus icoon met links de Moeder Gods en rechts de H. Johannes de dooper, de twaalf apostelen en tenslotte de dertiende apostel Matthias als plaatsvervanger van Judas.

Koorstoelen

In de kapel staan aan de kant van de muur houten koorstoelen (waaronder de troon voor de bisschop en aan de overkant de antitroon voor een eregast). Een gedeelte daarvan is gemaakt door leerlingen van het zevende jaar houtbewerking van het VTI van Diksmuide. De eiken stoelen zijn gemaakt naar een 19de-eeuws model van het klooster van Simonos Petra op de Athosberg. Het overgrote deel is besteld in Thessaloniki (Griekenland). Ook de koorlezenaar, het kaarsenmeubel en de ambon komen uit Griekenland.

De gelovigen staan recht tijdens de eredienst, soms urenlang, en dit om hun eerbied voor het lijden van Christus te gedenken.

De fresco's

De Russische kunstenaar Yaroslav Dobrynine uit Moskou is hier reeds maandenlang aan het werk om de schilderijen met de rijke, typische iconografie te realiseren.

Hij startte in februari 2008 met het schilderen van de fresco's. Hij beschilderde reeds verschillende kloosterkerken in Frankrijk, maar ook de orthodoxe kerk in Gent. Hij zal zijn werk voor de orthodoxe parochie hier in verschillende fases voltooien.

De eerste fase is reeds afgewerkt n.l. de beschildering van de apsis in het Heiligdom. Bovenaan ziet u de 'Moeder Gods van het teken', die symbool staat voor de kerk. De Moeder Gods is afgebeeld in gebedshouding, de twee armen geheven, met het Jezuskind gevat in een medaillon.

Daaronder zijn kerkvaders voorgesteld, waaronder de Heiligen Chrysotomos, Aartsbisschop van Konstantinopel, de Heilige Basilios de Grote, Aartsbisschop van Cesarea in Cappadocië, de Heilige Gregorios de Theoloog, de Heilige Gregorios Dialogos, de Heilige Ignatius de

Theofoor en de Heilige Nikolaas van Myra. Zij worden afgebeeld als liturgen, die de Goddelijke Liturgie meevieren.

Dobrynine is in juni 2008 gestart met de tweede fase van de beschildering met fresco's en dit aan de rechter muur. Hij schildert er bovenaan rechts zes grote feesten: de Geboorte van Christus, de Doop van Christus, de Transfiguratie, de Kruisiging, de Verrijzenis en tenslotte de Hemelvaart. Onderaan komen een twaalfstal mannelijke heiligen, bisschoppen, martelaren en monniken.

In de derde fase (op de muur kant straat, tussen de vensters) zullen twee grote feesten afgebeeld worden: het feest van Pinksteren en de Boodschap aan de Moeder Gods. Daaronder komen vrouwelijke heiligen.

Tenslotte is er nog de vierde fase waar de uitreiking van de H. Communie aan de Apostelen door Christus zelf zal worden afgebeeld. Aan de ene kant reikt Hij het Brood aan en aan de andere kant de Kelk en verwijst zo naar de H. Communie die zowel als Brood (Zijn Lichaam) en als Wijn (Zijn Bloed) dient ontvangen te worden. Dit zal het dienstwerk van Christus als 'Opperste Offeraar' onderlijnen.

Voor meer info:

De orthodoxe parochie staat onder de leiding van
Priester Bernard Peckstadt

mob 0476/499577 /

e-mail: orthodoxie.brugge@skynet.be

web-site: <http://orthodoxie-brugge.org/>

Fort Lapin 25, het voormalige woonhuis van Jules Catulle nu de Salons Fort Lapin

Open op

zaterdag 13 september van 14.00u tot 18.00u

zondag 14 september van 10.00u tot 18.00u

Dit monumentale hoekpand dateert uit **1905** en is net een jaar terug gerestaureerd en herbestemd. Een onverwachte ontdekking.

Vanaf de jaren 1890 vestigen zich in Brugge heel wat kleinschalige bedrijven omdat de lonen hier laag liggen en de vooruitzichten op de uitbouw van een zeehaven de stad economisch aantrekkelijk maken.

Ook grotere bedrijven worden uitgebouwd. In 1902 ontstaat 'La Brugeoise' uit de ijzergieterij De Jaegher en reeds in 1897 was de Koninklijke Nederlandse Gist en Spiritusfabriek zich aan de Komvest komen vestigen. De toekomst ziet er

rooskleurig uit. De uitbating van de 'grote' haven begint in 1905 en ook rond de vroegere kleinere haven of de handelskom is er weer hoop.

Voorgeschiedenis

Het Fort Lapin, dat in 1621 als militair fort was ontworpen om Brugge tegen mogelijke aanvallen van Nederlandse troepen te beschermen, is maar in 1665 voltooid en raakt reeds in 1700 in verval. In 1665 was nabij de Dampoort de handelskom gegraven, door Fort Lapin 'beschermd'. Deze kom wordt voorzien van een echte handelsinfrastructuur met kaaien, stapelhuizen en scheepswerven.

De zeeverbinding is mogelijk dankzij de grote zeesluizen die gebouwd worden in Slijkens. Schepen tot 400 ton kunnen dan Brugge bereiken. In de 18de eeuw wordt de handelskom dankzij het graven van de Coupure (1751) ook via de Langerei met het Minnewater verbonden en maakt de doorvoer naar de Gentse vaart mogelijk. Het graven van de Coupure is onderdeel van een groots opgezet plan om de ontsluiting van zowel Vlaanderen als Brabant mogelijk te maken. Ook in Gent wordt een Coupure gegraven en de Gentse vaart uitgediept. In Sas Slijkens komt een groter zeeluis.

De initiatieven brengen nieuw leven in de Brugse handelskom. Op initiatief van de Kamer van Koophandel en onder de stuwende kracht van Charles Walwein worden aan de zuidkant van de kom vanaf 1757 grote pakhuizen gebouwd (waarvan nog een gedeelte bestaat). Talrijke interessante bedrijven zijn actief aan de noordkant van de kom en hebben stapelplaatsen nodig. De handelsbedrijvigheid wordt op het eind van de 18de eeuw stilgelegd door de Franse revolutie en pas onder Napoleon weer op gang getrokken met het graven van het kanaal Brugge–Damme (dat in de Hollandse tijd wordt doorgetrokken tot Sluis). De

moeilijkheden tijdens de Belgische Omwenteling betekenen het einde voor de handelskom. De nog bestaande pakhuizen worden eigendom van de Stad Brugge en worden als opslagplaats gebruikt. Actieve handelaars bouwen ook nieuwe pakhuizen, werkplaatsen of scheepswerven.

Jules Alouïs Catulle is een van deze ondernemers.

Jules Alouïs Catulle is op 1 mei 1851 in Ingelmunster geboren. Hij moet afkomstig zijn uit een familie van industriëlen. Ook zijn broer Aimé (1845-1890) werkt in Brugge en bouwt een bedrijf uit aan de Buiten Boeverievest. Reeds in de jaren 1890 is Jules Catulle, die aan de Spinolarei woont, actief aan Fort Lapin.

Hij is toen reeds eigenaar van pakhuizen aan wat men het 'koophandelsdok' noemt. Verschillende aanvragen van Catulle zijn in het Stadsarchief terug te vinden. Volgens die documenten bezit hij twee naast elkaar gelegen industriële gebouwen die 35 m diep en 13 m breed zijn. Een daarvan wordt gebruikt als werkplaats om zaad te reinigen, een tweede als mouterij (mout is gerst dat men laat ontkiemen nadat het gedroogd is en waarmee men bier kan brouwen).

Enkele oude foto-opnames geven een beeld van de 'Brugse docklands'. Deze (interessante industriële) gebouwen zijn gesloopt met de aanleg en verbreding van de ring vanaf de jaren 1950. Vroeger liep nog een spoorweg voor een goederentram langs het Fort Lapin ten behoeve van de vele industriële activiteiten.

Jules Catulle vindt aan Fort Lapin een geschikt bouwterrein voor een prestigieus woonhuis. Recht tegenover zijn bedrijf, op de hoek met de Dudzeelse Steenweg en Fort Lapin, koopt hij een bestaand pand (mogelijk een voormalige herberg, want er waren er verschillende aan die kant van de weg gesitueerd zoals 'In de Stoomboot' en 'In de Ketsbaan',...). Het lijkt een 19de-eeuws gebouw dat twee bouwlagen hoog is en vier traveeën breed.

Het gebouw wordt gesloopt en in 1905 vervangen door een heel imposant hoekpand in een *beaux-artsstijl*.

Jules Catulle trouwt voor een tweede maal in 1889. Zijn eerste vrouw Emilie Pauline De Winghe was in 1888 gestorven. Hij is dan 38 jaar en hertrouwt met de 18-jarige Marguerite Geûens (° Brugge 1871). Marguerite is de dochter van industrieel Emile Geûens en Rosalie Vanderhaeghen. Er wordt een huwelijkscontract opgemaakt bij notaris Camille Kerkhofs. Het burgerlijk huwelijk wordt voltrokken op 24 september 1889 door schepen Jules Fonteyne met als getuigen zijn voormalige schoonvader Victor De Winghe, brouwer uit Reims, zijn broer

Aimé Catulle, Edouard Vanderhaeghen, raadgever aan het Hof van Beroep in Gent en tenslotte advocaat Alphonse Geûens, beide laatste ooms van de bruid.

Jules Catulle doet zaken met zijn nieuwe schoonvader Emile Geûens die ook een (gezamenlijke?) mouterij heeft aan Fort Lapin.

Catulle is een succesvol zakenman en duidelijk rijk om dergelijke imposante woning te kunnen bouwen. Ook in 1905 moet dit pand een fortuin gekost hebben.

In het archief van de Dienst voor Monumentenzorg zijn originele, gekleurde ontwerpplannen van dit huis terechtgekomen, opgemaakt door de Brusselse architect Georges Martin (april 1905). Het officiële bouwdoossier in het Stadsarchief, is echter ondertekend door de Brugse architect Louis Charels (1875-1912). Het zijn identieke plannen, enkel de hoofding en de handtekening verschillen. Is architect Charels ingeschakeld om ter plaatse de werken vlot te laten verlopen? Dit is in elk geval een vreemde en ongewone procedure.

Het plan voorziet een dubbelwoning waarmee het een geheel vormt (zie verder onder nr. 3 van deze brochure).

Het gevelontwerp van het hoekvolume op het plan Martin is samen met de aanpalende gevel van nr. 27 op één vlak getekend, zodat dit herenhuis de allures krijgt van een Frans 'kasteeltje', met een bijna symmetrische gevelordonnantie (het torenvolume is 7 m breed, de zijvleugels 14 en 17 m breed, dus een totale gevellengte van 38 m).

Het is een (felrood) bakstenen gebouw waarbij veel gebruik wordt gemaakt van een witte kalkzandsteen (Savonnière? Euville?). Het gebouw is twee (hoge) bouwlagen hoog en afgedekt met een gemansardeerd dak, bekleed met leien. De toegepaste bouwstijl, die het best als *beaux-artsstijl* wordt omschreven, is vooral in Brussel geliefd tijdens de belle époque en duidelijk geïnspireerd op de Franse Lodewijk XIV-stijl. Deze stijl die op de Wereldtentoonstelling van 1900 in Parijs de toon aangeeft, veroverd daarna de hoofdsteden in Europa en de rest van de wereld.

De plattegrond is onregelmatig doordat het perceel met de Dudzeelse Steenweg een stompe hoek vormt en dit wordt fraai opgelost door dé blikvanger van het huis: het hoekvolume.

De oorspronkelijke functies volgens het plan

De kelder krijgt als functies: *bureau d'employé, cave provision, cave charbon, cave à vin, cave à la bière, buanderie, fosse, citerne*. De benedenverdieping is ingedeeld met een *passage, bureau, salon* (in de hoek), *grande salle à manger, petite salle à manger, jardin d'hiver, vestibule, vestiaire, lavabo*, twee

w.c.'s, office, cuisine, grand vestibule d'entrée avec escalier, entrée de service. Op de verdieping komen: antichambre, chambre de monsieur et madame, twee chambres d'enfants, toilette, poste d'eau, w.c., bain, monte charge, salon (opnieuw in het hoekvolume), een chambre d'amis, lingerie, escalier de service. Op de zolder tenslotte zijn nog drie grote en twee kleine kamers voorzien, een echte opbergzolder, maar in het hoekvolume 'een atelier de peinture'.

De plattegrond vertoont een traditionele hiërarchische maar ingenieuze aanleg. De vijfhoekige trapzaal fungeert als centraal knooppunt en staat in verbinding met de koetsendoorgang, het hoeksalon en de overige vertrekken. Beide niveaus zijn op dezelfde wijze ingedeeld.

De interieurdecoraties zijn Frans geïnspireerd, gaande van tweede rococo naar een mengstijl classicisme/ Lodewijk XVI. De decoraties leunen nog aan bij de grandeur van de Second Empire en vormen een passend antwoord op de gevelarchitectuur.

De koetsendoorrit is sober versierd met pleisterwanden, geritmeerd door blinde rondboognissen en pilasters. Het trappenhuis is verlicht door een hoog venster in de achtergevel en de houten trap is afgewerkt met een smeedijzeren borstwering in Lodewijk XV-stijl. De vroegere woonvertrekken waren rijk gestoffeerd met dubbele paneeldeuren met versierde kroonlijsten, plintlambriseringen, fraai lijstwerk op de plafonds en een ovale plafondschildering in de grootste eetkamer. Het hoeksalon was gestoffeerd in een mengstijl refererend naar de rococo en met camaieuschilderijtjes met amoureuze tafereeltjes (toepassen van dezelfde kleur in verschillende tinten) in de supraportes.

Het prachtige hoekpand stond ruim een kwarteeuw leeg en is totaal verwaarloosd pas in 2003 aangekocht door een dynamisch jong echtpaar dat de zware restauratie aandurfde. Meermaals was in de loop der jaren gevraagd of het pand kon gesloopt worden, maar de Dienst voor Monumentenzorg bleef hardnekkig ijveren voor behoud.

De restauratie en de herbestemming zijn een “overwinning” voor het Brugs architecturaal erfgoed uit de 20ste eeuw.

Zonder twijfel gooit W.O. I roet in het eten van de bedrijfjes aan de handelskom. Het monumentale huis wordt door de Duitse bezetter opgeëist.

Foto's tonen aan dat de kelders van Fort Lapin 25 gebruikt zijn als casino door 'Marinekorps Flandern', dat Brugge bezet. Dit korps bouwt Brugge en vooral Zeebrugge uit als uitvalhavens voor de U-boten, en staat onder het bevel van admiraal August von Schröder. Volgens sommigen zou ook de beroemde Engelse kapitein Charles Fryatt (1872-1916) hier kort als gevangene verbleven hebben vlak voor zijn terechtstelling.

Brugge wordt op 19 oktober 1918 bevrijd.

Wat allemaal met het pand gebeurde na Jules Catulle wordt nog 'gereconstrueerd'. Wellicht komen ook op OMD bezoekers over de vloer die het verhaal kennen. In 1925 wordt het gekocht door Alphonse, Berthe, Georges, Marie en Augustus Van Hauteghem. Handelaars en bezitters van talrijke huizen in Brugge. Het gaat via erfenis in 1969 over naar Georges Van Hauteghem en Maria Wintein en het jaar nadien naar Roger De Poerck-Van Hauteghem en Roger De Laere (die er de boterfabriek heeft). In 1973 staat aannemer Gregoire De Cock-De Blauwe als eigenaar genoteerd

en in 1978 verkoopt hij het aan garagehouder Dirk Van Haelewijn. In 1988 wordt het doorverkocht aan BVBA (later nv) YVDABCO. Het wordt door de curator van de nv verkocht aan de huidige eigenaars.

In 1950 wordt het pand bewoond door Brusselaar Roger De Laere (1924-1972) en zijn Brugse vrouw Suzanne Van Bever. Het gezin krijgt zes kinderen. De Laere richt in de kelders van het pand een margarinefabriek in onder de naam 'Produbelge' en de margarine, vooral bestemd voor hotels en restaurants, krijgt als naam 'My Day'. De fabriek heeft eigen flamboyante bestelwagens en verkoopdirecteur Anthierens zorgt voor gedegen reclame zodat 'My Day' ook in de kleinhandel populair is en zelfs lokaal de strijd aangaat met 'Solo'.

Bij de dood van De Laere sluit ook het fabriekje zijn deuren. Naar het pand wordt niet meer omgekeken, het geraakt vervallen en wordt door het Kadaster zelfs als 'puin' geclassificeerd.

Fort Lapin 27, het voormalige woonhuis Geûens nu P&B Bloemen

Open op

zaterdag 13 september van 14.00u tot 18.00u

zondag 14 september van 10.00u tot 18.00u

Rechts van het hoekhuis en er architecturaal een geheel mee vormend, situeert zich het voormalige woonhuis Geûens. Zo gaat toch het verhaal. Jules Catulle zou voor zijn schoonouders, Emile Geûens (1841-1902?) en Rosalie Vanderhaeghen, dit kleinere huis hebben laten bouwen. Toevallig is tijdens onderzoek voor OMD 2008 'ontdekt' dat het echtpaar Geûens Zilverstraat 41 in bezit heeft en er woont (zie nr. 23 van deze brochure). Emile Geûens sterft in 1902 en zijn weduwe verkoopt het huis in 1907. Mogelijk was Fort Lapin 27 bedoeld voor Rosalie Vanderhaeghen die zo dicht bij haar dochter vertoeft.

Wie woonde er?

Nazicht van de Bevolkingsgegevens brengt verduidelijking in de bewoningsgeschiedenis. Rosalie Vanderhaeghen, weduwe Geûens woont zeker in het huis in 1910. Ze is geboren op 10 oktober 1838 in Oudenaarde en staat als rentenierster ingeschreven. Bij haar wonen twee dienstmeiden (Eugenie Bernaert en Marguerite Dierickx). Rosalie Vanderhaeghen verhuist op 20 december 1918 naar het Prinsenhof, waar toen door de zusters van de Retraite kamers verhuurd werden aan rijke oude dames. Nadien wordt Fort Lapin 27 vanaf 2 augustus 1920 verhuurd aan het gezin Jozef Deryckere. Jozef is geboren in Izegem en handelaar. Hij is getrouwd met Irma Christiaens en heeft twee dochters Gabriella en Jeanne. Er is ook dan een inwonende meid, n.l. Irma Beel. Irma Christiaens en dochter Gabriella sterven beide in 1923 en in 1925 beslist Deryckere om naar Ukkel te verhuizen. Het huis is dan net verkocht aan de familie Van Hauteghem. Tussen 1925 en 1931 wordt het bewoond door de familie Leon Lepez-Kimpe uit Assebroek. Lepez is bediende en verhuist in 1931

naar Asse. Pas in 1940 is een nieuwe inschrijving genoteerd. Fort Lapin is dan het woonhuis van scheepsmakelaar Raymond Degroote. Hij woont er met zijn vrouw H    ne Timmerman, drie kinderen en zijn schoonmoeder Elisa Caloen wellicht tot 1944. Op 31 december 1947 staat een 'handelsbestuurder' uit Oslo, Noorwegen als bewoner genoteerd, n.l. Sigard Dahlstrom met zijn vrouw. Later komt de familie De Vuyst er wonen.

Er is voor dit huis -eveneens in **1905**- een afzonderlijk bouwdoossier ingediend met als hoofding: *façade de la petite maison*. Ook hier is het plan ondertekend door Louis Charles (zie nr. 2 van deze brochure). Dit huis is slechts drie traveeën breed maar niettemin een ruim woonhuis. Op de verdieping is het spoor van de doorgang naar nummer 25 bewaard. De bewoners konden dus elkaars woonhuis zo binnenlopen.

Het interieur van Fort Lapin 27 wordt stapsgewijze gerestaureerd door de huidige eigenaars. Het was net als Fort Lapin 25 sinds 1925 bezit van de familie Van Hauteghem. Het pand is veertig jaar lang bewoond en als atelier gebruikt door stoffeerder De Vuyst. Het was verwaarloosd, maar omdat het in gebruik bleef, was de toestand minder 'desastreus' dan in Fort Lapin 25.

Op OMD kan de benedenverdieping worden bezocht. Het is opgebouwd uit een gang, twee statige kamers en een voormalige keuken.

Het salon en de voormalige eetkamer zijn van elkaar gescheiden door een beglaasde deur met sierlijk timmerwerk.

Dezelfde vormgeving komt terug in de grote terrasdeur. De binnendeuren met versierde kroonlijsten hebben decoratiemotieven in verschillende stijlen (Lodewijk XV en *régence* bijvoorbeeld, een waar staalboek van *beaux-artsstijlen*) en de pleisteren plafonds zijn afgewerkt met sierlijk lijstwerk. Bemerkt de plintlambriseringen en het fraaie marmeren schouwttje. De beukenhouten trap met versierde trappaal vertrekt op een marmeren optrede. Ook

de bevoering in de gang is in witte marmer. Overblijfselen die wijzen op de oorspronkelijk rijke stoffering van dit kleinere woonhuis. Opvallend is ook de herontdekte muurdecoratie in sjabloonvorm die waar mogelijk behouden en gerestaureerd is.

Op 6 augustus 2004 hebben de huidige eigenaars het pand gekocht aan Maurice Lerou, weduwnaar van Ghislaine Van Hauteghem. Het is omgevormd tot woonhuis en bloemenzaak. De restauratie van het interieur zal nog enkele jaren in beslag nemen.

Gerard Davidstraat 2-10, de Christus-Koningkerk

Open op

zaterdag 13 september van 14.00u tot 17.00u

zondag 14 september van 14.00u tot 17.00u

Op zondag 14 september geeft architect Peter Goes toelichting bij de geplande restauratie om 15.00u en om 16.00u. Arch. Goes heeft een uitvoerige beschrijving van de restauratie opgesteld. De tekst wordt op OMD uitgedeeld.

Op het Brugse Stadsarchief wordt het dossier rond de bouw en stoffering van de Christus-Koningkerk bewaard. Het bevat een schat aan gegevens rond de problematiek van de bouw en de afwerking van deze kerk. De werken nemen ruim twintig jaar in beslag. W.O. II heeft daar ook wel mee te maken.

Binnenkort wordt het interieur van de kerk gerestaureerd. We zijn verheugd dat het publiek op OMD kan kennismaken met de concrete plannen.

De parochie Christus-Koning is opgericht in 1927. De onderpastoor van Sint-Walburga, E.H. Arthur Vuylsteke, wordt aangesteld als pastoor. Er was toen nog geen kerk en geen pastorie. Het zgn. 'Nieuw Kwartier' heeft duidelijk nood aan een ruime kerk. Pastoor

Vuylsteke sterft voor de kerk is gebouwd en wordt opgevolgd door Gustaaf Lambrecht, toen onderpastoor van Sint-Salvators. De bouw van een 'noodkerk', links van de huidige kerk, is toen reeds bezig . Pastoor Vuylsteke heeft op 17 juni 1929 toelating gevraagd voor het bouwen van 'eener school met kapel op naakten grond'. De ontwerpers zijn de architecten Antoine Dugardyn en Luc Viérin.

In 1930 wordt de opdracht voor het bouwen van een grote kerk toevertrouwd aan arch. Antoine Dugardyn. Het heeft wel een tijd geduurd en wat zorgen gekost om de juiste plaats (en bouwgrond) voor de kerk te vinden.

Antoine Dugardyn (1889-1962)

Bruggeling Antoine Dugardyn studeert architectuur aan Sint-Lucasinstituut in Gent tot 1912 en is enkele jaren als stagiair en losse medewerker verbonden aan het bureau van arch. Jos Viérin. Na W.O. I is hij actief in de wederopbouw en bouwt veel nieuwe scholen en kerken in de verwoeste frontstreek. Vanaf het eind van de jaren 1920 tot 1934 is hij geassocieerd met Jos Viérin en zij bouwen samen in het Zoute heel wat fraaie nieuwbouw, ook de kerk. Na W.O. II krijgt Dugardyn nog steeds veel opdrachten voor villabouw in het Zoute en van dezelfde bouwheren krijgt hij ook opdrachten in Gent en Brussel. In Oostende wordt hij in 1956 door koningin Elisabeth belast met de heropbouw van de koninklijke villa. In Brugge bouwt Antoine Dugardyn weinig. Hij restaureert wel enkel grotere panden. De kerk in Christus-Koning is ongetwijfeld zijn belangrijkste realisatie.

Het ontwerp wordt op 22 december 1930 ingediend en de neoromaanse koepelkerk met campanile is reeds eind januari 1931 positief geadviseerd door de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen. Er worden kleine aanpassingen gevraagd en de definitieve plannen (met een iets lagere koepel) worden in de zomer van 1931 goedgekeurd en op 24 juli 1931 aanbesteed. Aannemer Louis Priem uit de Raamstraat (de aannemer van het Guilinizwembad) doet het laagste bod en krijgt de werken toevertrouwd voor de aanbestedingssom van 1.680.347,47 frank. Op 18 juli **1932** wordt

de nieuwe kerk ingewijd door de Brugse bisschop Henricus Lamiroy. De afwerking ervan zal jaren aanslepen. Als bouwmetaal worden baksteen, blauwe hardsteen, witsteen van Euville en veel dennenhout gebruikt. De buitendeuren zijn uitgevoerd in eikenhout, de binnendeuren in teakhout. De kerkverlichting wordt uitgevoerd door G. Erck uit de Boomgaardstraat 4 voor 8490 frank.

De stoffering van het interieur van de kerk wordt grotendeels toevertrouwd aan Jules Fonteyne.

Jules Fonteyne (1878-1964)

Jules is de zoon van beeldhouwer Hippolyte Fonteyne. Hij groeit op in een zeer kunstzinnig milieu en volgt zijn kunstopleiding aan de Brugse academie met als twee belangrijkste leraars beeldhouwer Henrik Pickery en schilder Edmond Van Hove. Hij studeert af als primus en gaat zich verder bekwamen aan de academie van Brussel en het Instituut voor Schone Kunsten in Antwerpen. Fonteyne werkt aanvankelijk in het ouderlijk huis in de Boeveriestraat en ontwerpt decoratie voor beeldhouwde meubelen die door zijn vader en oom Renon worden uitgevoerd. Deze veelzijdige

kunstenaar verblijft tijdens W.O. I in Engeland en ondergaat daar de invloed van de prerafaëlieten. Vanaf 1919 is hij opnieuw in Brugge actief en wordt in 1921 leraar en in 1927 directeur van de Brugse academie. Hij heeft talrijke kunstzinnige opdrachten gerealiseerd, zowel bouwwerken, portretten, affiches, glasramen, bijzonder fraaie etsen als heel wat ontwerpen voor kerkmeubilair (bijvoorbeeld voor zijn vriend arch. Huib Hoste meubilair voor de kerk van Zonnebeke maar ook voor de kapel van de Sint-Jozefskliniek aan de Komvest). Pas na zijn dood wordt in het Brugse Groeningemuseum een retrospectieve aan zijn werk gewijd (1973).

Jules Fonteyne ontwerpt hier het kruisbeeld, het hoofdaltaar (gedeeltelijk uitgevoerd door de marmerwerken Lanssens), de zijaltaren (Lanssens en W. Deldaele), de biechtstoelen (uitgevoerd door H. De Wispelaere), de credenstafel (uitgevoerd door L. Vergison), de communiebank (uitgevoerd door W. Deldaele en firma Brondel). In 1934 beeldhouwt Bruggeling Alfons De Wispelaere het Mariabeeld en het H. Hartbeeld. Pas in 1938 wordt een elektrisch orgel aangekocht bij het huis Anneesens uit Menen.

Dadelijk zorgt de akoestiek van de koepel voor problemen. Nog in 1932 schrijft Jos Viérin (toen ook schepen in Brugge): *la ville de Bruges à fait construire une nouvelle église dans le nouveau quartier du Christ-Roi. L'Edifice est au point de vue architectural et constructif très réussi, mais sous le rapport de l'acoustique la construction ne donne pas la même satisfaction.* Viérin gaat naar Parijs bij de 'Société Pleyel' om het probleem met de Gustave Lyon, gespecialiseerd in architectuurakoestiek, te bespreken en om te vragen voorstellen uit te werken die het probleem kunnen oplossen.

W.O. II belet de verdere binnenaafwerking van de kerk. In mei 1940 vallen een tiental bommen op Christus-Koning en de kerk wordt licht beschadigd (er valt o.m. een bom op de hoek Graaf Visartpark/ Maria Van Bourgondiëlaan).

In 1954 wordt van start gegaan met de binnenaafwerking. Er moet gezorgd worden voor een bezetting en een 'nagalmwering' van de koepel en voor binnenschilderwerk. Ook gekleurde glasramen ontbreken nog. Jules Fonteyne wordt opnieuw belast met de opdracht (of voltooit zijn initiële opdracht?) en de schilderwerken worden uitgevoerd door C. Van Maele uit Oostende (de aanbestedingen bedragen 320.000 frank voor sier- en kunstschildering van de koepel en 233.712 frank voor de glasramen). Een prijsofferte voor de nagalm wordt ingediend

door NV Isoverbel Brussel en het onderzoek gebeurt door Prof. ir. A.C. Raes.

Achter het altaar worden twee maal drie figuren, met wapenschilden en teksten met vergulde letters gepenseeld. Het zijn Onze-Lieve-Vrouw, Koning David, Melchisedech en de Drie Wijzen uit het Oosten. Op de grote boog voor het altaar komt een afbeelding van Sint-Jan. Aan de zijkanten is keizer Konstantijn, koning Clovis met kleurrijke nevenfiguren, Sint-Remigius en Karel de Grote uitgebeeld en verder Keizerin Helena, Karel de Goede met het schild van Oud Vlaanderen en Diederik van den Elzas met het H. Bloed. Voor de koepel ontwerpt Fonteyne sterrenbeelden en panelen met engelen, ouderlingen en de ruiters van de Apocalyps.

De glasramen tenslotte stellen engelenfiguren voor met koningskroon en doornenkroon.

De Christus-Koningkerk is een eenvoudige, maar siervolle bakstenen kerk gebouwd op een onregelmatige plattegrond (met hoofdaltaar; sacristie en kleine koer; priesterkoor; benedenkerk; koepel met hoogte van 22,50 m; doopkapel; zaal voor lering). De

klokkentoren of campanile in een Lombardische stijl is 89 m hoog.

Als 20ste-eeuws bedehuis verdient het beslist de aandacht van de OMD-bezoeker.

De pastorie aan de overkant van de straat, is kort vóór 1934 gebouwd door aannemer Camille Vermeersch en zoon uit het Genthof. Het plan is niet ondertekend door een architect.

Heilige-Geeststraat 1, het gouden salon De Coene in Hotel de Castillon

Uitsluitend op reservatie op OMD-lijn
050/47.23.24. Inschrijving ook mogelijk via
monumentenzorg@brugge.be
tot 12 september

De inrichting van het *gouden* salon in art decostijl, dat op de Open Monumentendag kan worden bezocht, dateert uit **1934**. In de Brugse binnenstad zijn weinig art deco-interieurs bewaard, althans niet van deze kwaliteit.

Hier is bij inrichting van het salon door de Kunstwerkstede De Coene de oude structuur van het huis geëerbiedigd: moerbalken, strijkbalken en consooltjes kregen een gouden

afwerkingslaag. De zwartmarmeren Lodewijk Filipsschouw met schouwboezem in empirestijl is geïntegreerd in de nieuwe decoratie. De wandmeubeltjes (ook deze tussen de vensters) en de verlichtingsarmaturen zijn in een zuivere en traditionele art decostijl. De kroonlijst is verzorgd en rijkelijk gedecoreerd met een gedrapeerd motief. In de lambrisering is de oorspronkelijke wandbespanning niet bewaard gebleven. Alhoewel dit salon vrij klein is, voelt de ruimte door het vele goud heel somptueus aan. Of hoe fraai een 20ste-eeuws interieur in Brugge wel kan zijn.

Joseph De Coene (1875-1950)

Reeds in 1888 wordt Joseph, na het overlijden van zijn vader, als oudste zoon betrokken bij de behangers-stoffeerderzaak van de familie in Kortrijk. Hij wordt behanger maar volgt vanaf 1893 lessen aan de tekenacademie in Brussel. Een voordracht gegeven door Henry Van de Velde laat bij hem een overweldigende indruk na. Hij bouwt met groot enthousiasme de behangerszaak uit tot een interieurbedrijf. De invloeden van de Arts&Craft beweging van William Morris en de Art Nouveau worden duidelijk zichtbaar in de ontwerpen en realisaties van het bedrijf. De volledige familie is bij de zaak betrokken. In 1905 sticht Joseph een nieuwe familievennootschap: de meubel- en decoratiefirma De Coene Frères, die na de Eerste Wereldoorlog een enorme bloei zal kennen. Het bedrijfscomplex dicht bij het goederenstation van Kortrijk is door Joseph De Coene zelf ontworpen. Alle kunstambachten zijn daar onder één dak verenigd. De Coene Frères rijft verschillende prijzen binnen op internationale tentoonstellingen zoals op de Wereldexpositie te Brussel in 1910. De firma volgt de contemporaine kunststromingen op de voet

en werft de beste vaklui en ontwerpers aan. Het wordt het belangrijkste interieurbedrijf van België. Net voor W.O.I telt het bedrijf 600 medewerkers die 15 verschillende ambachten beoefenen. Na de oorlog wordt het bedrijf intens betrokken bij de wederopbouw. In 1921 gaat Joseph naar Amerika en maakt er kennis met de bloeiende triplexindustrie. In België verwerft De Coene nagenoeg het monopolie voor de vervaardiging van triplexplaten bekleed met fineerhout. Vanaf 1925 werkt het bedrijf als naamloze vennootschap onder de naam Kortrijkse Kunstwerkstede Gebroeders De Coene/ Ateliers d'Art de Courtrai De Coene Frères. Ze slepen heel wat gerenommeerde internationale prijzen in de wacht. Opdrachten komen zowel uit Frankrijk, Groot-Brittannië, Nederland als België. Gelukkig zijn meubels en interieurs van De Coene in verschillende steden bewaard gebleven. En dit ook in Brugge waar ze dan ook gekoesterd worden.

Sinds 1988 is het huis H.-Geeststraat 1 omgevormd tot hotel de Castillion. Hierbij kreeg het art decosalon een passende functie als gastronomisch restaurant 'Le manoir quatre saisons'.

Voorgeschiedenis

Het grote hoekpand dat uit twee diephuizen bestaat, dateert mogelijk uit het eind van de 16de eeuw. De (voorlopig) vroegst bekende eigenaar is Maarten Lem (+1597), voogd van het hospitaal van de Potterie, raadslid en schepen van Brugge. Hij is zeker in 1583 eigenaar van het grote hoekhuis. Alle daaropvolgende eigenaars zijn bekend. Ze speelden een rol in onze lokale geschiedenis. Hun verhaal is kort toegelicht in de OMD-brochure van 1998.

In 1823 verwerven dokter Isaac De Meyer en zijn vrouw Colette Versavel dit huis. In Brugge is Isaac De Meyer sinds de fraaie tentoonstelling 'Isaac' in het 19de-eeuws Sint-Janshospitaal in 2005 niet langer een onbekende.

Isaac De Meyer (1786-1861)

Isaac-Joseph De Meyer wordt op 24 augustus 1786 in Merendree geboren. In 1798 komt hij bij zijn welstellende Brugse oom Pieter Vyncke wonen, die zorgt dat zijn talentvolle neef een gedegen opleiding krijgt. Isaac voelt zich aangetrokken tot de studie van de geneeskunde en volgt een basisopleiding anatomie en chirurgie. Hij behaalt het brevet van hulpchirurg aan het militair hospitaal en ambieert een aanstelling in het medisch korps van het Franse leger, waar men snel zijn capaciteiten als dokter naar waarde schat. De Meyer wordt ingeschakeld als chirurg tijdens de veldslagen in 1809 en krijgt de kans om Napoleon als veldheer aan het werk te zien, wat hem zijn ganse leven bij blijft.

Op 11 maart 1813 studeert hij af als dokter in de chirurgie van de medische faculteit van Parijs met een thesis over borstkanker. Na nog een kort militair intermezzo in Waterloo beslist hij in 1817 definitief in Brugge te komen wonen en er zijn carrière als

geneesheer uit te bouwen. In 1822 wordt hij dokter bij het Bureel van Weldadigheid en zijn professionele successen gaan vanaf dan onverminderd door. Hij is in kunst, geschiedenis en literatuur geïnteresseerd.

Vanaf 1825 is hij voorzitter van de Brugse Medische Commissie, in 1826 lid van de Provinciale Medische Commissie, in 1827 lesgever aan de vrije school voor geneeskunde, in 1833 leraar aan de vroedvrouwschool van het Sint-Janshospitaal en in 1837 wordt hij er als chirurg aangesteld. Nog vermeldenswaard is zijn leraarschap aan de Brugse Academie. In 1856 tenslotte wordt hij ondervoorzitter van de Medische Academie van België.

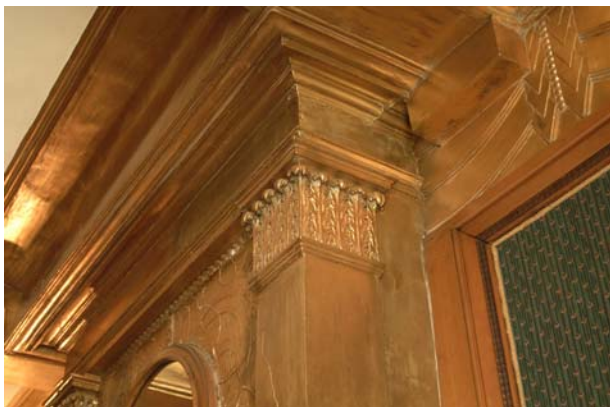
Isaac-Joseph De Meyer sterft op 29 mei 1861 en door zijn pioniersrol in de opleiding van vroedvrouwen is hij onlosmakelijk verbonden aan de plaatselijke geschiedenis van de geneeskunde.

In 1850 verhuist de familie De Meyer naar de aanpalende woning op de hoek met de Sint-Salvatorskoorstraat 9. Mogelijk zijn tussen 1850 en 1852 '*smaakaanpassingen*' in het interieur van de Heilige-Geeststraat 1 uitgevoerd, zoals het plaatsen van een nieuwe trap en schouwen in Lodewijk Filipsstijl. In juni 1852 wordt het pand immers betrokken door de nieuwe eigenaar Amand Defoor, vice-president van de rechtbank van eerste aanleg. Na zijn dood in 1881 wordt het geërfd door zijn vrouw en later zijn dochter Esther Dezitter-Defoor. In 1919 koopt aannemer Alphonse Caestecker Heilige-Geeststraat 1 en verdeelt het in 1921 in twee percelen: een deel blijft woonhuis, het andere wordt omgevormd tot magazijn. Het pand blijft tot in 1987 eigendom van deze familie, gespecialiseerd in het plaatsen van centrale verwarmingen.

De familie Caestecker verbouwt meermaals het huis. Belangrijk voor het huidige aspect van de buitengevels is de verbouwing in neo-Brugse stijl van 1927, uitgevoerd naar een ontwerp van

architect Antoine Dugardyn. De bestaande segmentboogvensters maakt men rechthoekig en voorziet men van geblokte ontlastingsbogen. De poortingang krijgt een tudorboogvorm, de zijgevel een afwerking met trappen.

Belangrijke interieurwijzigingen worden uitgevoerd in 1934 naar een ontwerp van architecten Antoine Dugardyn en Maurice Vermeersch (SAB, bouwvergunning 398/1934), waaronder dit fraaie interbellum salon.

Ieperstraat z.n., de voormalige feestzaal De Buck

Open op

zaterdag 13 september van 14.00u tot 18.00u

zondag 14 september van 10.00u tot 18.00u

Hier worden de bezoekers net als in de Twijnstraat
vergast op tango

In het bouwblok Sint-Jansplein/ Sint-Jansstraat/
Ieperstraat bevindt zich de verrassende art deco
feestzaal De Buck. De huidige stoffering dateert
uit de **jaren 1930** en is in 2005 in zijn
oorspronkelijke staat gerestaureerd.

Voorgeschiedenis

In de late middeleeuwen is het gebouwencomplex op het Sint-Jansplein/Ieperstraat deel van het grote huis Londen, gesitueerd Cordoeaniersstraat 17-19. Op het eind van de 16de eeuw worden in de archiefdocumenten enkele huizen en een grote poort aan het plein beschreven.

De poort fungeert als achteruitgang van het huis Londen. In 1778 is het volledige complex eigendom van de rijke kanunnik Joannes van Outryve, die het nalaat aan zijn nichtje Maria-Petronella de Stappens- van Outryve (1748-1814). Het huis Londen met de bijgebouwen worden reeds vanaf de jaren 1720 gehuurd door Mary Anne Van Outryve, een ondernemende koopvrouw en tante van de kanunnik (haar carrière is uitvoerig belicht in het project OMD 2007 *'Veelvuldige Chineesche Gezichten. Chinabelangstelling in Brugge in de 18de en 19de eeuw'*).

Mary Anne van Outryve is geboren in Ooigem in 1674 en komt in 1699 in Brugge wonen. In 1715 sticht ze samen met haar zus 'eene societeyt van goederen ende commercie'. Aanvankelijk houdt Mary Anne zich vooral bezig met de textielhandel. Van zodra de Oostendse Compagnie producten uit China aanvoert, koopt ze grote ladingen thee. Ze beschikt over een uitgebreid handelsnetwerk, ook buiten Vlaanderen en zelfs in Frankrijk en Engeland. Het is verrassend dat ze niettegenstaande haar welstand geen eigendom in Brugge koopt. In haar winkel, in het huis Londen, ontvangt ze in juli 1745 de Franse koning Lodewijk XV met de kroonprins, die er verschillende Oosterse waren kopen. Mary Anna van Outryve genoot onbetwist internationale faam. Ze sterft in 1746 en haar zuster Catherine en later haar neef Augustin van Outryve zetten het

handelshuis verder. Augustin zal het eigendom in de Cordoeaniersstraat en het Sint-Jansplein bewonen en gebruiken, samen met kanunnik Joannes van Outryve.

In het eerste kwart van de 19de eeuw wordt het 'zgn. achterhuis' op het Sint-Jansplein omgebouwd tot een afzonderlijke woonentiteit en definitief gescheiden van het pand in de Cordoeaniersstraat (dat in het midden van de 19de eeuw als post fungeert).

Tussen 1809 en 1833 zijn geen bewoners of gebruikers op het Sint-Jansplein ingeschreven. Vanaf 1834 wonen Eulalie de Stappens, haar man Henri Napoleon Mortier, hun drie kinderen Henri, Napoleon en Malvina, de koetsier Felix Stragier en de twee dienstmeiden Virgine Janssens en Amelie Barbier in het gerenoveerde complex dat tot woonhuis met koetshuis is omgebouwd. Het huidige voorhuis met gepleisterde gevels dateert uit die bouwfase. Sint-Jansplein/Ieperstraat was dus nog steeds familiebezit dat via Van Outryve naar de erfgenamen De Stappens overging. Malvina en Napoleon Mortier verkopen het eigendom in 1870 aan Emilius Declercq, die het uitbreidt en in 1881 verbouwt. Het komt in bezit van de familie van steendrukker Victor Daveluy die het (koets?)gebouw aan de Ieperstraat omvormt tot steendrukkerij. In 1895 is het in handen van drukker-uitgever Eduard Geûens-Seaux die de steendrukkerij in de Ieperstraat met een verdieping verhoogt, het woonhuis aan het plein herinricht en winkelpuizen aanbrengt. De weduwe Geûens geeft in 1913 opdracht aan de talentvolle architect Etienne Timmerly (1858-1926) om het pand nog ingrijpender te wijzigen. De erker boven de poort dateert uit 1913.

Feestzaal De Buck

Het pand wordt in 1922 reeds gehuurd door Medard De Buck, het is dan eigendom van C. Sentroul, pastoor van de Sint-Walburgakerk in Veurne.

Traiteur Medard De Buck zal het aankopen en geeft in 1935 opdracht aan architect Maurice Vermeersch (1901-1977) om renovatieplannen op te maken. De bouwaanvraag (104/1935) voorziet: *scheiden van den eigendom Sint-Jansplaats 5 in twee afzonderlijke woonhuizen, het plaatsen van twee voordeuren, inrijpoort en rolstoors, het veranderen van de binnenverdeling, het bouwen van aanhoorigheden en het plaatsen van drie kolenstorten in het voetpad.*

Het gebouw in de Ieperstraat is wellicht reeds vroeger aangepast aan de beroepsactiviteiten van De Buck en omgetoverd tot feestzaal want de zaal staat aangeduid op dit plan uit 1935. De interieuraanpassingen in art decostijl naar het ontwerp van M. Vermeersch zouden zijn uitgevoerd door stucadoor Standaert. Ook in 2004-2005 was de firma Standaert betrokken bij de restauratie. Het decoratieve schilderwerk is nu uitgevoerd door Curd Vercruysse.

Arch. Maurice Vermeersch blijft in Brugge vooral bekend voor zijn restauraties en zijn meer traditionele nieuwbouwontwerpen in de binnenstad. Aan de ringlaan bouwt hij heel wat nieuwe woningen in een mengstijl maar vooral in Christus-Koning zal hij 'moderner' ontwerpen. Ook daar bouwt hij in een art decostijl, typisch voor het interbellum (zie de themafietstocht 'Maurice en Maurice').

De feestzaal van Medard De Buck blijft tot eind de jaren 1950 een van de populaire adressen voor bruiloften en feesten in Brugge. De Buck was reeds in het begin van de eeuw een gerenommeerd traiteur. In 1910 is hij de voorzitter van de *Vereenigde Tafeldieners*. Deze vereniging zorgt bij de families thuis voor de feestmaaltijd. Tafelhouders, traiteurs of tafeldieners komen

vanaf de tweede helft van de 18de eeuw in trek. Verschillende namen van Brugse traiteurs zijn bekend.

Klanten van De Buck zouden zelf het inrichten van een feestzaal in zijn eigen huis op het Sint-Jansplein gesuggereerd hebben. Hij laat de voormalige steendrukkerij omtoveren tot een contemporaine feestruimte.

Weinig oude opnames van deze fraaie zaal zijn in onze stadscollecties bewaard. Mogelijk zijn er nog heel wat in privébezit?

De opvolgers van De Buck verkopen het complex en het wordt ingericht als kantoren en opslagplaatsen voor de Regie van Telefoon en Telegraaf (de R.T.T.). Deze herbestemming komt het pand niet ten goede. Het verloedert en de

empire wenteltrap wordt ernstig verminkt. De feestzaal verwordt tot een onherkenbare opslagruimte. Vanaf 1990 worden nieuwe eigenaars gezocht. Diverse bouwaanvragen voor het uitbreiden en omvormen van het bouwblok tot een groot appartementsgebouw zijn door de Stad geweigerd. Pas in 2000 komt een gunstige beslissing voor het huidige project, met meergezinswoningen.

De rechthoekige zaal (20,50mx8,20 m) is ingepast in het twee bouwlagen hoge bakstenen gebouw. De feestzaal is uitgewerkt op twee niveaus. Gietijzeren zuiltjes, nu gemarmerd, dragen de open gaanderij van de verdieping. Van op de gaanderij konden de dansende feestvierders bekeken worden of kon in een rustig hoekje een glaasje worden gedronken. De gaanderij is bereikbaar via een bordestrap die ontdubbelt. Op de achterwand ontdekt men een opvallend halverheven beeldhouwwerk in art decostijl.

Keizer Karelstraat 41, het Jan Guilinizwembad

Open op

zaterdag 13 september van 14.00u tot 18.00u

zondag 14 september van 10.00u tot 18.00u

Geschiedenis van het zwembad in Woord en Beeld,
Multimediale console gerealiseerd door Erfgoedcel
Brugge

'Drift' een kunstproject van Jean Godecharle, Peter
Jonckeere en Jan Verhaeghe in het kader van OMD
2008.

Niet alleen gidsen vergezellen u op uw tocht maar
ook 'redders' die het reilen en zeilen van het
gebouw kennen.

Het zwembad is een typisch gebouw uit de interbellumperiode en past daarom uitstekend in het thema van OMD 2008 zoals ook blijkt uit de brief van het Stadsbestuur in 1921 aan de Minister van Kunsten en Wetenschappen: *Het is ongetwijfeld een der eerste plichten van het gemeentebestuur een overdekte zwemkom in te richten ten einde het nut en de noodzakelijkheid van het baden van jongs af aan aan de kinderen bekend te maken en vooral deze bij uitermate gezonde en onontbeerlijke lichaamsoefening bij de jeugd aan te moedigen....*

In het Brugse Stadsarchief zijn interessante bundels met documenten terug te vinden die betrekking hebben op de bouw van het stedelijk zwembad. Het eerste (teruggevonden) ontwerp dateert uit 1913 en is ondertekend door stadsingenieur Clément Salmon: *Etablissement de Bains Douches avec Piscine et natation*. Rond een rechthoekig zwembad, dat zou gebouwd worden op stadsgrond in het zgn. 'Nieuwe Kwartier', worden een 'promenoir' en 58 cabines geschetst. Wellicht gooit W.O. I roet in het eten en wordt het project (voorlopig dan toch) opgeborgen.

Op de website www.beeldbankbrugge.be zijn interessante foto's te bekijken die de inhuldiging, de vroege geschiedenis en ook het reilen en zeilen van de Brugse zwemclub belichten (foto's A. Brusselle).

De verwezenlijking van het project lijkt niet van een leien dakje te verlopen. In 1923 belast het stadsbestuur de Technische Dienst met de opmaak van een ontwerp. De overdekte zwemkom wordt ontworpen op een lengte van 25 m en een breedte van 11 m. Daarnaast worden op het kelderniveau 19 warme ligbaden en

sulferbaden voorzien: zoo wordt er een driedubbel doel bereikt. Op gezondheidsgebied zal de nieuwe gesloten zwemkom aan ieder toelaten zich de noodige lichamelijke zorgen van netheid te geven. Deze inrichting zal dienen tot lichamelijke opvoeding en tot gezondheidsleer en op geneeskundig gebied zullen eindelijk te Brugge, therapeutische verplegingen kunnen gemaakt worden.

Het ontwerp voor dit overdekte zwembad wordt begeleid door Louis D'helft, werkleider bij de Technische Dienst. De aanbesteding gaat door op 18 februari 1926 en aannemer Louis Priem uit de Raamstraat voert de werken uit. De uitvoering is ver van probleemloos zoals de documenten aantonen. Er wordt de aannemer heel wat verweten.

Het eerste Brugse zwembad

Tegenover de voormalige schippersschool aan de Komvest (ter hoogte van het huidige Ruzetteparkje) is op het eind van de 19de eeuw een openlucht zwemkom ingericht. Initiatiefnemers zijn de gebroeders De Schryver. Bij het zwembad, dat baadt in het groen, zijn een twintigtal houten cabines gebouwd. Op een porseleinkaart staat vermeld: *ouverte depuis le 15 Juin de 6 heures le matin à 8 heures du soir*. In 1899 voorziet de stad een openbaar openlucht zwembad ter hoogte van het afleidingskanaal aan de Maria van Bourgondiëlaan. Het wordt in 1905 beter uitgerust met acht stortbaden en tachtig cabines. Het bleef in gebruik tot de opening van het overdekte zwembad. Aan het kanaal zijn nog minieme sporen merkbaar. Ook in 1905 is de nu nog bestaande Brugse Zwem- en redderskring gesticht in het 'Memlinc Palace' op de Markt.

De Stedelijke Zwemschool, zoals het zwembad aanvankelijk wordt genoemd, krijgt een getuigschrift van de Compagnie Générale de l'Hygiène van Luik en wordt als volgt beschreven:

Het gebouw is uitwendig in steen gemetst, inwendig bestaat het grootste deel in gewapend beton, het geheel is met pannen bedekt. Het benedenverdiep bevat zeventien ligbaden voorzien van koud en warm water volgens begeerte, twee solferbaden, vergaarbakken voor warm water, stookplaats, bergplaats voor kolen, bierkelder, wasscherij, vijf gemakken, droogkamer, linnenkamer, instellingen voor waterfiltering en waterverwarming (...). Op het gelijkvloers bestaat er een bijzondere ingang en toegang gevende tot de bureelen en winketten, eene ruime zaal voor rijwielen(...). De zwemkom heeft 25,00 m lengte op 13,00 m breed en is verdeeld in verschillende diepten van water, beginnende met 0,80 m tot 2,00 m, 2,50m en 3,00 m in welk laatste deel een springtoestel zal worden aangebracht. Rond de kom zijn vieren negentig badhuisjes voor de zwemmers, verder acht stortbaden en vier voetbadinstellingen gelegen in de vier hoeken van de ruime overwelfde zaal van 8,00 m hoogte, op dit verdiep bevinden zich dampbaden, schenkplaats, kleedkamer en eenig W.C. met handwaschtoestellen. In een afzonderlijk gedeelte van het gebouw op de linkervleugel uitgevende in de Lauwersstraat is een woonst aangebouwd voor den Bestuurder der badendienst (Nota van Cardinael, 19 februari 1929).

De kostprijs voor het zwembad bedraagt ruim 1 miljoen frank. De jaarlijkse uitbatingskosten worden op 65.000 frank geraamd en de inkomsten op 113.115 frank. Meer dan een batig saldo dus.

De buitenarchitectuur van het zwembad doet opvallend Brugs en historiserend aan. Hoewel het gebouw met dergelijke moderne functie in het zgn. Nieuwe Kwartier is gebouwd, opteert het stadsbestuur voor een traditionele bakstenen architectuur. Aan de kant van de Keizer Karelstraat is er door de steunberen en pseudo-luchtbogen een modernere 'look' gecreëerd.

Het interieur moest wegens strengere hygiënische voorwaarden in 1993 worden aangepast. Toen verdwenen ook de originele houten deurtjes van de badhokjes.

Jan Guilini, de tragisch overleden zwemkampioen (1912-1944)

Jan Guilini is een talentvolle pupil van de Brugse Zwemkring en wordt kampioen van België crawl in 1928. Ook in de jaren 1930 zet hij alle belangrijke Belgische titels crawl op zijn naam. In 1941 redt hij in zeer moeilijke omstandigheden in volle zee vijf Engelse vliegeniers die net voor Blankenberge in zee zijn gestort. Deze heldendaad wordt hem door de Duitse bezetter erg kwalijk genomen. Jan Guilini is actief in het verzet en lid van een inlichtingsdienst die in 1942 door de Duitsers is ontmanteld. Elf leden zijn toen aangehouden waaronder de Brugse zwemkampioen. Hij wordt beticht van spionage door de gestapo aangehouden. Hij probeert uit de gevangenis te ontsnappen maar verstuikt zijn voet als hij over een zes meter hoge gevangenis muur klautert. Jan Guilini en vier medestanders worden ter dood veroordeeld en op 22 mei 1944 onthoofd in Duitsland. Na W.O. II is zijn naam aan het stedelijke zwembad gegeven.

In de beginjaren van het functioneren van 'de stedelijke zwemschool' bereiken heel wat (praktische) klachten het stadsbestuur. Op 15 april 1931 schrijft de beheerder van de stedelijke zwemschool naar het College: *ik heb de eer U het volgende ter kennis te brengen: In de Zwemschool, kant der Keizer Karelstraat en bijzonderlijk wanneer de zon in de kom schijnt, kunnen de zwemmers, die op het voetpad, dat rond de kom loopt, zich bevinden, alles zien wat gebeurt in de kabienen, zelfs als die gesloten zijn. Dit komt voort door de zonnestralen, die de natte voetpaden in een soort spiegel veranderen. Deze toestand kan niet behouden blijven en ik ben, verplicht voorloopig een zestigtal kabienen niet te gebruiken.*

Maar veel zwemmers glijden ook uit op de 'promenoir'. Bijkomende werken (en behandeling van de tegels) zijn noodzakelijk. Op 9 juli 1933 schrijft de bestuurder naar het College: *op enkele dagen tijd hebben zich opnieuw verscheidene ongevallen voorgedaan. Bijzonderlijk deze van de kleine Robbe, die door het vallen, twee voortanden gebroken heeft en deze van een militair, die verwondingen aan het hoofd bekomen heeft.*

Aan al deze gebreken wordt verholpen. Het kleine, sympathieke Jan Guilinizwembad is nog vandaag geliefd bij de Bruggelingen. Ook Brugse scholieren leren er nog vaak zwemmen.

Kolenkaai 5 (ligplaats 2), De Watergeus-woonboot

Uitsluitend op reservatie op OMD-lijn
050/47.23.24. Inschrijving ook mogelijk via
monumentenzorg@brugge.be tot 12 september

Deze historiek van de Watergeus is geschreven door
eigenaar-bewoner Frederic Logghe

De Watergeus is op 7 augustus **1929** onder de naam 'Jantje' te water gelaten bij scheepswerf Apol in Wirdum in Groningen (Nederland). Het schip, toen uitgerust met een Climax ruwolie 2 cilinder 50pk, was 27.03 m lang en 5.27 m breed. Het laadvermogen bedroeg 130 ton. De opdrachtgever was H. Sannema uit Groningen. Met deze breedte was het schip geschikt voor de

Friese wateren maar kon niet varen in Frankrijk. Tussen 1930 en 1940 is het schip verhuurd aan WTAG (Westfälische Transport-Aktien-Gesellschaft).

Tijdens de oorlog wordt de Jantje gevorderd en gebruikt door de bezetter. Het doet dienst als munitietransportschip. Op 15 april 1945 wordt het beschoten. Een granaat doorboort de achterroef. Het projectiel verlaat het schip via de slaapkamer, waar op dat moment een Duitse soldaat ligt te slapen en die komt daarbij om het leven. Hier volgt een extract uit het rapport opgesteld door de verzekeringsmaatschappij Oranje:

Ondergeteekende T, Tammes, scheepvaartkundig expert te Groningen als deskundige benoemd, door de Vereen. 'Oranje' Afd. 'Varia' te Groningen in opdracht van H.H. Gemachtigden der Regeering firma Jan ter Meulen & Co. Amsterdam, in overleg met den bijzonder gemachtigde, den Heer T.L. Melema, te Groningen, teneinde de schade op te nemen, te begrooten en vast te stellen aan het motorschip 'JANTJE' ontstaan door oorlogshandelingen op 15 April 1945 Eems-kanaal Groningen; verklaart dat hij zich ingevolge deze opdracht op 18 Juli 1945 aan boord van genoemd schip heeft begeven, toen liggende Eemskanaal Groningen; door den schipper werd de volgende verklaring afgelegd; Ik lag met mijn schip Eemskanaal Groningen, en was beladen met ontplofbaarstoffen. Ammunitie, Ik was zelf niet aan boord, na de bevrijding werd ik nog niet toe gelaten, den 29 April mocht ik weder aan boord gaan, en bleek dat de 'JANTJE' zwaar beschoten was. Na aan boord een nauwkeurig onderzoek te hebben ingesteld werd de schade door ondergetekende, met inachtneming van de richtlijnen, van den Alg,

Gemachtigde voor de Wederopbouw en Bouwnijverheid, afd. vaartuigen te Rotterdam begroot en vastgesteld op f 3225,50.

Aldus naar beste weten en kunnen opgemaakt te Groningen, 19 Juli 1945. T. Tammes.

In 1951 wordt de laadmast verwijderd en vijf jaar later, in 1956, wordt de Jantje verkocht aan de schoonzoon Geert Hendrik Lever.

De Jantje wordt in 1961 bij de Scheepswerf Poppe in Zwartsluis met ruim 11 m verlengd. Het schip krijgt dubbele roeren en het stuurwerk wordt aangepast. De motor is door een Deutz 6 SAM 517, 6 cilinder 116 pk, vervangen. Het schip meet dan 38.89 m x 5.29 m en heeft een laadvermogen van 249 ton.

In 1973 is de motor door een 8 cilinder Deutz vervangen. Het schip was verkocht aan Jan Davids uit Groningen, die het herdoopt in Jamei-D. In 1981 gaat Jamei-D over naar Lubbert Davids (zijn zoon?) en die verkoopt het in 1990

aan Jenny Margaretha de Doelder, die het herdoopt in Olivier en tot watertankschip laat ombouwen. Het schip komt in 1992 onder de naam Watergeus in de vaart voor V.o.f. Terneuzen Watersupply Service. Vermoedelijk moet het rond die tijd zijn DAF 1160 motor gekregen hebben.

De Watergeus heeft slechts korte tijd gevaren als watertankboot. Nadien doet hij dienst als waterdepot, vanwaar kleinere schepen gevuld worden.

In 2002 wordt de Watergeus opnieuw te koop aangeboden. Het schip wordt gekocht door Dutch Barges Ltd in 2003, die in naam van een Engelse klant handelt. Die heeft plannen om in het schip een kledijshop in te richten. Hiervoor zijn de watertanks en het dek verwijderd, net als de schotten in het schip. Het vervangen en uitbreiden van de stuurhut, het plaatsen van twee masten, het bouwen van een valse klipperboeg, enz. zijn niet gerealiseerd. Wegens problemen wordt beslag gelegd, waarna het in Sluiskil, bij scheepswerf De Schroef, te koop is gesteld.

Op 7 januari 2006 wordt het schip aan een Londenaar verkocht. Deze persoon ruimt het op en bouwt een houten dek en dak over het vrachtruim. Alles is klaar om het schip naar London te varen maar enkele weken voor het vertrek wordt het in april 2006 verkocht aan Frederic Logghe. Die laatste vervangt in eerste instantie de houten constructie door een stalen en legt opnieuw luiken op het schip. In een latere fase is het ruim omgebouwd voor bewoning, een proces dat tot op vandaag bezig is. Vele elementen uit de beroepsvaart zijn ondertussen opnieuw aangebracht zoals een davit op het achterdek, navigatie instrumenten, enz.

Het uiteindelijke doel is zoeken naar een evenwicht tussen het historische karakter van het schip en de huidige functie als woonboot.

Komvest 34, De Veste of de voormalige Sint-Jozefskliniek

Open op

zaterdag 13 september van 14.00u tot 18.00u

zondag 14 september van 10.00u tot 18.00u

De zusters augustinessen van de orde van Meaux kopen in 1908 een stuk grond van het kapucijnenklooster aan de Komvest aan om een nieuwe privé-kliniek te bouwen: 'L' Institut chirurgical Saint-Joseph'. Ze nemen daarvoor architect Huib Hoste (1881-1957) onder de arm. Hoste evolueert tot een van de markantste modernistische architecten in België (zie de Huib Hostefietstocht).

In 1996 is de hospitaalfunctie opgeheven en sindsdien functioneert het gebouw als internaat voor de hotelschool Spermalie onder de naam 'De Veste'. Het zijn studenten van de afdeling toerisme die de OMD-bezoekers met de geschiedenis en de architectuur van deze site laten kennismaken.

In **1909-1910** wordt de eerste grote hospitaalvleugel langs de Komvest opgericht naar het ontwerp van Huib Hoste, een prestigieuze opdracht voor de toen nog jonge architect. Professor Jozef Sebrechts wordt er de hoofdchirurg.

De Sint-Jozefskliniek is erg succesvol, mede dankzij de talentvolle doktors. Ze is snel te klein en voortdurend worden uitbreidingsplannen verwezenlijkt: in **1921**, de vleugel haaks op de

straat rechts en in **1924-1925** de linkervleugel en de kapel (arch. Huib Hoste). In **1933** wordt de inkom nieuw gestoffeerd en worden een apotheek en een spreekkamer gebouwd (arch. Maurice De Meester 1890-1965, zie de fietstocht Maurice en Maurice).

Het bakstenen ziekenhuiscomplex is opgetrokken in een historiserende (neo) gotische stijl, die vrije gotiek of moderne gotiek wordt genoemd. Hoste noemt het zelf 'de nieuwe Brugse bouwstijl'. De gevel is ritmisch geordend met vooruitspringende geveldelen en afgewerkt met trapgevels.

De architecturale verschillen tussen de verschillende vleugels en bouwperiodes zijn wel goed merkbaar en de jongere vleugels hebben een modernistisch karakter.

De opleiding van H. Hoste als 'neogotieker' is voelbaar maar hij maakt minder dan zijn tijdgenoten gebruik van (neogotische) decoratieve details. De Sint-Jozefskliniek wordt door architectuurkenners als een vroeg experiment van een eigentijdse stijl beschouwd en de verschillende functies van het gebouw zijn duidelijk 'afleesbaar'.

De kapel is in een voor Brugge vernieuwende art decostijl opgetrokken. Dit bouwwerk bestaat uit een stapeling van (onversierde) volumes.

Het bezoek begint in de opvallende centrale hal, prachtvoorbeeld van een totaalconcept in art decostijl en uitgevoerd naar het ontwerp van arch. M. De Meester in 1933-1935.

De halfronde hal is vrijwel ongeschonden bewaard. De bevloering bestaat uit twee variaties grijze cementtegels en een zwarte tegel tegen de wand. De grijs-wit geaderde marmeren lambrisering (*à livre ouvert*) tegen de muren is afgeboord met een zwarte plint. Centraal in de ruimte staat een achthoekige plantenbak in een gelijkaardige marmer. De deuren en muren zijn onderaan van bewerkte koperen platen voorzien. De halfronde ruimte is afgescheiden met verrassende leeshoekjes met leeslampjes. Het meubilair is authentiek. Aan de rechterzijde van de scheidingswand zit een uurwerk ingewerkt, aan de linkerzijde een barometer. De zijkanten van de wand zijn voorzien van parapluhouders. De lichtarmaturen tegen de muurdammen zijn eveneens in art decostijl met opaak glas gevat in metalen roeden.

Overigens is deze hoofdvleugel sober gestoffeerd. Via drie trappen in granito kan men de verdieping bereiken.

De meest unieke ruimte is de voormalige kapel die nu voor verschillende functies wordt gebruikt en daardoor uiteraard wat van haar oorspronkelijke uitstraling verliest. Huib Hoste concipieerde de ruimte in zijn totaliteit. De koorafsluiting, de altaren, de glasramen, de vloeren, de bidbanken, de verwarmingselementen, het parket en de lambrisering vormden een architecturale eenheid. Het doksaal stond rechtsreeks in verbinding met de ziekenboeg.

De driebeukige kapel is zeven traveeën lang. De brede middenbeuk is gescheiden van de smalle zijbeuken door een spitsbogenarcade en de ruimte is overwelfd met spitsbooggewelven. De spitsbogen van de arcade worden opgevangen op marmeren zuilen, die rusten op veelhoekige arduinen consoles, voorzien van kapitelen die met gestileerde bloemen zijn opgesmukt. Veel architecturale details zijn opmerkelijk. De glasramen in de vensters van de zijbeuken zijn tweekleurig met een mengeling van doorzichtig gebobbeld glas en geel glas in geometrische patronen. De verwarmingselementen zijn grotendeels ingewerkt en zo onopvallend mogelijk afgewerkt.

De koorafsluiting is opvallend rijk en bestaat uit vergulde smeedijzeren hekkens die versierd zijn met druiventrossen en wijnranken en gescheiden door groenmarmeren zuiltjes. Kubusvormige kapitelen in rood marmer zijn opgesmukt met gestileerde bloemen en druiven. Het geheel is afgedekt met een okerkleurige marmeren tablet. De twee zijaltaren hebben een soberder maar

gelijkaardige versiering. Het hoofdaltaar is eveneens bewaard achter een nieuw ingebrachte scheidingswand.

Over de kapel schrijft Hoste zelf in 1957: *die moest in dertiende eeuwse gotiek zijn, welke slechts met ontzagelijk veel goede wil gothiek "van geen enkele eeuw" kan genoemd worden.*

Komvest 40, de voormalige Schippersschool

Open op

zaterdag 13 september van 14.00u tot 18.00u

zondag 14 september van 10.00u tot 18.00u

Powerpointpresentatie en toelichting bij restauratie en herbestemming van de Schippersschool door ir.arch. Piet Deruytter van 'Omgeving cvba'

'Ervaringen van een oud-leerling van de Schippersschool'

Gerard Vanhecke zal zowel op zaterdag- als zondagnamiddag om 14.00u, 16.00u en 17.30u kort vertellen hoe het was leerling te zijn aan de Schippersschool

Kleine gelegenheidstentoonstelling met documenten van en over de Brugse Schippersschool

In 2007 zijn de gevels en bedakingen van de voormalige Schippersschool gerestaureerd en dit gebouw is herbestemd als Brugse huisartsenwachtpost. Op zaterdag, zon- en feestdagen is deze post open van 9.00u tot 19.00u. Een belangrijk gegeven voor de bewoners van Brugge en directe omgeving.

In het gebouw zijn op de benedenverdieping twee consultatieruimtes, een wachtzaal en een secretariaat ingericht. Voor de overige ruimtes, waaronder de voormalige kapel, wordt een geschikte herbestemming gezocht.

Dit deel van de Schippersschool is gebouwd in **1924-1926** naar het ontwerp van architect Alphonse De Pauw (1867-1937). Het gebouw vormt een onderdeel van een lang en intensief verhaal dat alles met de inzet van de kapucijnen te maken heeft.

Dit voormalige hoofdgebouw is een twee bouwlagen hoog bakstenen langshuis afgedekt met een zadeldak en die aan de straatzijde links en rechts met trapgevels is afgewerkt. De gevel is acht traveeën breed. Het pand is gebouwd in een historiserende Brugse stijl. In de gevel bevinden zich natuurstenen bas-reliëfs met de uitbeelding van een schip en het inschrift 'kapel voor schippers'. Het dak is bekroond met een dakruiter in de vorm van een met koepel afgedekt lantaarntorentje (het oorspronkelijke klokje droeg de spreuk 'ik roep de schippers').

Op OMD kunnen de vroegere kapel (de kapel kende voorgangers) en de daarachter liggende ruimtes bezocht worden en kan een glimp opgevangen worden van de tuin. Dit deel van het gebouw wacht nog op restauratie.

Historiek

In 1896 wordt kapucijn Pater Libertus de eerste bestuurder van het schipperswerk te Brugge. De inzet beperkt zich in het begin tot de geestelijke zorg.

Maar snel blijkt dat er veel meer nodig is. Pater Libertus slaagt erin om schipperskinderen in bestaande scholen les te laten volgen. De volgende bestuurders gaan nog een stapje verder en zorgen voor een materiële bijstand door de persoonlijke belangen van de schippers met 'hand en tand' te behartigen. Het schipperswerk krijgt een enorm elan. In 1908 wordt de Vrije Schippersbond gesticht en in 1912 de Christelijke Dokwekkersbond.

Vanaf 1911 bestaat een Schippershuis aan de Sint-Pieterskaai 70 met lokalen voor de

schippersbond, een kantoor voor de scheepsbevrachting en een kleine school. Op 22 februari 1912 krijgen alle schippers een brief van Pater Luciaan: *wij hebben de eer ter kennis te brengen, dat vanaf maandag 26 dezer alle dagen les zal gegeven worden aan de schipperskinderen in de nieuwe klassen van het Schippershuis. De lessen zullen gegeven worden door Pater Ubald. 's Morgens van 9 tot 11uur, 's middags van 2 tot 4 uur. De schippers die varen in Brugge en omstreken worden dringend verzocht hun kinderen naar de school te sturen om het onderwijs te bevorderen.*

In 1913 wordt de school erkend als Vrije Beroepsschool en gesubsidieerd. De paters kapucijnen hebben gedurende vele jaren bestendig geld gezocht, tombola's ingericht en bedelbrieven verstuurd. Tijdens W.O. I moet de school ontruimd worden want ze wordt als lazaret gebruikt en blijkt nadien onbruikbaar.

In de grote tuin van het (nu reeds lang gesloopte) kapucijnenklooster in de Sint-Clarastraat hadden de Duitsers een oude en vervallen barak achtergelaten. Schooltje en kantoor worden daar na de oorlog voorlopig ingericht.

Ondertussen zijn twee paters aan de instelling verbonden die op een heel intensieve manier de geschiedenis mee vorm zullen geven: het zijn Pater Didac (Jules Vercoutere, 1894-1970) en de legendarische Pater Tillo (Hiëronymus Werbrouck, 1888-1962).

Pater Tillo heeft als kapucijn veel in schippersmiddens vertoefd en ontdekt dat zowel in België, Frankrijk, Duitsland en Nederland schippers en schipperskinderen erg verwaarloosd worden en totaal onbeschermd zijn. Voor dit deel van de bevolking wordt niets ondernomen.

Dankzij de persoonlijke inzet van pater Tillo wordt het complex van de Schippersschool aan de Komvest gebouwd en steeds verder uitgebreid. Hij is een enthousiast bouwheer. In het Brugse Stadsarchief zijn de meeste bouwaanvragen van het grote complex bewaard (het complex is nu gedeeltelijk eigendom van het Instituut voor Voeding).

Pater Tillo aarzelt niet om koning Albert I herhaaldelijk om hulp te vragen en bij zijn plannen te betrekken. In 1929 wordt een eerste wet op de opvoeding van schipperskinderen goedgekeurd. Op 19 april 1929 brengt de koning persoonlijk een bezoek aan de school.

Reeds in 1926 heeft pater Tillo bekomen dat ook kloosterzusters van Pittem verbonden zijn aan de kostschool. De eerste kapel wordt in een slaapzaal ingericht. Vanaf dan zijn steeds ruim 70 leerlingen ingeschreven. Met de daaropvolgende uitbreidingen van het gebouwencomplex stijgt het leerlingenaantal onafgebroken.

In W.O. II wordt de school opnieuw door de bezetter opgeëist. De schepen van de binnenschippers worden gevorderd en de schippersbond ontbonden. Een ellendige periode. Winterhulp en de paters kapucijnen zelf zorgen tijdens de oorlog voor de verdeling van broodnodige voedselhulp. Pater Tillo gaat daarvoor persoonlijk op bedeltoer. In 1944 heropent de school met 170 leerlingen en hun aantal groeit aan tot ruim 300. Dankzij pater

Didac, die lid is van de Hoge Raad van de Binnenscheepvaart en van de Fondsen voor Onderlinge Bijstand en Noodlijdende Schippers, bekomen vele schippers geld voor een nieuw schip. Pater Didac zal in 1954 de Bond van Eigenschippers stichten.

Respectievelijk in 1960 en 1962 verlaten pater Tillo en pater Didac de school. Zij zijn onvergetelijk. Hun opvolgers zetten het werk voort (Pater Eymard, Pater Hugolien, Pater Rochus, ..). In de jaren 1970 verandert het leven van de schippers, hun geïsoleerd bestaan wordt doorbroken en vaak wonen ze nu in een eigen huis. De kinderen volgen les aan 'gewone' scholen. Vanaf 1980 daalt het aantal schipperskinderen aan de Komvest aanzienlijk. Er wordt niet meer bijgebouwd. De zusters worden door leken vervangen. De lagere school wordt in 1989 afgeschaft en vanaf de jaren 1990 worden de gebouwen voor andere doeleinden gebruikt. Twee jaar terug is ook dit gebouw verkocht...maar deze brok Brugse geschiedenis wordt niet vergeten.

De Bond van Eigenschippers, Het Nieuwe Roer en de Vriendenkring van de Brugse Schippersschool zijn verhuisd naar Sint-Pieterskaai 74 (waar het verhaal ooit begon).

Koning Albert I-laan 8, Psychiatrisch Ziekenhuis Onze-Lieve-Vrouw

Open op

zaterdag 13 september van 14.00u tot 18.00u

zondag 14 september van 10.00u tot 18.00u

De bezoekers volgen een uitgestippeld parcours. Er is speciaal een powerpointpresentatie uitgewerkt die de historiek van dit complex toelicht. Ook gidsen zijn aanwezig.

Het omgevingskunstwerk 'De Open Poort' is van de hand van Paul Perneel (1989) en kadert in een vernieuwde visie binnen de psychiatrische hulpverlening. Een bres is in de ziekenhuismuur geslagen, wat symbool staat voor openheid. De burger kan binnenkijken en ziet als het ware een poort zoals Brugge er verschillende heeft.

Het Psychiatrisch Ziekenhuis Onze-Lieve-Vrouw is een algemeen psychiatrisch ziekenhuis met 412 bedden en plaatsen voor residentiële en dagbehandeling. In vier deelklinieken zijn specialisaties uitgebouwd: verslaafdenzorg, persoonlijkheidsstoornissen en depressies, psychosenzorg en ouderenpsychiatrie. Het Psychiatrisch Verzorgingstehuis Sint-Augustinus met 60 bedden maakt deel uit van dezelfde VZW.

Het ziekenhuiscomplex, is tussen **1906-1910** gebouwd naar een ontwerp van architect Jules Homère Coomans .

Jules Coomans (1871-1937)

Jules Coomans is als wees opgenomen door zijn oom Mathias, broeder van de Sint-Lucasscholen in Gent. Daar krijgt hij een opleiding als architect, gevolgd door een ingenieursopleiding aan de zgn. speciale scholen in Leuven onder leiding van ir. Joris Helleputte. Coomans kan na zijn diploma vier jaar stage lopen bij Helleputte en wordt in 1895 benoemd tot stadsarchitect van Ieper, waar hij na W.O.I een cruciale rol speelt bij de wederopbouw. Voor Sint-Lucas in Gent bouwt Coomans tussen 1902 en 1911 het 'Klein Museum' (met voor het eerst gebruik van gewapend beton in Gent). In Brugge ontwerpt hij de linkervleugel van het Provinciaal Hof (tussen 1910 en 1914) en het Mariaportaal van het Sint-Janshospitaal (1911-1912).

Het Onze-Lieve-Vrouwesticht te St. Michiels (Brugge)
van de Zusters der Barmhertigheid van Jezus
Hospice Notre-Dame à St. Michel (Bruges)
des Sœurs de la Miséricorde de Jésus
De voorhof - Le jardin d'entrée.

Voor de Zusters van de *Barmhertigheid Jesu* heeft Coomans in Ieper in 1896 een nieuwe instelling ontworpen.

In Brugge is de congregatie van de Barmhertigheid Jesu verbonden aan de gemengde krankzinnigeninrichting Sint-Juliaans in de Boeveriestraat. De infrastructuur is daar rond de vorige eeuwwisseling zo verouderd dat de zusters plannen koesteren voor de bouw van een nieuwe instelling, uitsluitend voorbehouden voor vrouwelijke geesteszieken.

Ze nemen contact met de Brugse stadsarchitect Charles De Wulf (1865-1904), die waarschijnlijk de eerste ontwerpen maakt. Door zijn onverwachte dood in 1904 doen ze verder een beroep op Jules Coomans, die ze via de zusters van Ieper kennen.

Sint-Juliaans in de Boeveriestraat is een middeleeuws passantenhuis dat rond 1290 gesticht is door de 'Filles-Dieus' van Atrecht. In de loop van

de 14de eeuw wordt de instelling uitgebreid met een kapel en een ziekenzaal. Rond 1600 wijzigt de functie van passantenhuis naar krankzinnigeninrichting en Sint-Juliaans krijgt vanaf dan de zorg over vondelingen en geesteszieken. De geesteszieken worden op stadskosten onderhouden. Na de Franse revolutie komt de instelling onder de supervisie van de toenmalige Commissie der Burgerlijke Godshuizen. Een nieuwe zustercongregatie wordt in 1842 opgericht door kanunnik Petrus Maes (1806-1877) en Marie-Joseph Van Uxem, algemeen overste van de Apostolinnen, om de zorg voor de geesteszieken op zich te nemen. Op 5 juli 1842 wordt de Congregatie van de Zusters van de Bermhertigheid Jesu boven de doopvont gehouden. Als de zusters naar hun eigen (moderne) instelling voor vrouwen in Sint-Michiels verhuizen, wordt Sint-Juliaans nog tot 1930 geleid door de Broeders van Liefde uit Gent. Op de plaats is nu het V.T.I. gevestigd.

De bouwwerkzaamheden in Sint-Michiels starten op 8 december 1906 en op 17 augustus 1910 worden de eerste zieken er verzorgd. Pastoor Jozef Stansen is de geestelijke leider, Marie-Chantal Van Laere de algemene overste en dokter Eugeen Veys hoofdgeneesheer. Er zijn 450 vrouwelijke patiënten, waarvan 400 armen en amper 50 betalende.

Op 19 oktober 1911 komt Minister van Justitie Henri Carton de Wiart de nieuwe instelling bezoeken en de zusters noteren in hun dagboek *Mr. le Ministre a fait l'éloge de la beauté de l'Hospice*.

Architect J. Coomans heeft in samenspraak met de congregatie geopteerd voor een gesloten gebouwencomplex in een lokale Brugse neogotische baksteenstijl. Het grote ziekenhuiscomplex is opgebouwd uit verschillende vleugels met afzonderlijke binnentuinen, een pandgang en centraal een grote kapel. De vleugels vormden oorspronkelijk elk speciale afdelingen volgens de differentiatie van krankzinnigheid. Opvallend bij het betreden van het complex is de vrij religieuze architectuurstijl met kruisgewelven en pandgangen. In de pandgang die leidt naar de kapel zijn interessante portretten van de oversten en geestelijke leiders bewaard. Twee portretten, van Edmond Soenen en van zuster Marie-Chantal, zijn door de Brugse kunstschilder Flori Van Acker gepenseeld.

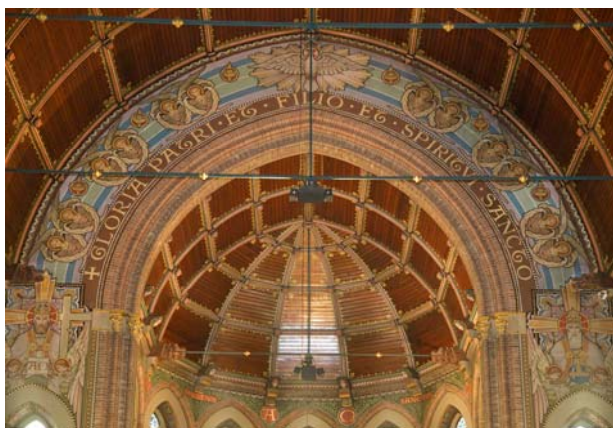

De eenbeukige kapel is door haar decoratie een kunsthistorisch unicum in Brugge. Ze is zeven traveeën diep en afgedekt met een spitsboogvormig gewelf met houten bekleding. De ribben van het gewelf zijn extra beklemtoond door de rood-groene en gouden decoratie. Het koor is half rond uitgewerkt. De ruimte wordt verlicht door (de in de scheldegotiek geliefde) drielichtvensters.

De dagkanten van de spitsboogvensters zijn met polychrome florale motieven versierd. De sober gekleurde glasramen laten een diffuus licht binnen. De ruimte is grotendeels met een grijs beschilderde pleisterlaag bekleed, waarop religieuze decoraties zijn aangebracht.

De hier toegepaste decoratiestijl past in de stijlen van de Nazareners, de school van Beuron en de prerafaëlieten, die in de 19de eeuw furore maken en vernieuwing brengen in de religieuze kunst. Vooral de invloed van de school van Beuron lijkt groot (dit was ook zo in de abdijkerk van Zevenkerken, zie brochure OMD 2006, nr. 22).

Beuron is een benedictijnerabdij in Duitsland waar vanaf 1868 onder leiding van architect-beeldhouwer Peter Desiderius Lenz een teken- en schilderstijl ontwikkeld wordt, die de werkwijze van Fra Angelico tot voorbeeld neemt en ambieert om de religieuze schilderkunst het karakter van eenvoud en monumentaliteit terug te geven. Het werk van de zogenaamde School van Beuron wordt gekenmerkt door overzichtelijke composities langs horizontale en verticale lijnen en sober kleurgebruik. Typisch zijn de strakke symmetrie van de compositie (linker- en rechterhelft zijn op dezelfde wijze opgebouwd), het ordenen van de compositie door horizontale en verticale lijsten en banden en engelen die in vele voorstellingen steeds in grote getale aanwezig zijn.

Het repertorium van de Nazareners, de prerafaëlieten en de school van Beuron is door de realisatie van Zevenkerken goed bekend in Brugge maar ook door het feit dat op grote schaal bidprentjes met Beuron-ontwerpen worden gedrukt (o.m. in de Brugse Augustinusdrukkerij).

De iconografie in de kapel is beïnvloed door een aantal devoties die populair zijn vanaf de tweede helft van de 19de eeuw. Typisch daarvoor zijn de decoratieschilderingen (op doek op de muur gekleefd) links en rechts van de zijaltaren. Links worden Lutgardis van St.-Truiden, Christus die zijn vlammend hart toont aan Margaretha Maria Alacoque, met in de achtergrond de kerk van Paray-le-Monial, voorgesteld. Margaretha Maria Alacoque (1647-1690) heeft in de 17de eeuw een sterke impuls gegeven aan de Heilig-Hartdevotie.

Dankzij haar wordt in 1675 een liturgisch feest voor het Heilig-Hart ingevoerd. Margaretha Maria is in 1864 zalig en in 1920 heilig verklaard (op het ogenblik dat de decoratie in de kapel is aangebracht).

Op het tafereel rechts van het Maria-altaar is Maria samen met haar moeder Anna en haar vader Joachim voorgesteld (volgens de apocriefe Schriften zijn Anna en Joachim de ouders van Maria). De kudde schapen vóór Joachim verwijst naar het offer dat hij brengt als dankbaarheid voor het laattijdig krijgen van een kind. Centraal tussen Anna, Maria en Joachim wordt de Drie-eenheid uitgebeeld.

In de vier uiterste hoeken van het schip van de kapel zijn de symbolen van de vier evangelisten aangebracht en in de boogzwikken telkens drie engelen met een onderschrift. De engel is het instrument bij uitstek van god als de boodschapper, beschermer en soms ook de bestraffer.

De boog tussen het schip en het koor is rijkelijk gedecoreerd: centraal de H. Geest als duif, rechts en links geflankeerd door engelenparen met decoratief uitgewerkte vleugels. Links wordt God de Zoon afgebeeld met de letters Alfa en Omega (God als begin en einde van de kosmos - Ik ben de eerste en Ik ben de laatste, en behalve Mij is er geen God - Jesaya 44,6) en rechts God de Vader die de wereldbol draagt, symbool van de schepping.

In het koor oogt de decoratie anders door de felle roodbruine achtergrond. Er zijn pauwen afgebeeld (symbool van de geestelijke wedergeboorte, de goddelijke alwetendheid en sterkte), duiven (symbool van het einde van de zondvloed ?),

herten aan een bron (symbool van het verlangen naar zuiverend doopwater ?), een leeuw (symbool van de kracht van de stam van Juda) en het lam (als symbool van Christus). In de koorvensters zitten kleurrijke glasramen, in 1910 vervaardigd in het atelier van Jules Dobbelaere (1859-1916) aan het Walplein. Centraal is Maria afgebeeld (patrones van het ziekenhuis, dat in de omgangstaal soms Sainte-Marie werd genoemd), geflankeerd door Augustinus (patroon van de orde van de Zusters van de Bermhertigheid Jesu), Michiel (patroon van Sint-Michiels), en Hubertus (verwijzend naar het vroegere Sint-Hubertusdulhuis aan de Boeveriestraat dat verbonden was met Sint-Juliaans). Aan de doksaalmuur zijn nog twee heiligenfiguren geschilderd : Karel de Goede en Sint-Donaas, beide patroonheiligen van Brugge.

Op de zijgevels van het schip hangen neogotische gipsen kruiswegstaties en door de polychrome geschilderde achtergrond maken ze deel uit van het totaaldecor van de kapel. Ze zouden vervaardigd zijn in het atelier van Samuel Devriendt (1884-1974) bekend voor glasramen en boekillustraties.

Een groot deel van de waardevolle polychrome muurdecoratie is gerealiseerd door René De Cramer (1876-1951), die ook de Heilig-Bloedkapel heeft gedecoreerd, samen met Frans Coppejans. De aanwezige decoratie dateert vanaf de jaren 1920. De Cramer is zowel graficus als decoratieschilder en bovendien leraar aan de Sint-Lucasschool in Gent. Het is bekend dat hij via het tijdschrift *The Studio* zeer vroeg vertrouwd is met het werk van de prerafaëlieten en de school van Beuron. Hij levert een belangrijke bijdrage tot de vernieuwing van de religieuze kunst in het interbellum, waarvan deze weinig bekende kapel een mooi voorbeeld is.

Het ziekenhuis nu

Belangrijke evoluties in de geneeskunde, verbeterde medicatie en nieuwe therapieën maken vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw grondige

infrastructurele wijzigingen noodzakelijk om te blijven voldoen aan de noden van de psychiatrische patiënt. Het gebouw moet zich aanpassen.

In een eerste verbouwingsfase worden de oorspronkelijke grote slaapzalen gecompartmenteerd tot slaapboxen van 6 personen, aangevuld met gemeenschappelijk sanitair. Op het domein zijn ook nieuwe therapiegebouwen opgericht.

Vanaf de jaren 1980 is gestart met de uitvoering van een ambitieus masterplan om het ziekenhuis deels in vernieuwde, deels in nieuwe verpleegafdelingen te huisvesten, met hoofdzakelijk eenpersoonsskamers met eigen sanitair, gekaderd in een zeer ruime en rustige parkomgeving.

De renovatie van het voorgebouw in 2002 geeft uitdrukking aan de vernieuwing die is doorgevoerd. De gevel is gerestaureerd en gereinigd en mede door de heraanleg van de groenzone zorgt dit voor een passende uitstraling van een modern psychiatrisch ziekenhuis. De tuinen zijn ontworpen door de Brugse landschapsarchitect Jan Swimberghe.

De ononderbroken evolutie in de geestelijke gezondheidszorg heeft geleid tot de aanwerving van gespecialiseerde leken. Zij zetten de opdracht die de Congregatie van de Zusters van de Bermhertigheid Jesu bij hun stichting in 1842 meekregen op een eigentijdse manier verder. Op 1 januari 2000 droeg de VZW Zusters van de Bermhertigheid Jesu de exploitatie van het Psychiatrisch Ziekenhuis Onze-Lieve-Vrouw via erfpacht over aan een nieuwe VZW Gezondheidszorg 'Bermhertigheid Jesu'.

(Tom Talloen, communicatiemedewerker)

Leeuwstraat 8, Walwyck Hotel

Uitsluitend op reservatie op de OMD-lijn
050/47.23.24. Inschrijving ook mogelijk via
monumentenzorg@brugge.be tot 12 september

Hotel Walwyck wordt opengesteld als voorbeeld van
herbestemming

Dit kleine hotel met 18 'stralend' witte kamers is begin 2007 heringericht in een eigentijdse stijl. Het pand heeft een voorgeschiedenis en 'bouwwortels' die teruggaan tot de 17de eeuw. Het paalt aan de fraaie Leeuwbrug. De naam refereert naar de ligging aan de eerste stadsomwalling, waar nog sporen van te zien zijn. Op www.huizenonderzoekbrugge.be ziet men hoe het 'eigendom' evolueerde vanaf 1562 (zoals te zien op de kaart van Marcus Gerards tot het kadasterplan van 1889).

Op 8 april 1850 wordt een vergunning afgeleverd voor de verbouwing van het eigendom aan de Leeuwbrug (toen eigendom van weduwe Dewitte). Het bestond uit twee bouwvolumes (een bouwlaag onder zadeldak en twee bouwlagen onder mansardedak), die aan de kant van het water met eenvoudige lijstgevels waren afgewerkt en aan de kant van de Leeuwstraat met een topgevel. In de brede koermuur in de Leeuwstraat zaten twee poortjes die toegang gaven tot een koer of tuin.

Dit pand wordt in 1850 grondig verbouwd tot een typisch 19de-eeuws, ruim en eenvoudig neoclassicistisch huis van twee bouwlagen (met een hoge kelderverdieping aan de reie en met behoud van de oude kelders) en afgedekt met een schilddak. Het pand is vijf traveeën breed aan het water en zes aan de straatkant. Het is in die vorm vandaag bewaard (ondertussen is het eigendom uitgebreid met buurhuis nr. 6).

Voorgeschiedenis

Op deze plaats wonen en werken in de jaren 1570 zwartververs. Dit is niet ongebruikelijk aan de reie. Ook verderop langs het water richting Beenhouwersstraat zijn ververs actief. Verven is een vervuilend ambacht en wordt vaak door klachten van buurtbewoners weg 'gesaneerd'.

Leeuwstraat 8 wordt in 1582 beschreven als: een huis en een visboei, allebei onderkelderde, en die nu een woonhuis vormen aan de voet de Leebrug. Bij het huis hoort een waterput. Leestraat en Leebrug zijn de oorspronkelijke namen die later omgevormd zijn naar 'Leeuw'. Alle opeenvolgende eigenaars zijn gekend tot vandaag. In 1673 is een schenking 'inter vivos' genoteerd in het register der zestendelen (Sint-Janszestendeel,

folio 1425): Anna Beyts, ongetrouwd, *wesende impotent van lichaeme ende niet min hebbende haere volle verstandt ende memorie; considerende de goede diensten door Jaacquemyncken, Anna en Isabeau Canneel* (drie ongetrouwde zusters en dochters van Jan Canneel) die haar en haar onlangs overleden zuster goed hebben verzorgd, krijgen daarvoor als vergoeding *'donatienne inter vivos metter warmer handt'* het huis en de bijhorende boei. De schenkster blijft het huis bewonen, verzorgd door de drie dochters Canneel, die eventueel in het huis mogen komen wonen, mits betaling van een jaarlijks huurgeld. Moesten de drie zusters zelf ziek worden, dan moeten zij ervoor zorgen dat iemand anders Anna Beyts opvangt. Beyts betaalt wel zelf de rentes op het huis. Een schenking die toch wat inspanning vraagt!

Het is in 1708 Isabeau Canneel die het huis verkoopt aan Erasmus de Ceuninck. Volgens de akte is ze analfabeet. De eigenaar in de Franse tijd is Jan Van Lathum (hij bezit het vanaf 1767). Hij woont er samen met zijn dochter Anna Marie (ex-religieuze) en een dienstmeid. De huurwaarde van het huis wordt dan op 11 pond geschat.

In de Bevolkingsboeken staan vanaf de aanvang van de 19de eeuw veel huurders genoteerd. Sommigen wonen amper enkele maanden in het huis dat ongetwijfeld in kamers is opgesplitst. De huurders werken als dagloner, kantwerkster, wever of metselaar.

In 1824 is Jan Braekel, stoeldraaier uit Leiden de bewoner en hij zal het huis aankopen. Hij woont er met zijn tweede echtgenote Genoveva Albeyns uit Oostende en met zijn drie kinderen, waaronder een Napoleon Braekel die in 1812 is

geboren. Het gezin Braekel bewoont het pand nooit alleen want er zijn nog steeds veel onderhuurders en sommige van bedenkelijk allooi (zoals Francisca Antheun, tweemaal veroordeeld tot zes en vijftien maanden, samen met haar onwettige kinderen).

Het eigendom is onbewoond tussen 1849 en 1856. Het is aangekocht door weduwe Bruno Dewitte, rentenierster, die opdracht geeft het te verbouwen. Het wordt door haar kinderen geërfd en blijft in bezit van de familie Dewitte tot in 1919. De eigenaars bewonen het nieuw gebouwde huis nooit zelf maar verhuren het. De sociale status van de bewoners ligt vanaf de verbouwing heel wat hoger (advocaat, schilder, schrijver, aannemer, belastingsinspecteur, militair, ...).

Na W.O. I is bediende Richard Degryse de nieuwe eigenaar. De familie Degryse zal het huis wel zelf bewonen en dit toch zeker tot na W.O. II. Het blijft familiebezit tot in 1984. Dirk Pans en Kathleen Roets kopen het aan en in 1986 kopen ze eveneens het aansluitende huis Leeuwstraat 6. Zij verbouwen het tot hotel. Op 28 december 2006 komt het in handen van drie jonge Bruggelingen die de broodnodige renovatie en herinrichting op zich nemen.

In het interieur zijn enkele interessante elementen te ontdekken. Het uitzicht naar de Leeuwbrug is bijzonder aantrekkelijk.

Pelderijnstraat 14, de kerk van de Sint-Trudoabdij

Open op

Zaterdag 13 september van 14.00u tot 18.00u

Zondag 14 september van 10.00 tot 18.00u

Een bezoekerscentrum is ingericht in de voormalige koetsierswoning van de kasteelhoeve. Daar krijgt u de beste introductie op deze boeiende site. Zowel het vroege verhaal van het slot van Male, de graven van Vlaanderen die er woonden en het verhaal van de zusters van de abdijgemeenschap van Sint-Trudo worden toegelicht. De cd-rom 'Licht op Male' biedt heel wat uitleg. Een aanrader.

De abdij is toegankelijk via een stenen brug uit 1807. Op 13 en 14 september kunnen de inkom, de ridderzaal en de kerk bezocht worden.

In het begin van de 20ste eeuw hebben de zusters van de eeuwenoude Sint-Trudoabdij, toen gevestigd aan de Garenmarkt in Brugge het financieel erg moeilijk. Naai- en borduurwerk moeten voor de broodnodige inkomsten zorgen. Ze kweken hun eigen groenten en fruit maar blijven afhankelijk van liefdadigheid. Omdat ze bijzonder geliefd en populair zijn in het Gentpoortkwartier kunnen ze op voldoende steun rekenen.

Priorin Maria Pollet bezorgt de gemeenschap nieuwe kansen in 1949. Dankzij de tussenkomsten van rector Michiel English en Dom Filips De Cloedt van Steenbrugge wordt de Sint-Trudogemeenschap in 1952 opgenomen in de Orde van het Heilig Graf. Vijf zusters van het klooster van de kanunnikessen van het Heilig Graf in Lochem (Nederland) en drie zusters kanunnikessen van de Heilig Grafpriorij te Turnhout komen naar Brugge om de kleine vernieuwde gemeenschap verder uit te bouwen. Een groter onderkomen wordt noodzakelijk.

Als nieuwe vestigingsplaats wordt de vervallen burcht van de graven van Vlaanderen in Male gekozen. Dom Filips de Cloedt wordt de rector en hij is een enthousiast 'bouwheer'. Het wordt een ware uitdaging. De bouwwerken nemen ruim twintig jaar in beslag.

De gemeenschap neemt in 1954 haar intrek in een deel van het voormalige slot. In **1956** is de nieuwe kerk gewijd en een gastenverblijf geopend. In jaren 1970 werkt men aan de uitbouw van het liturgisch apostolaat en in de jaren 1980 is het apostolaat van de gastvrijheid met een eigen programma uitgebouwd.

Vandaag is deze kloostergemeenschap vitaal en geëngageerd en wil een rol blijven spelen in onze postmoderne samenleving. Vrouwen uit Vlaanderen en Nederland vormen de gemeenschap. Het evangelie is hun inspiratiebron en de regel van Augustinus de leidraad. De zusters zingen dagelijks het getijdenboek in de kerk.

Het gebouw vandaag

Dit beeldbepalende omwalde, voormalig grafelijk slot ligt ten zuiden van het Maleveld. Het is omgeven door weiden en bossen. Een waar monument en een 'lieu de mémoire' middenin een groene omgeving. Op de Open Monumentendagen wordt de unieke kerk van de abdij belicht.

De funderingen van het kasteel van Margareta van Male, op het eind van de 14de eeuw gebouwd op een vierkante plattegrond, met zijden van 65 m en gelegen in de meander van de Maleleie, zijn vandaag gedeeltelijk bewaard. In het midden van elke kasteelmuur en op elke hoek stond een toren. De huidige bewaarde poorttoren dateert uit die bouwfase.

Dit middeleeuws grondplan met vier woonvleugels rond een binnenhof, vormde het uitgangspunt van architect Arthur Degeyter bij de uitbouw van de huidige abdij. Met uitzondering van de noordvleugel zijn de (nieuwe) buitenmuren op de bestaande funderingen opgetrokken.

Arthur Degeyter (1919-2004)

Bruggeling Arthur Degeyter studeert architectuur in Brugge en Gent (1935-1943) en tijdens zijn stageperiode bij Jos en Luc Viérin volgt hij een bijkomende cursus stedenbouw aan de school van Ter Kameren. Vanaf 1947 werkt hij als zelfstandig architect. In 1962 wordt hij lid van de Provinciale Commissie voor Monumenten en Landschappen en vanaf 1984 is hij beheerder van de stichting 'Groene Ruimten-Espaces Verts'. Zijn palmares is indrukwekkend. Degeyter ontwerpt vooral villabouw waarbij de tuinaanleg dadelijk geïntegreerd wordt in het ontwerp. Op dat vlak is hij een ware gangmaker. Villa's van hem zijn te bewonderen in België, Nederland, Frankrijk en Spanje. Hij ontwerpt echter ook religieuze architectuur zoals kerken en uitbreidingen aan bestaande kloostergebouwen. Bekende ingrepen in Brugge zijn de binnenkoer van het Hof Bladelin in de Naaldenstraat, de uitbreiding en verbouwing van de Sint-Godelievabdij in de Boeveriestraat, de controversiële gevel van de kerk van de redemptoristinnen in de Katelijnestraat, de kerk van Maria Assumpta te Assebroek en de Sint-Trudoabdij.

De abdij omvat een abdijskerk, een pandgang, woon- en gastenvertrekken, vergaderzalen, een bibliotheek en een refter. Het complex is toegankelijk via het voormalige 'Hooghe huus' van de heerlijkheid Male in de Pelderijnstraat. Achter een grote weide ligt het majestueuze

omwalde gebouw met statige torens. Aan de buitenkant oogt de abdij middeleeuws...dat is gedeeltelijk schijn want er is heel wat gebouwd in de 20ste eeuw.

De oorspronkelijke gebouwen, rechts van de 14de-eeuwse hoofdtoren en de oostvleugel, zijn in 1953-1954 gerestaureerd en bewoonbaar gemaakt. De korte 18de-eeuwse oostvleugel is toen verlengd op de oude funderingen. In 1955 bouwt men links van de hoofdtoren de nieuwe vleugel. De paardenstal aan de westvleugel is afgebroken en een bewaarde buitenmuur gebruikt voor de abdijkerk die in 1956 kon worden ingewijd. Nog in 1956 is het linkerdeel van de hoofdvleugel met de hoektoren heropgebouwd, waarbij de resten van een kleine ridderzaal worden geïntegreerd. De vormgeving van de buitengevels is geïnspireerd op iconografische documenten. In 1959 bouwt men een pandgang aan de noordkant op enkele meters afstand van de slotgracht. De hoofdtoren is in 1964-1966 gerestaureerd. De onderbouw in Brabantse kalkzandsteen is oorspronkelijk, maar het bakstenen buitenparement is nieuw gemetseld in hergebruik baksteen.

De hoge inkomhal is afgedekt met een houten zoldering met moer- en kinderbalken. Oude

hergebruikte schorren in Doornikse steen zijn als bevoering gebruikt. Een grote, opvallende natuurstenen schouw zit in de linkerwand.

In de zuidvleugel bevindt zich de ridderzaal, waar vroeger de graaf beraadslaagde, en die vandaag ondermeer als conferentiezaal wordt gebruikt. De lange ruimte is overspannen door kruisribgewelven. Van daaruit heeft de bezoeker een schitterend zicht op de slotgracht en de weide.

De kerk

De kerk situeert zich in de westvleugel. Het is een sobere zaalkerk die toegewijd is aan de Verrijzende Christus. De muren zijn bepleisterd. De zoldering is afgewerkt met een zichtbaar gelaten constructie in ribbenbeton.

Het schip is aan de oostzijde verlicht door drie gevelhoge vensters. De westkant is gesloten. Het transept wordt aan beide zijden verlicht, de absis enkel via glasplaten op het dak. Opvallend in het interieur zijn de staties van de kruisweg die door Rogier Vandeweghe in een natte bepleistering werden gegrift. Vandeweghe had vanaf 1956 een eigen ceramiekatelier Amphora in Sint-Andries en zijn werken zijn verspreid in verschillende Europese landen. In de grote vensters zitten glasramen van Cyriel Maertens, met afbeelding van heiligen die met de geschiedenis van de abdij, de Orde van het Heilig Graf en de burcht te maken hebben (Sint-Helena, Sint-Maarten, Sint-Trudo, Sint-Thomas Becket, Sint-Augustinus, de Zalige Jan Ruusbroec, de zalige Karel de Goede, Sint-Geertrui en Sint-Jacobus). De kruisweg van Albert Servaes (1883-1966) die aan de transeptmuur hangt is de zgn. 'kruisweg van Orval' die uit veertien houtskooltekeningen bestaat. Deze bijzondere fraaie kunstwerken zijn eigendom van de Provincie West-Vlaanderen en hier in bruikleen gegeven.

Boven het altaar hangt een houten 15de-eeuws triomfkruis afkomstig uit de vroegere Sint-Trudoabdij in de Nieuwe Gentweg. Het zusterkoor is de plaats waar de kloostergemeenschap het gebed van de universele kerk zingt, meestal in het Nederlands maar soms in het Gregoriaans. Daar staat ook de abdissestaf die in 1963 door beeldhouwer Roger Bonduel is ontworpen. Een staf verwijst naar de taak van de abdis: het herderschap over de haar toevertrouwde gemeenschap.

Het orgel dateert uit 1972 en is gebouwd door Jean-Pierre Draps naar het ontwerp van Antoine Fauconnier. De orgelkast is ontworpen in samenspraak met architect Degeyter en de realisatie gebeurde onder supervisie van organist Kamiel D'Hooghe.

Bij de kerk hoort een crypte, waarvoor de oorspronkelijke kelder van de zuidwestelijke hoektoren is gebruikt. De ruimte is overkluisd met een tongewelf. Het altaar is samengesteld met stenen die op de binnenplaats zijn opgegraven.

De kerk is een boeiende gebedsruimte die bovendien de bezoeker de kans biedt om kennis te maken met het architecturale oeuvre van architect Arthur Degeyter, een belangrijke vertegenwoordiger van de 20ste-eeuwse architectuur in Vlaanderen.

Raamstraat 29-57, het godshuis De Croeser

Open op

zaterdag 13 september van 14.00u tot 18.00u

zondag 14 september van 10.00u tot 18.00u

Tentoonstelling '20ste-eeuwse godshuizen in Brugge' in de kapel een initiatief van de Afdeling Archief- en Kunstpatrimonium van het OCMW Brugge

In een testament, op 10 juni 1911 opgemaakt door notaris Devestele, staat vermeld dat Emilie de Ruyscher geld legateert voor de bouw van een godshuis...*ik geef en legateer aan de burgerlijke godshuizen van Brugge eene som van zeven en vijftig duizend acht honderd zeven en zeventig franks zes en twintig centiemen, op last van binnen twee jaar na mijn overlijden, gezegde som te*

besteden tot het bouwen van godshuizen voor het aldaar onvergeld herbergen van getrouwde zeventigjarige ouderlingen, en van aan gezegde godshuizen de benaming te geven van Stichting Alexander de Croeser-de Ruysscher.

Een deel van de gronden (1400 m²) van de voormalige fabriek De Jaegher in de Raamstraat wordt eind 1911 aangekocht door de Commissie Burgerlijke Godshuizen (het huidige OCMW) voor 9800 frank.

In 1855 start de familie De Jaegher met een ijzergieterij in de Raamstraat. De ateliers J. De Jaegher zijn succesvol en geven een nieuwe impuls aan het industriële leven in de stad. In 1896 zijn 596 arbeiders in dienst en de ateliers behoren toen tot de grootste metaalbedrijven van het land. In 1891 fusioneren ze met de Usines Ferdinand Feldhaus uit de Gieterijstraat. Nadien wordt uitgekeken naar een geschikte nieuwe vestigingsplaats buiten de stad. De N. V. La Brugeoise wordt gesticht met nieuwe gebouwen aan de Vaartdijkstraat.

Op deze voormalige fabrieksgrond verrijst een godshuiscomplex naar het ontwerp van architect René Cauwe die in 1908 ook de godshuizen De Schipjes in de Peterseliestraat heeft ontworpen.

René Cauwe (1883-1964)

René Cauwe studeert aan de universiteit van Leuven eerst voor architect en later voor ingenieur. Vanaf 1906 is hij actief in Brugge, restaureert verschillende huizen en bouwt de typische neowoningen Korte Winkel 11 en Filips de Goedelaan 5. Naast de godshuizen De Schipjes en De Croeser ontwerpt hij het grote industriële

complex van de Bloemmolens De Wulf aan de Kolenkaai. Na W.O.I is hij betrokken bij de wederopbouw. In 1934 verhuist hij naar Brussel. Cauwe doet interessant onderzoek naar de architectuurgeschiedenis van Brugge. Hij heeft verschillende boeiende publicaties op zijn naam staan.

Boven de houten poort van Raamstraat 29 wijst een gevelsteen in neorenaissancestijl op de bouwdatum **1912** en de naam van de stichters Alexander de Croeser-de Ruysscher. Links van die poort bevindt zich de oorspronkelijke portierswoning. Eens door de poort verrast het fraaie 20ste-eeuwse ensemble godshuisjes. Vijftien kleine woningen staan gegroepeerd rond een binnentuin met centraal een vrij monumentale waterput met smeedijzeren bekroning. De architectuurstijl is neo-Brugs en geïnspireerd op de laatmiddeleeuwse woonhuisarchitectuur. De bakstenen langs- en dwarshuisjes tellen twee bouwlagen en zijn afgewerkt met tuitgeveltjes en trapgeveltjes. De vensters hebben kruismonelen en zijn gevat in nissen, eindigend in spitsbogen, korfbogen of accoladebogen. Smeedijzeren sierankers maken het neobeeld compleet.

Het complex is in 2000 gerestaureerd. Op de benedenverdieping is de oorspronkelijke ruimtelijke indeling behouden: een woonplaats met haard in Vlaamse stijl, een keuken, een toilet en een kleine koer met berging. Op de verdieping is er telkens één slaapkamer met badkamer. De oorspronkelijke trappen zijn eveneens behouden en aangepast. De kapel staat afzonderlijk van de huisjes. Het is een eenlaags gebouwtje afgewerkt met een puntgevel. De ingang is tudorboogvormig en een rond venster in de voorgevel zorgt voor extra

verlichting. Het interieur is afgewerkt met een dennenhouten beschot en zes halfzuiltjes met uitgewerkte kapitelen die de illusie geven dit gewelf te dragen. Opvallend is het witstenen altaar en de daarachter liggende nis met een neogotische beschildering. In de rechter zijwand is de historiek van het beluik weergegeven en een gepolychromeerd wapenschild van de familie van de schenkers ingewerkt.

In 2000 is ook aandacht besteed aan de binnentuin die zoals alle godshuistuin als boeiend horticultureel erfgoed wordt beschouwd. Verschillende inheemse struiken en streekeigen planten zijn hier, geïnspireerd op de oorspronkelijke situatie, opnieuw aangeplant.

Het OCMW, eigenaar van het complex, neemt zijn taak om zorg te dragen voor het godshuizenpatrimonium ernstig. Dit waardevolle cultuurgoed wordt bewaard, gerestaureerd en bovendien nog steeds verder ter beschikking gesteld voor sociale huisvesting.

Raamstraat ingang links van 76, de 20ste-eeuwse godshuisjes van Sint-Joos

Open op

zaterdag 13 september van 14.00u tot 18.00u

zondag 14 september van 10.00u tot 18.00u

Minder opvallende godshuizen binnen het interessante complex van Sint-Joos zijn de vijf huisjes die pas in **1955** zijn gebouwd naar het ontwerp van architect Jos Priem. De nood aan betaalbare en goede woningen is toen de reden om nog huisjes bij te bouwen in de ruime tuin. In het PV van de toenmalige COO van 19 januari 1953 staat genoteerd: *huisjes zijn zeer gevraagd door bejaarde echtparen met gering inkomen.*

Architect Priem ontwerpt huisjes die nog in de sfeer liggen van de 'tuinwijkgedachte', in 1898 gelanceerd door de Engelse journalist Ebenezer Howard en vooral in de jaren 1920 en 1930

populair. Gezonde woningen in een groene omgeving.

Deze 20ste-eeuwse woonvleugel is maar een bouwlaag hoog, afgedekt met een mansardedak en dwars op de kapel gebouwd. De gevel aan de tuin is een geschilderde lijstgevel met een breedte van tien traveeën. Opvallend zijn de ingangen met omlijsting in gesinterde baksteentjes en de dakkapellen met tuitgeveltjes.

Jos Priem 1904 – 2003

Priem studeert architectuur aan het Sint-Lucasinstituut in Gent tot 1929 en vestigt zich daarna als zelfstandig architect in zijn geboortestad Brugge. Hij blijft actief tot in 1980. Hij is secretaris van de 'Provinciale Commissie voor Verfraaiing van het Landelijk Leven' en voorzitter van de 'Koninklijke Vereniging voor Natuur en Stedenschoon. Hij geeft ook tekenles. Jos Priem bouwt heel wat villa's, eengezinswoningen maar ook sociale woningen. Hij wordt aangesteld als restauratiearchitect van het Sint-Jooscomplex in 1952 (een vrij ingrijpende, harde ingreep)

Priem blijft vooral bekend voor zijn fel besproken en bekritiseerde historische reconstructies zoals deze van het huis Ter Beurse, Vlamingstraat 35 (uitgevoerd in 1947), de straatwand Oude Burg 1-9 (uitgevoerd in 1965 maar ondertussen gesloopt) en de niet gerealiseerde reconstructies van Academiestraat 1, de Florentijnse loge en Hoogstraat 6-8, de Zeven Torens en Casselberg (1962).

De huisjes Priem zijn in 2007-2008 gerenoveerd en zorgen voor gepaste huisvesting voor vijf bejaarde echtparen. Het renovatieontwerp is van architect Raf Blanckaert en de kosten zijn

geraamd op 524.724 euro. Op de gelijkvloerse verdieping is een grote living met aansluitend een volledige ingerichte keuken voorzien. Elk huis heeft bovendien nog een eigen privékoer. De bovenverdiepingen hebben een slaapkamer en badkamer en ook de zolderverdieping is ingericht met een logeerkamer en/of hobbykamer. Naar aanleiding van deze restauratie is de heraanleg van de binnentuin voorzien.

**Rijsselstraat 71,
de gemeenteschool van Huib Hoste**

Open op

zaterdag 13 september van 14.00u tot 18.00u

zondag 14 september van 10.00 tot 18.00u

Onderwijsproject 'Huib Hoste' door Vel tegen Vel, een initiatief van de vzw Bruggeplus voor OMD. Een week lang hebben de jongeren van deze school (zelfs kleuters) gewerkt rond de essentiële elementen in het oeuvre van Huib Hoste! Op OMD worden de resultaten gepresenteerd. We zijn benieuwd.

De gemeenteschool kende in de loop van de vorige eeuw heel wat uitbreidingen. Er zijn nu ruim 500 leerlingen die er les volgen. In het zgn. Hosteschooltje zitten maar enkele klassen.

In **1926** krijgt Huib Hoste (1881-1957) de opdracht om een gemeenteschool met directeurswoning te bouwen in Sint-Michiels. Hij woont op die gemeente in de Canadastraat. Hoste heeft in zijn loopbaan tal van scholen ontworpen: een meisjesschool in Zeebrugge (1908, gesloopt na bombardement), de lagere school te Zonnebeke (1922, gesloopt), het scholenpaviljoen te Knokke (1924, bewaard), het Sint-Jozefsinstituut (1926, ingestort tijdens de werf), de jongensschool in Drongen (1949, bewaard) en de school in Hove (1951, gesloopt). Deze

gemeenteschool is een van de gaafst 'bewaarde' scholen in het oeuvre van Hoste.

Voor de biografie van Huib Hoste verwijzen we naar de Huib Hostefietstocht verder in deze brochure. Hoste is één van de markantste architecten uit het interbellum en staat in de 20ste-eeuwse architectuurgeschiedenis van ons land naast alle groten.

Dit modernistisch schoolgebouwtje vertoont zowel qua interieur als exterieur typische kenmerken en is een representatief voorbeeld in het oeuvre van Hoste, die een pioniersrol speelt in de doorbraak van de moderne en functionele architectuur in Vlaanderen.

De directeurswoning (nog steeds bewoond door voormalig directeur meester Alloo, die ons enkele oude foto's van de school ter beschikking stelde) bevindt zich aan de straatkant (niet te bezoeken op OMD). Dwars daarop, in de oksel verbonden door het trappenhuis, staat het kleine, twee bouwlagen hoge schoolgebouw. Het trappenhuis is opvallend uitgewerkt met 'kubistische' vensters en een fraaie raaminvulling.

Het gebouw is opgetrokken in baksteen en het metselwerk is uitgevoerd in een staand verband (afwisselend een koppen en een strekkenlaag met de strekken die steeds mooi boven elkaar liggen). De toegangsdeur tot de school wordt extra geaccentueerd door kleine steunberen. Het originele schrijnwerk is in de loop der tijd spijtig genoeg gedeeltelijk vervangen. Gelukkig zijn aan de noordkant de fijne, asymmetrische kleinhouten in de ramen wel bewaard gebleven.

In het interieur zijn veel originele elementen te ontdekken, zoals de grote klaslokalen, grenzend aan de gang met glaspartijen aan beide kanten. Deze aan de zijde van de gang zijn nog origineel (de oorspronkelijke kleur was wel rood). De klassen baden daardoor in het licht. Ook originele tegelvloeren in zwart, grijs en rood zijn in sommige klassen bewaard.

Prof. Ann Verdonck zorgde voor een oeuvrelijst van Hoste (*Ooeuvrelijst van architect Huib Hoste, onderzoek uitgevoerd in opdracht van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel, 2003-2004*) en concludeert dat deze school een duidelijke getuige is van de architecturale vernieuwing met betrekking tot de typologie van de schoolgebouwen in ons land. In dit kleine gemeenteschooltje streeft Hoste naar een maximum van licht en lucht in de lokalen. Of zoals hij zelf zei...de oude 'gevangenisscholen' moeten voorgoed hebben afgedaan: *Het eerste kenmerk ervan was hun geslotenheid (...) nu is men, zelfs in ons land, tot ruimer inzichten gekomen; men is b.v. gaan inzien dat geslotenheid precies nadelig werkt op de kinderen; die vertelt hun inderdaad dat het buiten licht is en zonnig, dat zij zich moeten houden alsof er geen zon in de lucht hing, alsof er geen groen was aan de bomen; dat zij gevangen zijn. Men weet nu dat een speelplein niet met een muur doch met een hek van de straat moet afgescheiden zijn; zo spelen de kinderen onder het oog van al wie langs de straat voorbijgaat; zo krijgen de ouders te zien hoe hun kinders*

behandeld worden op school. Men durft grote ramen aanwenden in de schoolgebouwen....

Hoste heeft duidelijk de functies van het gebouw 'verzoend' met het uitzicht ervan. Woonhuis, trappenhuis en schoolgebouw zijn drie goed af te lezen volumes. Horizontale luifels, lekdrempels, ramen en lateien contrasteren met verticale schoorstenen, penanten en steunberen. Het is bijna een 'geometrisch' gebouw.

Singel 10, de voormalige woning van Remi Ghesquière

Open op

zaterdag 13 september van 14.00u tot 18.00u

zondag 14 september van 14.00u tot 18.00u

Project 100 Jaar Singel. Enkele buurtbewoners bundelden hun krachten om de onverwacht rijke geschiedenis van hun straat te reconstrueren. De Singel in Brugge is uniek.

De eigenaars begeleiden zelf de bezoekers

Vanaf 1906 groeien concrete plannen om de Singel te verkavelen, en dit op vraag van Edouard Van Belle. De daarachter liggende Korte Vesting is toen reeds 'op plan' in twintig kavels verdeeld (de woningen komen daar pas vanaf de jaren 1920). Aan de kant van de Singel staan in het begin van de eeuw enkele gebouwen waar steenmateriaal wordt opgeslagen, op een braakliggend stuk wordt een bouwterrein van 48 m voorzien dat rechts grenst aan het grote eigendom Floor en links aan het eigendom Steinmetz (Singel 1). Verder (aan Buiten Boeverievest) bevindt zich de fabriek en de woning van Pattijn (de vroegere Mercure).

Op 9 oktober 1906 vraagt Van Belle toelating aan het gemeentebestuur van Sint-Andries om acht woningen te bouwen. Op de aanvraag wordt een 'typewoning' voorgesteld (drie bouwlagen hoog en drie traveeën breed). Dit ontwerp wordt niet gerealiseerd. Edouard Van Belle en/of Gustave Van Belle zijn pas in 1908 eigenaar van de gronden.

Edouard Van Belle
(Gent 1863- Assebroek 1940)

Van Belle werkt als meetkundig tekenaar en schatter op de Technische Dienst van de Provincie West-Vlaanderen. Aanvankelijk woont hij met zijn gezin in de Kleine Hertsbergestraat maar verhuist later naar Assebroek (Steenbrugge) waar hij ook schepen van Openbare Werken wordt. Hij huwt tweemaal (Marie Millemcam 1865-1899 en Irma Vandendriessche) en met Marie heeft hij vijf kinderen: Bertha (°1886), Georges (°1887, wordt aannemer), Maurice (°1888, wordt architect), Robert (1890-1966, wordt ingenieur) en Germain (1891-1891). De meeste van de kinderen spelen een rol in het verhaal van de Singel door er te werken, eigenaar te zijn of er te wonen (met dank aan Yvette Kemel en Eddy Dubruqué voor het opzoeken van de gegevens).

In 1908 worden nieuwe plannen voor de volledige gevelrij ingediend bij het gemeentebestuur van Sint-Andries. Het ontwerp is ondertekend door Gustave Van Belle (° Gent 1868), broer van Edouard. Wellicht fungeert hij als opdrachtgever en Edouard als ontwerper?

De realisatie van de huizen wordt in vier fases gedacht. De eenvoudige bel-etagewoningen zijn in een historiserende of eclectische stijl ontworpen. Vanaf **1911** worden de nieuw gebouwde huizen aan verschillende eigenaars verkocht. In de loop van de 20ste eeuw wonen en werken hier heel wat boeiende figuren.

Op OMD kan Singel 10 worden bezocht. Het is een van de twee huizen in de rij, dat met geglazuurde tegels is bekleed en zo enigszins refereert naar de kustarchitectuur uit de belle époque. Het huis is in 2005 verbouwd naar het ontwerp van Kevin Van Volcem, architect en bouwheer. Deze verbouwing is niet ongemerkt voorbij gegaan. De gevel is gerestaureerd en mag ook rekenen op stadstoelage. Het inbrengen van een opvallend dakelement vormt een eigenzinnige toevoeging van de architect die in de speciale omgeving van de Singel wel wordt gesmaakt (maar ook door sommigen bekritiseerd als onpassend in het historische Brugge).

Het huis was voor de recente verbouwing opgesplitst in vijf mini-appartementen en alle oorspronkelijke binnendeuren waren verdwenen. De bouwfysische toestand was slecht. De huidige eigenaars hebben veel van de verbouwing met 'eigen handen' gerealiseerd.

Van de oorspronkelijke (vrij arme) stoffering van het huis zijn enkel de trap en een deel van de tegelvloer bewaard gebleven en geïntegreerd in een totaal nieuw interieur. In het voormalige souterrain is een keuken ingebracht die niet enkel vanuit de tuin (en een nieuwe aanbouw), maar ook vanuit een bovenliggende 'glasstraat' wordt

verlicht. Die glasstraat in de living zorgt op haar beurt voor een doorzicht naar de keuken. De meubels in de keuken zijn door de architect ontworpen. Op de verdieping zijn drie eenvoudige, leuke gastenkamers ingericht. De eigen slaap- en badkamer op zolder (de zgn. periscoopkamer) wordt speciaal verlicht in verschillende kleurschakeringen en de grote ramen zorgen voor een verrassend uitzicht op de buurt.

De opeenvolgende eigenaars

Volgens de kadastrale gegevens is de familie Edouard Roos-Lerycke de eerste eigenaar van het huis. Zij verkopen het in 1922 aan de familie Carolus Wackenier-d'Hanis. Carolus is onderwijzer. Het blijft familiebezit tot in 1942 en komt dan in handen van twee kloosterzusters van Sint-Andreasinstituut Cecilia en Sabina Ghesquière. Pas in 1973 is het opnieuw verkocht en dit aan aannemer Marcel Van Hooren en bediende Willy Van De Walle en komt nadien in handen van hun erfgenamen. In 1986 is Singel 10 eigendom van Guido Coppens en Rita Van Loo en op 19 juni 2003 komt het in bezit van Kevin Van Volcem en Tiny De Keyzer.

Een beroemde bewoner

Als het huis eigendom is van de zussen Ghesquière komt hun broer Remi (Alphonse) Ghesquière er een tijd wonen (1866-1964). Remi behaalt in 1884 het diploma van koster-onderwijzer aan de normaalschool van Torhout. Remi Ghesquière trouwt met Clementine Marques en het gezin krijgt tien kinderen.

Hij wordt organist aan de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Kortrijk en leert er Guido Gezelle kennen die er toen onderpastoor is. Ghesquière was een groot voorvechter van de Vlaamse zaak. Hij studeert verder orgel in Gent en behaalt in 1888 een eerste prijs. In zijn geboortedorp Geluwe sticht hij de Vlaamse Zangersgilde, een Vlaamse Bond en een muziekschool. Hij componeert vooral muziek voor orgel en piano en is bekend gebleven voor zijn vocale muziek die kadert binnen de Vlaamse Beweging. Bekende liedjes (sommige op teksten van zijn vriend Guido Gezelle) verschenen in de Liederenkrans, die tot voor dertig jaar gebruikt is in alle Vlaamse scholen. Als muziekpedagoog publiceert hij ook een vierdelige pianomethode. Zijn Vlaamse kinderspelen worden bekroond door de Koninklijke Vlaamse Academie. Exact wanneer hij Singel 10 bewoont, is voorlopig niet achterhaald. Wellicht op het ogenblik dat hij als leraar verbonden is aan het Brugse muziekconservatorium. Op het eind van zijn leven zou hij volgens Jaak Rau bij zijn dochters in de Ezelstraat gewoond hebben. Deze toondichter wordt maar liefst 98 jaar oud.

Sint-Jansstraat 8, het voormalige huis Brans (oorspronkelijk het huis Den Eenhoorn)

Open op

zaterdag 13 september van 14.00u tot 18.00u

zondag 14 september van 10.00u tot 18.00u

Sint-Jansstraat 8 werd ruim tachtig jaar als kantoor gebruikt en is pas in 2004 herbestemd als woonhuis en school voor yoga en zelfontwikkeling. Eind 19de-eeuwse elementen zijn in een heel contemporair, minimalistisch en smaakvol interieur verwerkt. Een verrassing.

Reeds vóór 1830 is de Amsterdammer Joannes (of Jan) Brans eigenaar van het huis Sint-Jansstraat 8. Het komt (via inkoop?) in bezit van enkele van zijn dochters: Beatrice, Mathilde en Leontina. De kadastergegevens vermelden in 1898 een uitbreiding van het huis en in 1909 wordt het geërfd door de kleinzoon van zus Sophie Brans, Edgard De Smet en zijn vrouw Alice Dryepont. In 1920 verkoopt Edgard De Smet het aan de Staat die het pas in 2002 doorverkoopt aan de huidige eigenaar.

De familie Brans is nauw betrokken bij de geschiedenis van het onderwijs in Brugge in de 19de eeuw en ook dit huis heeft daarin een rol gespeeld.

Joannes Brans (1796-1862)

De Nederlander Brans komt naar Brugge op het einde van de Hollandse tijd. In 1829 is hij hoofdonderwijzer van de lagere rijksschool op het Kraanplein (ingericht in het voormalige Vleeshuis). Dit schooltje bedoelt voor kinderen van hier residerende Nederlandse militairen en ambtenaren, wordt ook door gegoede Brugse ouders voor hun kinderen uitgekozen omwille van het niveau van het onderwijs. Met de vorming van België in 1830 runt Brans dit privéschooltje, dat nog uitsluitend door Brugse jongeren bezocht wordt, verder voor eigen rekening en met als 'beroemde' leerlingen onder meer Guido Gezelle en Lodewijk Van Haecke. Brans heeft zijn vak geleerd aan de Haarlemmer kweekschool en wordt door tijdgenoten omschreven als een krachtige persoonlijkheid, een talentvol 'schoolman' en een aanhanger van Johan-Heinrich Pestalozzi (1746-1827). De Zwitser Pestalozzi, die in Brugge sterft, is de grondlegger van een schoolsysteem waarbij kennis gebaseerd wordt op aanschouwing en ervaring.

Brans wordt in 1842 directeur en hoofdonderwijzer van een nieuwe hoofdlagere school, waarvan de kosten voor het onderricht en salarissen van leerkrachten ten laste vallen van de overheid. De Stad Brugge moet een geschikt gebouw ter beschikking stellen. Het huis Naaldenstraat 23 met ruime tuin wordt aangekocht en ingericht. Joannes Brans gaat er wonen tussen 1844 en 1853. De school waar de voertaal Frans is (école primaire supérieure) wordt een succes. Er zijn tien klassen en het aantal leerlingen bedraagt ieder jaar opnieuw ruim 200.

Met de wet van 1850 op het middelbaar onderwijs wordt de hoofdlagere school omgevormd tot 'école moyenne' en de stad richt met dat doel een deel van het voormalige jezuïetencollege in de Boomgaardstraat in. Het was reeds gedeeltelijk in gebruik voor het atheneum. Er wordt nog een nieuwe vleugel bijgebouwd. Ook daar wordt Brans de eerste directeur.

Brans is getrouwd met Catherine Neyts (1797-1869) uit Brugge en het echtpaar krijgt zes kinderen: Anne-Marie (Doornik 1825- Brugge 1884), Rosalie (Doornik 1827- Brugge 1856), de tweeling Célestin (Brugge 1830-?) en Beatrice (Brugge 1830- Brugge 1908), Mathilde (Brugge 1834 – Brugge 1888), Sophie (Brugge, 1836- na 1909), Leontine (Brugge 1839- ? na 1888 en voor 1909). Brans' vrouw, Catherine, is de dochter van de rijke tabakshandelaar Jan Neyts (die een winkel zou hebben gehad op de Eiermarkt). Haar zuster Marie is schoolhoudster.

In het Bevolkingsregister 1830-1846 met vermelding van Sint-Jansstraat 8 (A2/41) staat genoteerd dat het gezin Brans er in die periode woont met alle kinderen en enkele onderwijzers en ondermeesters (Pierre Devalck onderwijzer uit Zeeland, ingeschreven tussen 1834 en 1844 en die later aangesteld wordt in de nieuwe

148

Rijksmiddenschool; Pieter Vercurringen, ondermeester uit Kasterlee tussen 1836 en 1843; Pierre Raeymaeker uit Puurs tussen 1839 en 1842; Henri Charles Brusselaers uit Kasterlee tussen 1841 en 1842, Jan Baptiste Ots tussen 1842 en 1843, Louis Van Dyck tussen 1843 en 1844). Mogelijk verhuurt de familie kamers aan deze onderwijzers.

Brans verhuist tussen 1844 en 1853 naar Naaldenstraat 23, de hoofdlagere school, waar onderdak voor de directeur is voorzien.

In Sint-Jansstraat 8 is zeker reeds in 1848 een school met pensionaat voor meisjes ingericht. Drie 'volwassen' dochters Brans wonen en werken in het ouderlijk huis samen met dienstmeid Blanche Sanctorum. Anne Marie, Beatrix en Mathilde zijn onderwijzeres. Bij hen woont nog onderwijzeres Henriette Panneels en een Brugse leerling Marie Fourcault. De ouders Brans zullen vanaf 1853 in een nieuw logies in de Rijksmiddenschool aan de Boomgaardstraat/Verversdijk wonen.

Anne Marie, Beatrix en Mathilde blijven met Henriette Panneels en een dienstmeid onafgebroken Sint-Jansstraat bewonen (tijdelijk zijn drie leerlingen Julienne Kervyn uit Sint-Michiels; Elisa Schelpe uit Brugge en Marie Dalle uit Houtave officieel als bewoonsters genoteerd). Anne Marie sterft in 1884, Mathilde in 1888.

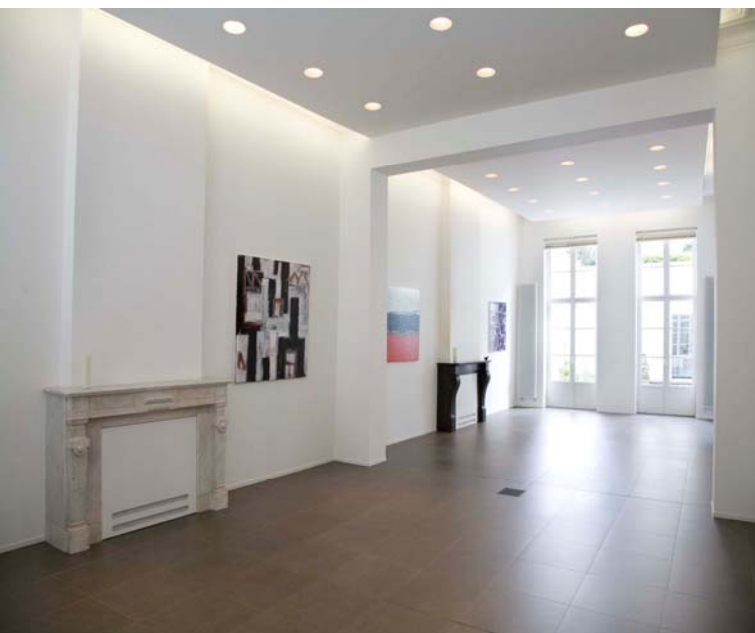
De zussen Brans hebben in het huis een privéschool en pensionaat ingericht. In de *Provincialen Almanach van West-Vlaanderen. Wegwijzer der stad Brugge* staat bij 'Schoolen voor Meisjes' vermeld: *Brans, st.jansstraet*. Jaarlijks mogen ze gebruik maken van 'la salle des Concerts' voor de uitreiking van de prijzen aan hun leerlingen. De aanvragen

aan het stadsbestuur worden steeds ondertekend door Anne Marie Brans, *institutrice rue St. Jean* en ze verwijst naar *'les élèves de mon institution'*. Anne Marie heeft duidelijk de leiding van het schooltje dat bij wijlen als kostschooltje fungeert. Vanaf 1882 tot 1897 nemen de juffrouwen Van Severen de leiding over (met dank aan Marcel De Blieck en Bernard Schotte). Over de rol van vrouwen in het onderwijs in Brugge en hun opleiding zijn er weinig of geen gegevens gepubliceerd. Dit lijkt een boeiende opdracht.

Het is evident dat Joannes Brans zijn eigen dochters een degelijke opleiding geeft. Volgens J. de Muelenaere (*Gezellekroniek*, 1963) hebben Mathilde, Sophie en Leontine het 'Institut de Pélichy' in Izegem bezocht en zijn daar respectievelijk in 1849, 1852 en 1854 ook als lid van de Mariacongregatie opgenomen.

Burgemeester Boyaval -daarenboven de overbuur van de familie Brans- richt in 1865 een nieuwe school op voor 'demoiselles' (eerst op het Jan Van Eyckplein 8 en later in de Sint-Jakobsstraat 23). Aan het hoofd van die 'liberale' school komt een Duitse directrice Fanny Muller en een Brugse 'ondermeesteres'. In 't Jaer 30 van 3 maart 1866 verwijt Guido Gezelle burgemeester Boyaval die aanstelling en schrijft: *'k geloove dat de dochters van B(oyval) hun onderwijs en opvoeding ontvangen hebben by de jonkvrouwen Brans, die voor geen en hoegenaamde en moeten schuiven, voor geen duitse zelve...*

Dit citaat wijst er op dat de dochters Brans een degelijk (en in Brugge bekend) onderwijs verzorgden en zij een aanstelling aan de school van de burgemeester hadden verdiend. Zou Boyaval's eigen dochter Adèle bij de 'juffrouwen Brans' school gelopen hebben?

Sophie Brans is de enige dochter van Joannes Brans die trouwt. Haar kleinzoon Edgar De Smet krijgt als erfgenaam het huis Sint-Jansstraat in zijn bezit. Welke functie het huis had net voor de verkoop in 1920 moet onderzocht worden.

De voorgeschiedenis van 'Den Eenhoorn' in vogelvlucht

In de registers van de Zestendelen staan de eigenaars tussen eind 16de en eind 18de eeuw genoteerd. Sint-Jansstraat 8 heeft als huisnaam 'Den Eenhoorn'. Eigenaars zijn achtereenvolgens Jacques Lucas en zijn dochters, in 1604 Marcus Cassetta (heel kort ook buurman Nicolas Le Gillon), in 1629 Thomas de Corte, in 1635 Charles Romeyns, in 1675 Joseph Ghijsebrecht, in 1754 Françoise

Angeline de Croeser. De familie De Croeser blijft eigenaar tot na Franse tijd. Ze erfde het pand van Marie Magdalene Audejans (en Audejans heeft het via Ghijsebrecht geërfd).

In 1603 wordt bij de verkoop van het huis gespecificeerd dat het met een erf en *met een ganghe ende weghe uitcommende met eender poorte onder het huys tegenover het koor van de Sint-Janskerke* is. Den Eenhoorn heeft toen dus een bijkomende uitgang op het Sint-Jansplein. In 1749 noteert men dat het om 'een notabel huis' gaat.

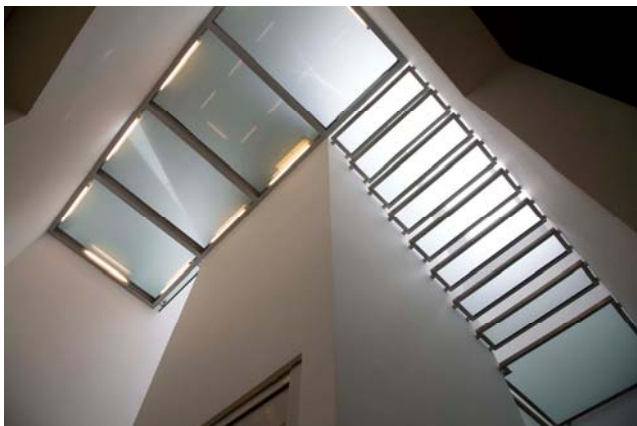
Voor zover het onderzoek kon afgerond worden is het huis tijdens het Ancien Regime vaak verhuurd en niet door de eigenaars bewoond. De families Lucas en Romeyns wonen er wel zelf. Het huis heeft zoals alle huizen in de Sint-Jansstraat een hele oude voorgeschiedenis die zeker terug gaat tot de 14de eeuw. Mogelijk zijn ook hier Oosterlingen de vroegste eigenaars.

Vanaf 1792 tot 1815 is Den Eenhoorn bewoond door handelaar Pieter Rapsaet uit Wevelgem, zijn drie dochters en dienstmeiden. Pieter Rapsaet sterft in 1815, zijn dochter Anne was reeds gestorven en een dochter Cathérine was ondertussen getrouwd. In het huis woont echter (mogelijk vanaf 1807) ook onderwijzer Pierre Simoneau met zijn gezin. Zou Sint-Jansstraat 8 vanaf dan als een privéschooltje zijn gebruikt en zo mogelijk de aandacht getrokken hebben van de nieuwe eigenaar in 1830, Joannes Brans?

Sint-Jansstraat 8 is een imposant diephuis, twee bouwlagen hoog en afgedekt met een zadeldak. Het huis is vijf traveeën breed. In 1899 wordt dit gotisch huis grondig verbouwd op initiatief van Beatrice Brans. De puntgevel wordt omgebouwd tot trapgevel en de traveeën worden anders verdeeld en afgewerkt met boognissen. De hoge plint in Doornikse kalkzandsteen blijft ongewijzigd. Hierin zitten twee toegangen tot de 14de-eeuwse(?) kelders. De achtergevel is nu nog steeds een bakstenen puntgevel.

In het interieur zijn twee 19de-eeuwse marmeren schouwtjes bewaard (1899-1900) en eenvoudige pleisterplafonds op de benedenverdieping. Met de recente verbouwing en herinrichting van het pand (n.o.v. arch. Antoine Dugardyn, Brugge) zijn enkele eigentijdse elementen ingebracht zoals de opvallende nieuwe trap.

Sint-Jansstraat 11, het voormalige huis Le Bailly nu Inghelburch

Open op

zondag 14 september van 10.00u tot 18.00u

Tentoonstelling 20 Jaar Inghelburch

Herbestemming in de 20ste en 21ste eeuw

Tot 1986 deed het huis dienst als plaatselijk filiaal van de Nationale Bank van België. Daar zijn buiten en binnen sporen van te zien (tralies voor de vensters, de kluis, gewapend glas...). In dat jaar werd de eigendom te koop gesteld en de directie van het SFX- ziekenhuis, die zocht naar uitbreiding, kocht het aan. Vanaf 2 januari 1988 kreeg het een bestemming als centrum voor psychosociale revalidatie. Hiermee werd enerzijds voldaan aan de nood naar ruimtelijke expansie en anderzijds aan een trend die tot doel heeft de geestelijke gezondheidszorg uit de institutionele sfeer te halen en te integreren in het stadsweefsel.

Het centrum voor psychosociale revalidatie Inghelburch was en is in dit opzicht een voorloper en prominent voorbeeld in Vlaanderen. Het centrum voorziet in een ambulante therapie (dagbehandeling) voor mensen met ernstige of langdurige psychische problemen. Het multidisciplinair team stelt voor de kandidaat-revalidant een individueel programma en traject op. De bedoeling is dat de revalidant doorheen zijn/haar

revalidatie een grotere autonomie ontwikkelt , zich (opnieuw) integreert in sociale en professionele contexten en zo opnieuw levenskwaliteit opbouwt. De missie van het centrum is dan ook 'het ontwikkelen van een steviger identiteit in de samenleving voor mensen met psychische gekwetstheden'.

Het gebouw leent zich uitstekend voor deze functie. De centrale ligging en gemakkelijke bereikbaarheid zijn een troef. Het-huis-in-de-rij-effect zorgt voor een destigmatisering van de activiteiten die er plaatsvinden. De architecturale indeling maakt het geschikt voor de activiteiten: een combinatie van activerende en psychotherapeutische sessies. Tevens is er de overtuiging dat de keuze om deze hulpverlening in de binnenstad te organiseren het maatschappelijk weefsel van de stad verrijkt. Het gebouw onderging, met respect voor de historische eigenheid, enkele grondige aanpassingen. Een eerste fase werd uitgevoerd in de periode 2000 en 2001, de tweede fase is momenteel in uitvoering en wordt begin 2009 beëindigd. Op die manier heeft het gebouw een nieuwe, wat onverwachte maatschappelijke functie gekregen. Het lijkt erop dat het gebouw voorbestemd is om dienstverlening te herbergen: van bankfiliaal tot psychotherapeutisch centrum.

Johan Mattheüs Diensthoofd ergotherapie

Het imposante huis op de hoek van de Sint-Jansstraat met de Boudewijn Ostenstraat is twee bouwlagen hoog en maar liefst twaalf traveeën breed. Het is afgedekt met een zadeldak. Sint-Jansstraat 11 is een van de breedste huizen in de Brugse binnenstad (35 m). Het is zo 'gegroeid' door de samenvoeging van drie panden (de nrs. 138, 139 en 140 van het oud kadaster). In zijn huidige omvang bestaat het sinds 1771 en dit op initiatief van Philippe-Joseph Le Bailly, heer van Tillegghem. Van de oude huizen zijn kelders bewaard. De poorttoegang in de Boudewijn Ostenstraat situeert zich op de plaats van het huis 'D' Isere Deure (oud kadaster 141) dat reeds lang deel was van het huis.

D'Issere Deure was in 1579 eigendom van Jan Pardo. Het is het enige huis met een naam die in dit 'huizenblokje' is teruggevonden. De naam Inghelburch behoort toe aan een achterhuis van een woning aan de Spinolarei, die nooit deel heeft uitgemaakt van het gebouwencomplex Sint-Jansstraat 11.

De voorgevel is een bakstenen lijstgevel op natuurstenen plint. Op de benedenverdieping zit een opvallende poort en de segmentboogvensters zijn alle sinds 1885 betralied. De luiken of 'persiennes' zijn bewaard. De rondboogpoort zit gevat in een natuurstenen omlijsting. Bemerkt het fraaie houten boogveld in Lodewijk XVI-stijl. Op de verdieping tellen we 12 segmentboogvensters. Het huis is ommuurd en de achtergevels zijn eveneens in onbeschilderde baksteen. Enkele bouwsporen verwijzen naar de oorspronkelijke parcellering van de samengevoegde huizen. Aan de kant van de Boudewijn Ostenstraat is in 1923

158

een lokettenzaal gebouwd naar het ontwerp van architect J. Neiryndck in opdracht van de Nationale Bank van België en dit in een sobere modernistische stijl.

Deze lokettenvleugel is in nu verbouwing, wordt met een verdieping verhoogd en geïntegreerd in de dagelijkse werking van Inghelburch.

In het interieur is de 18de/19de-eeuwse planindeling herkenbaar met een koetsendoorrit (een *entrée à sec*) die geritmeerd is met pilasters en zuilen en waarop een vestibule en een trappenhuis aansluiten. De gedeeltelijk bewaarde stoffering van de vroegere salons is 19de-eeuws, met marmeren schouwttjes en gepleisterde plafonds. Opvallend is de Engelse houten trap met metalen spijltjes die gevat zit in de halfronde trapzaal. De trapzaal wordt verlicht door een glas-in-loodraam met twee Brugse stadszichten. De voormalige dienstrap is eveneens bewaard en zal op het circuit ontdekt worden.

De voorgeschiedenis

Oorspronkelijk maakte het perceel waarop Sint-Jansstraat 11 verrees deel uit van het leenhof Splinters dat zeker ouder is dan 1127 (een leen was een opbrengstgoed dat de graaf aan zijn vazal of leenman schenkt). Dit leen benam de volledige noordkant van de Sint-Jansstraat en de noord- en de oostkant van de Boudewijn Ostenstraat. De heren van Splinters verbonden zich als vazal om 'krijgssdienst te paard' te verrichten voor de leenheer en woonden ongetwijfeld in de Sint-Jansstraat. In de straat stonden in 1127 een paar grote woonhuizen van heren of ridders, drie ervan zijn na de moord op Karel de Goede in maart 1127 in brand gestoken. Gelukkig zonder dat de brand oversloeg naar de omliggende buurt (dat lezen we toch in de kroniek van Galbertus). We kennen de naam van de heer van Splinters in 1409 en dat is Arnoud Reypins. De noordkant van de Sint-Jansstraat en beide kanten van de Boudewijn Ostenstraat zijn toen reeds lang verdeeld in verschillende cijnspercelen. De eigenaars van de gronden moeten cijns betalen aan de heer van Splinters. Er waren twaalf cijnspercelen aan die kant van de straat en de Boudewijn Ostenstraat. Arnoud's broer Geerolf heeft recht op de inkomsten van de cijnsgrond in de Boudewijn Ostenstraat. Hij krijgt als leenhouder jaarlijks een vast en eeuwigdurend bedrag pacht of cijns van de eigenaars van vier huizen, waaronder het huis D'Isere Deure en nog een ander nieuw gebouwd huis in dezelfde straat. Dit huis zal samen met twee andere huizen samengevoegd worden tot Sint-Jansstraat 11. De opbrengsten van deze cijnsgronden gaan nadien over naar zijn zonen en kleinzoon.

Nagenoeg alle 15de-eeuwse eigenaars van de huizen op het leengoed Splinters in de Boudewijn Ostenstraat en Sint-Jansstraat behoren tot de meest

vooraanstaande families van die tijd: Adornes, Vander Beurse, Van Themsecke, Lem, Van Nieuwenhove,...

Onder hen veel makelaars of mensen die in de internationale handel actief zijn, met inbegrip van een aantal vreemde handelaars die hier een eigendom verwerven.

De verschillende opeenvolgende eigenaars van percelen die nu Sint-Jansstraat 11 uitmaken zijn nog beter gekend vanaf 1579.

Interessant voor het verhaal op OMD is dat tussen 1751 en 1771 Philippe-Joseph Le Bailly verschillende huizen samenvoegt om één groot woonhuis te vormen. Het linkerdeel wordt bij de aankoop van 18 juni 1751 beschreven als : *een schoon en notabel parcheel van eenen huysse, wijlent twee woonsten geweest sijnde ende aen elckander geapplicqueert (...) streckende noortwaerts met eene groote plaetse van lande (...) voorts met sijne achterhuysingen en de galderijen, peertstal, ende poort uitcommende ter oostzijde van sheer Bouduin Ostestraetken* (klerk Forret, nr. 297). Het rechterdeel wordt in 1771 omschreven als een huis dat ooit drie huizen was.

Philippe-Joseph Le Bailly (1719-1785)

Philippe-Joseph studeert rechten aan de Leuvense universiteit. Hij trouwt met Anne Joséphine Veranneman, een huwelijk dat de integratie van de ambtsadellijke familie Le Bailly (oorspronkelijk afkomstig uit Artesië) binnen de Brugse adel bevordert. In 1754 wordt hij aangesteld als thesaurier-principaal van de Stad Brugge. Hij zet zich in voor de sanering van de stadsfinanciën en werkt een nieuw goed gestructureerd model voor de

stadsrekeningen uit. Philippe staat ook bekend als erg zuinig (en zelfs gierig) en besnoeit op de wedden van het stadspersoneel en op de stadsuitgaven. Hij slaagt erin om de grote stadsschuld te doen dalen. Niettemin laat hij heel wat 'moderniseringswerken' uitvoeren zoals het dempen van het Pandreitje, de restauratie van openbare gebouwen en de bruggen. Een opvallend project dat hij stimuleert en Brugge verzekert van een goede watervoorziening, is de realisatie van het nieuw waterhuis aan de Buiten Boeverievest in 1759-1760 naar een ontwerp van Joachim Chalon uit Bergen. Chalon ontvangt daarvoor een ereloon van 1200 gulden en een lijfrente van 400 gulden per jaar na de in gebruikname van de installatie. Op Chalon's wedde bespaart hij duidelijk niet.

Wegens dwingende gezondheidsredenen moet Philippe-Joseph na dertig jaar, in 1784, zijn ontslag als thesaurier aanbieden.

Philippe-Joseph Le Bailly koopt en verbouwt niet enkel een grote herenwoning in de Sint-Jansstraat maar restaureert ook het familiekaasteel Tillegem in 1766. Hij is lid van de Sint-Sebastiaansgilde, van de Schermers van de H. Michiel, van het broederschap van de Heilige Dorothea en van 'het Concert'.

Hij overlijdt op 1 februari 1785. Het familiearchief is bewaard op het Rijksarchief van Brugge. In de documenten staat het huis in de Sint-Jansstraat genoteerd. Emmanuel van Speybrouck en Eugenius Goddyn schatten het in 1786 op 3258 pond wisselgeld. De inboedel wordt getaxeerd op ruim 645 pond, het zilver op ruim 578 pond. In het huis wordt bij zijn overlijden 1676 ponden aan gereed geld geteld, een groot bedrag. De paarden en de koetsen worden niet geschat omdat ze volgens het huwelijkscontract

automatisch aan zijn vrouw toekomen (RAB, archief van de familie Le Bailly, nr. 564).

De familie Le Bailly-Veranneman heeft zes personeelsleden in dienst, waarvan vier bij de voornaam zijn gekend: La Fleur, Pierre, Joseph en Clément.

Sint-Janstraat 11 wordt door de erfgenamen op 30 oktober 1787 verkocht aan Jean-Charles de Carnin de Staden, baron van Male.

Jean-Charles de Carnin (1746-1826)

Hij studeert rechten en trouwt in 1785 met de 18-jarige Marie-Charlotte de Joigny de Pamele. Het echtpaar gaat in de Sint-Jansstraat 11 wonen en krijgt één zoon Edouard-Charles (1790-1819).

Jean-Charles ambieert een politieke carrière maar door de moeilijke politieke tijden verloopt dit niet probleemloos. Hij wordt uiteindelijk wel schepen. In 1791 wordt hij lid van de Confrérie van het Heilig Bloed. In de 'staat van fortuin' van de Bruggelingen in 1796 wordt hij vermeld als 'miljonair' zonder opgave van het bedrag van zijn fortuin. In de Sint-Jansstraat 11 wonen bij het gezin zes personeelsleden in. De Carnin behoort ongetwijfeld tot de rijkste inwoners van de stad. Het huwelijk de Carnin-de Joigny kent moeilijkheden want op een bepaald moment wonen de echtelieden niet meer samen. Marie-Charlotte verkiest het kasteel van Male als verblijfplaats. In 1809 wonen ze beide opnieuw in de Sint-Jansstraat en in 1810 bieden ze in hun winterwoning onderdak aan de kamerheer van Napoleon: Alexandre-Leon de Galard, graaf van Bearn en markies van Brassac. In 1816 wordt Jean-Charles opgenomen in het Ridderschap van West-Vlaanderen, met de titel graaf en wordt lid van de Eerste kamer.

Jean-Charles de Carnin en zijn vrouw Marie-Charlotte de Joigny liggen samen begraven op het kerkhof van Sint-Kruis.

Na de dood van haar zoon en haar man blijft de 'comtesse de Carnin' het huis bewonen met Joannes Vandeputte (dienstbode), Joannes Van Troye (koetsier), Leo Bossier (koetsier), Joanna Vanhoutte (kokkin), Sophie Vanhoutryve (kamermeisje) en Enghelbertus Vermeersch (dienstbode).

Het huis wordt in 1850 verkocht aan het Jules Boyaval en Julie Dujardin. Ze komen er op 17 februari 1851 wonen met hun twee kinderen Louis en Adèle. Jules is dan nog schepen, maar wordt in 1854 verkozen tot (liberaal) burgemeester van Brugge en blijft dit onafgebroken tot in 1876. Ze stellen vijf dienstboden te werk: Henri Acx, Barbara Van Overberghe, Felicita Lommez, Louis Coppens en Bernard Samson. De grote toegangspoort wordt op initiatief van Boyaval van een omlijsting voorzien en een kleine toegangsdeur (de dienstingang) in de achtste travee wordt vervangen door een venster.

Jules Boyaval (1814-1879)

Jules Boyaval, die in Kortrijk is geboren, wordt burgemeester op een ogenblik dat de economische toestand in de stad lamentabel is. Hij is door zijn huwelijk verwant met de bankiersfamilie Dujardin, die in de crisis ook een prominente rol toebedeeld krijgt. Meer dan een derde van de Brugse bevolking is op dat ogenblik hulpbehoefstig. In zijn politieke carrière probeert hij het onderwijs te stimuleren, volgens hem het belangrijkste instrument om de vooruitgang te verzekeren. Hij richt nieuwe scholen

op (waaronder voor het allereerst stadsmeisjesscholen) en breidt bestaande uit. In 1865 zorgt hij persoonlijk voor de oprichting van een 'Maison d'études pour Demoiselles' of het Institut Boyaval dat onderdak vindt eerst op het Jan van Eyckplein en later in Sint-Jakobsstraat 23. Deze school is bedoeld voor meisjes uit gegoede liberale burgerfamilies en werkt met hoofdzakelijk buitenlandse lesgeefsters.

Onder zijn burgemeesterschap wordt 'le Jardin Botanique', het eerste publiek park (nu Koningin Astridpark) aangelegd en wordt de toen controversiële stadsschouwburg gebouwd door een Brussels architect. Boyaval spiegelt zich aan zijn Brusselse collega en wil Brugge omvormen tot een moderne stad met een hedendaagse stedenbouw. Het project van de stadsschouwburg saneert een verpauperde buurt weg en laat toe enkele bredere straten aan te leggen met typische neoclassicistische huizen (eigen aan de 'liberale tijd').

Jules Boyaval zorgt tijdens zijn burgermeesterschap voor gezonde stadsfinanciën. Bij de nationale verkiezingen van 11 juni 1878 wordt hij met één stem meerderheid tot senator verkozen. Die 'ene stem' geeft op 1 juli 1879 de doorslag om de Wet op het Lager Onderwijs van 1879 door te drukken. Die zgn. 'ongelukswet' vormt de inzet van de jarenlange schoolstrijd.

Volgens tijdgenoten is Boyaval een moedige, kordate en volhardende persoonlijkheid en iemand die het liberale gedachtegoed koestert. Zijn vrijheidsgedachte maakt hem echter niet antiklerikaal. Hij blijft zich ganse leven praktiserend gelovige en sterft op 14 september 1879 om 18.00u. Zijn vrouw Julie was op 18 mei 1875 gestorven, amper 57 jaar.

Zijn zoon Louis (Legatieraadsheer) verkoopt Sint-Jansstraat 11 in 1886 aan de Nationale Bank. Dit is opnieuw een ander verhaal.

Het huis wordt omgevormd tot kantoor en woonhuis. Reeds in december 1885 heeft de bank een vergunning op zak om tralies aan de benedenvensters te plaatsen om het huis te beveiligen. In 1923 wordt toestemming gegeven om aan de kant van de Boudewijn Ostenstraat nieuwe burelen of loketten te bouwen:

Construction de nouveaux bureaux-agrandissement et transformation de l'Agence de Bruges.

Op dat ogenblik worden wel (18de-eeuwse?) aanbouwen en bijgebouwen gesloopt. Het bijhorende grondplan geeft een goed idee van de verschillende functies in het huis. Op de benedenverdieping zijn: *vestibule d'entrée, parloir, bureau de l'agent, antichambre* maar ook *salle à diner, fumoir, cuisine, etat domestique,*

laverie en een *buanderie*. In het nieuwe deel komen een *hall du public* (lokettenzaal), *bureau des employés*, *archives*, *coffre numéraire*...

Op de eerste verdieping zijn nog enkele administratieve ruimtes (*salle du comptoir*, *secrétaire*, *antichambre* en *archives*), een conciërgewoning en vijf slaapkamers ingericht. De verschillende namen van de lokale directeurs van de Nationale Bank zijn voorlopig niet opgezocht.

In 1988 begint dan het verhaal van 'Ingelburch'.

Timmermansstraat 24, de voormalige spelden-werkschool nu 'de loft'

Open op

zaterdag 13 september van 14.00u tot 18.00u

zondag 14 september van 14.00u tot 18.00

In de Timmermansstraat bevindt zich op een binnenterrein 'de loft'.

Een zeer verwaarloosd gebouw is in 2002 ingericht als woonhuis met drie gastkamers en architectenbureau. De voorgevel is gerestaureerd met stadssubsidie. De jonge eigenaars hebben vol enthousiasme een loods (met een boeiende voorgeschiedenis) die gebruikt werd als superette, garage en opslagplaats voor antiek herbestemd. Voor vele bezoekers zal het een kennismaking zijn met een onbekend stukje Brugge.

Het perceel waarop de voormalige spelden-werkschool eind **1924** wordt gebouwd staat dan in het kadaster omschreven als koetshuis en tuin. Het wordt in 1920 aangekocht door Alida Capelle en deelhouders, kloosterlingen Apostolinnen. Zij

170

bouwen er een kantschooltje. Een bestaand gebouw wordt geïntegreerd in het project. Er worden drie grote nieuwe lokalen voorzien, een kleedkamer en twee kleinere bestaande ruimtes omgevormd tot werklokalen. Voor het gebouw zijn een ommuurde speelplaats en vijf toiletten voorzien.

De ontwerper van het plan is bouwmeester (B. Gr. ?) Laloo, waarover voorlopig niets is teruggevonden. Het is een eenlaags bakstenen gebouw, afgedekt met sheddaken en afgewerkt met trapgeveltjes in neo-Brugse stijl.

Brugge en de kant is een verhaal apart. Dit gebouw maakt ontegensprekelijk deel uit van die geschiedenis.

Brugge telt in 1846 maar liefst 10.000 beroepskantwerksters, die voor een hongerloon kant produceren. In 1847 staan 82 schooltjes genoteerd die samen 2379 leerlingen kantonderwijs zouden hebben bijgebracht. De leiding van die schooltjes berust bij de parochiegeestelijkheid of bij privé-personen. Op de Sint-Annaparochie alleen zijn er 18 schooltjes met 636 leerlingen.

De voornaamste en meest bekende 19de-eeuwse kantschool van de stad is de zgn. school van de Foere, in 1816 opgestart door priester Leo De Foere in het Hof van Miraumont, Sint-Jakobsstraat 66. Zeven 'deugdzame en godvruchtige juffrouwen' die deel uitmaken van de congregatie van zusters van Onze-Lieve-Vrouw Hemelvaart geven er les. Veel leerlingen kiezen voor deze school omdat ze hier zelf voor de verkoop van hun kantwerk mogen zorgen. De school van De Foere blijft bestaan tot W.O. II.

De tweede belangrijkste school is die van de zusters Apostolinnen. Deze orde, in 1680 door Agnes Balliques opgericht met als doel arme meisjes een degelijke opvoeding te geven, is zich in 1717 ook in Brugge komen vestigen. Op initiatief van de toenmalige bisschop H. Van Susteren zou hier naast leren lezen en schrijven ook kantklossen worden onderwezen. Het godsdienstonderricht wordt niet vergeten. De vaardigheden die de meisjes in de kantschool aanleren, moeten hen in staat stellen hun eigen kost te verdienen om zo mogelijk aan de armoede te ontsnappen. De zusters vestigen zich eerst in het voormalig klooster 'Magersoo' in de Ganzestraat. De school kan zich probleemloos handhaven door inkomsten uit de verkoop van '*spellewerck*'. Tussen 1788 en 1804 maken de Apostolinnen gebruik van het verlaten Theresianenklooster in de Ezelstraat. In de aanvang van de 19de eeuw volgt een zoektocht naar een geschikt gebouw of een geschikte bouwplaats voor een klooster en school. Pas in 1835 kunnen de zusters een huurovereenkomst afsluiten met François de Thiennes de Rumbeke voor het domein Adornes in de Peperstraat, in de schaduw van de Jeruzalemkapel. Ze bouwen een klooster aan de Peperstraat (het gebouw dat nu nog bestaat en het middeleeuwse huis Adornes

verbergt) en richten daarin ook een kantschool in voor betalende leerlingen. Ze nemen nog in 1865 een bestaande school in de Molenmeers onder hun hoede. De school functioneert als dagschool en de leerlingen krijgen na enkele jaren maandelijks geld naargelang de kant al dan niet goed verkoopt. De opleiding begint vaak op achtjarige leeftijd. In 1899 bouwen ze nog een nieuwe school in hun tuin aan de kant van de Balstraat (een *spellewerkschool in den hof van het klooster...*). Naast kantles wordt dagelijks een uurtje besteed aan het leren lezen en schrijven en worden ook huishoudlessen aangereikt. De kantschool in de Peperstraat moet tijdens W.O. I gesloten worden en heropent pas in 1922. Het succes is dadelijk opnieuw zeer groot en dus zoeken de zusters bijkomende uitbreiding. In 1924 bouwen ze nog een nieuwe schooltje in de Timmermansstraat. Na W.O. II wordt kantonderwijs voor de armen veel minder populair en ook de interesse in de kantnijverheid gaat in neerwaartse lijn. Het aantal leerlingen daalt en de dagschool wordt in 1961 gesloten. De zusters Apostolinnen richten samen met het Sint-Godelieveinstituut, de zusters Maricolen en scholen in Poperinge en Ieper een vzw op met als doel het kantonderwijs te doen heropleven.

Het gebouw in de Timmermansstraat wordt verkocht en kantlessen worden dan nog uitsluitend in de Balstraat gegeven. Er zijn dan nog 90 leerlingen en vanaf 1972 wordt het kantonderwijs officieel gesubsidieerd. In 1994 wordt deze school overgenomen door de Stad Brugge en wordt onderdeel van de Stedelijke Academie.

Het schooltje in de Timmermansstraat is volgens Bie Geers, leerkracht kant van CVO Sint-Godelieve Brugge en via haar moeder (oud-leerlinge van de kantnormaalschool) betrokken bij de kantgeschiedenis van Brugge, gebruikt als kantatelier voor oud-leerlingen van de Apostolinnen. Daar klossen ze kant van Binche, een fijne en luxueuze kantsoort, onder leiding van de legendarische zuster Gertrude, die in kantmiddens zeer werd gewaardeerd. De opbrengsten van het atelier gingen naar de zusters. Bij de Blijde Intrede van koning Boudewijn aan Brugge is hem een prachtig kanten tafelkleed met servetten geschonken die in de Timmermansstraat zou zijn vervaardigd.

Of het gebouw in de Timmermansstraat eerst als schooltje en pas later als atelier gebruikt is, moet nog onderzocht worden.

Tegenwoordig is in dit pand niets meer te bespeuren van het 'kantverleden'. Het is verfrissend en hedendaags ingericht.

Twijnstraat 13, In Sint-Jacobs of De Vergulde Fonteyne

Open op

zaterdag 13 september van 14.00u tot 18.00u

zondag 14 september van 10.00u tot 18.00u

Herbestemming tot dansruimte voor tango

De oudste vermelding van het huis, waaronder de kelder zich bevindt, is terug te vinden in de renteboeken van de Obediëntie van Sint-Donaas, en dateert uit 1396. Op dat ogenblik bezit mevrouw Johanna, de weduwe van Franciscus Roukeloos, het gebouw. Bouwhistorisch onderzoek levert als bouwdatum echter reeds 1300, of zelfs tweede helft 13de eeuw op. Het gebouw aan de Twijnstraat fungeerde als achterhuis van een pand aan de Sint-Walburgastraat met als huisnaam 'In Sint-Jacobs'. Het was deel van een zgn. kerndomein, typisch voor de middeleeuwen. Rond 1451 wordt de huisnaam In Sint-Jacobs wel gebruikt voor het pand in de Twijnstraat, dat toen reeds een afzonderlijke woning is. In 1651 krijgt het kort de naam 'De Vergulde Fonteyne'.

In de kelder, die op OMD is te bezoeken, is de vroege oorsprong van het complex herkenbaar. Twijnstraat 13 is een diephuis van 15m80 diep en 7m50 breed en door een dwarse brandmuur, ingedeeld in een rechthoekig voorhuis en een vierkant achterhuis. Dit is een typisch grondplan voor middeleeuwse huistypes, waarbij lijkt op te

vallen dat de woonfuncties zich achteraan situeren en dat vooraan handelsactiviteiten of stapelplaatsen waren ingericht. Die structuur is in de kelder afleesbaar.

De kelder, is via de straat toegankelijk met een vernieuwde trap. De oorspronkelijke kelderopening is niet bewaard.

De tweebeukige bakstenen kelder is overdekt met hoge kruisgewelven die rusten op bakstenen muurpijlers en op afgeronde consoles in Doornikse steen. De gewelven komen samen op een zuil afgewerkt met een klakzandstenen knopkapiteel die bloemmotieven en maskers voorstellen. De kelder is vier traveeën diep. Met de recente restauratie is geopteerd om de kelder niet opnieuw te kaleien wat toelaat de verschillende bouwsporen goed af te lezen. In de kelder vooraan zijn kaarsnissen bewaard. Tot die 13de-eeuwse kelder behoort ook nog een

zeldzamere straatkelder van een diepte van 2,30 m (niet te bezoeken).

Bij de vroegste, bekende eigenaars zijn makelaars aangetroffen. De wijk heeft immers aanvankelijk vooral commerciële functies gekend. Maar later wordt het veeleer een woonwijk bestemd voor (kapitaalkrachtige) stadselite en dat is te merken bij de bewoners van het huis 'In Sint-Jacobs'. Alle eigenaars en bewoners zijn genoteerd in het verslag van het huizenonderzoek dat in 1999 is afgerond. De beknopte levensverhalen die door de onderzoekers zijn teruggevonden geven een zeer goed beeld van hoe zo'n stadswijk evolueert doorheen de tijd.

Sinds september 2007 wordt de bijzonder fraaie kelder (met een nieuwe natuurstenen, 'gladde' vloer) gebruikt als oefenruimte voor tangodansers.

Ook tango heeft iets met de 20ste eeuw of het thema van de Open Monumentendag 2008 te maken.

Tango is rond 1880 ontstaan in de bordelenwijk van Buenos Aires, en 'veroverd' Europa in het begin van de 20ste eeuw. De dans is door zijn ontegensprekelijke sensuele karakter aanvankelijk verboden, maar net dat zorgt voor een snelle verspreiding en grote populariteit. De Europese versie is wel 'braver' dan de Argentijnse. De zeer moeilijke tangodans blijft zeer populair tot in de jaren 1940 maar wordt dan door andere dansstijlen verdrongen. Vanaf de jaren 1960 zorgt de bekende Argentijnse musicus Astor Piazzolla voor de revival van de 'nieuwe tango', die tot vandaag spraakmakend is. Een zeer typisch instrument voor tangomuziek is de bandoneon. Op OMD krijgt u de kans dansers aan het werk te zien.

Verversdijk 16, de Verversdijk site van het Europacollege

Open op
zondag 14 september van 10.00u tot 18.00u

Op 31 augustus 2007 is de campus Verversdijk van het Europacollege feestelijk ingehuldigd. De restauratie van het voormalig jezuïetenklooster en de afwerking van de nieuwe aula's waren een feit. Het Europacollege wou met deze prestigieuze realisatie aan de Verversdijk ook bijdragen tot het versterken van het imago van Brugge in Europa.

De site Verversdijk is sinds het einde van de 16de eeuw met 'onderwijs' verbonden. Hier bouwen de jezuïeten hun klooster en school uit.

In 2008 is opdracht gegeven tot het opmaken van restauratieplannen voor de collegevleugel van dit voormalige jezuïetencomplex aan de Boomgaardstraat. De restauratiearchitect is Benoît Delaey. Wordt dus vervolgd.

De Spanjaard Ignatius van Loyola (1491/5-1556) sticht in 1540 de Sociëteit van Jezus (Societas Jesu). De leden van de Sociëteit, de jezuïeten, houden zich bezig met prediking, met missioneren en met onderwijs.

Door de hoge kwaliteit van dit onderwijs hebben ze een enorme invloed op de vorming van de leidende klasse in Europa. Vooral de jongeren van de hoogste sociale klassen volgen les bij hen.

In 1570 vestigen zich twee jezuïeten in Brugge en gesteund door bisschop Remi Drieux krijgen ze van Rome toelating om een college op te richten. Ze vestigen zich in het grote gotische huis *De Lecke* op het Sint-Jansplein en maken voor hun religieuze diensten gebruik van de (verdwenen) Sint-Janskerk.

Na het calvinistisch bewind (1578-1584) zoeken ze een geschikte plaats om een college met allure uit te bouwen. In 1596 koopt de Sociëteit twee grote huizen op het Sint-Maartensplein aan de heer van Moscron en voert daarna een intensieve aankooppolitiek in de buurt. Tussen 1596 en 1638 komen ze in het bezit van maar liefst een veertigtal huizen in het bouwblok Sint-Maartensplein, Boomgaardstraat,

Kandelaarstraat, Verversdijk en Hoornstraat (zowel grote als kleine huizen, waarvan verschillende nog in hout waren opgetrokken).

Het voormalige huis van Moscron wordt gebruikt als school en residentie, terwijl een buurwoning dienst doet als kapel.

Het Hof van Moscron

Dit bouwblok is vanaf de middeleeuwen bebouwd en bewoond door blauw- en roodververs. Aan het begin van de 15de eeuw heeft de rijke handelaar Anselmus Adornes, ook betrokken bij het verversambacht, een grote woning in het midden van deze wijk vernieuwd en van een uitgang naar de Verversdijk voorzien. In de eerste helft van de 16de eeuw voegen Simon van der Banc en zijn schoonbroer, de Brugse burgemeester Fransoys Petit deze woning samen met een herberg op het Sint-Maartensplein, die eveneens achterhuizen heeft aan de Verversdijk. Zo ontstaat een groot eigendom dat van het Sint-Maartensplein tot aan de Verversdijk loopt en meerdere uitgangen heeft in de Kandelaarstraat. Het komt later in handen van Marie van Thiennes, dochter van de heer van Caester, die huwt met Ferdinande de la Bare, heer van Moscron. Het is dit eigendom dat de jezuïeten in 1596 kopen (H.Deneweth en Y.Kemel).

De jezuïeten hebben ambitieuze bouwplannen. Tussen 1607 en 1610 bouwen ze aan de kant van de Boomgaardstraat een collegevleugel (het is deze oudste vleugel die nog moet worden gerestaureerd).

Het ontwerp en de leiding van de bouwwerken is in handen van de Brugse meester-metselaar Jacques Huyssens. Hij is de vader van architect-lekenbroeder Pieter Huyssens.

In 1619 wordt gestart met de bouw van een grote kerk onder leiding van Pieter Huyssens (1577-1637). Pieter Huyssens bouwt ook de jezuïetenkerken in Maastricht en Namen en werkt mee aan de Carolus Borromeuskerk in Antwerpen. De werken in Brugge slepen wegens geldgebrek jarenlang aan. De zeer fraaie (huidige Sint-Walburga) kerk wordt pas in 1642 voltooid (zonder de toren die was voorzien).

In 1693 willen de jezuïeten hun residentie naast de kerk verbouwen en sturen grootse plannen naar Rome op. Het plan wordt goedgekeurd maar nooit uitgevoerd.

De voormalige kloostervleugel te bezoeken op OMD

In 1699 geven de jezuïeten opdracht voor de bouw van een nieuwe kloostervleugel aan de kant van de Verversdijk, die wordt ingericht als verblijf voor de paters en als infirmerie. Tegelijkertijd wordt een huisbrouwerij gebouwd. De vleugel is mogelijk ontworpen door jezuïetenbroeder Willem Lambrichts en de werken zijn uitgevoerd onder leiding van meester-metselaar Zegher Acket, die in 1684 en 1700 deken is van het ambacht. De bakstenen gevel aan de Verversdijk is in 1865 bepleisterd. De zij- en tuingevel vertonen alle kenmerken van de barokstijl met gebruik van baksteen verfraaid met witte natuursteen. Het interieur bevat veel authentieke bouwelementen. De lange gang is overkluisd met graatgewelven op gordelbogen en kraagstenen in rococostijl. De gewelven en de kraagstenen dateren pas uit 1753.

De aan de gang grenzende ruimtes (die in de 19de eeuw tot klaslokalen zijn omgevormd met

plaatsing van gietijzeren kolommen in een rococostijl) zijn met dubbele graatgewelven overkluisd. Op één van de gewelven is het devies van de Sociëteit afleesbaar: IHS (Jezus) en het hart (het Heilig Hart als embleem van de orde). Bemerk de oorspronkelijke arduinen trap die de bezoeker naar de verdieping brengt, waar de consoles in de gang onversierd als een ruwe blok zijn gelaten.

Bouwhistorisch onderzoek uitgevoerd in 1998 door Dirk Van Eenhooge van het Agentschap Onroerend Erfgoed, toonde vijf verschillende bouwfases aan: de initiële bouw van de vleugel in 1699-1701, een verbouwing in het tweede kwart van de 18de eeuw; de verbouwing tot cavaleriekazerne op het eind van de 18de eeuw (naar plannen van Emmanuel Van Speybrouck en Eugenius Goddyn), de verbouwing tot pensionaat van het atheneum in 1852 en latere aanpassingen.

De kloostervleugel is volgens het onderzoek oorspronkelijk op de benedenverdieping opgesplitst in drie zalen en een L-vormige gang die toegankelijk is van de koer. In de zalen was telkens een ongeveer twee meter brede haard (telkens rug aan rug) en de zalen waren via meerdere deuropeningen vanuit de gang bereikbaar.

In één van de ruimtes zijn sporen van een muurschildering blootgelegd: een decoratieve schildering met pilaster en kapiteel en met horizontale banden en krullen. De bovenverdieping was waarschijnlijk in cellen verdeeld met houten tussenwanden.

De jezuïetenorde wordt in 1773 door keizerin Maria -Theresia afgeschaft en op 20 september

van dat jaar is ook de Brugse vestiging gesloten en later gedeeltelijk openbaar verkocht.

De collegevleugel aan de Boomgaardstraat wordt niet verkocht en doet aanvankelijk dienst als Theresiaans college, later worden er catecheselessen voor de armen gegeven en in 1792 gebruiken de Brugse Jacobijnen de voormalige aula als vergaderruimte. De benedenverdieping wordt in de 19de eeuw als paardenstal en opslagplaats gebruikt en pas in 1832 beslist men deze vleugel te herstellen en om te vormen tot klaslokalen voor het atheneum.

In 1852 verhuist het atheneum en het bijhorend pensionaat naar de vleugel aan de Verversdijk, die tot dan in gebruik is als één van de vele cavaleriekazernes in de stad. Uiteraard zijn toen veel aanpassingswerken nodig. De verbouwing gebeurt naar het ontwerp van de toenmalige stadsarchitect Jean-Brunon Rudd (1792-1870), die op de site ook verschillende vleugels bijbouwt.

In 1890 wordt het pensionaat afgeschaft en in de vrijgekomen plaats wordt een museum voor schilderkunst ondergebracht. In dit 'Musée de Peinture Moderne' wordt eigentijdse kunst tentoongesteld. De kunstwerken verhuizen in 1931 naar het nieuwe Groeningemuseum en de verdieping wordt opnieuw omgevormd, ditmaal tot klaslokalen. In 1960 verhuist het atheneum naar een nieuwbouw aan de Sint-Clarastraat en de rijksmiddleschool, die vanaf 1852 in de vleugel aan de Boomgaardstraat is ondergebracht, maakt dan ook gebruik van de reievleugel.

In 1990 verlaat ook de rijksmiddenschool het complex en de gebouwen blijven verweesd (en verwaarloosd) achter. Begin 1995 wordt het Europacollege eigenaar van het complex. Restauratieplannen en ambitieuze nieuwbouwplannen zijn vanaf 1999 opgemaakt door het Bouwteam Architectenbureau Vanassche m.m.v. Architectenbureau Michel Van Langenhove en Xaveer De Geyter architecten bvba. In 2002 is gestart met de restauratie van de reievleugel. De nieuwe gebouwen in sierbeton, die eraan grenzen, zijn in een bewust contemporaine stijl opgetrokken. In de oude kloostervleugel en de

nieuwe gebouwen zijn vergaderzalen, het Departement recht, het Departement politieke en administratieve wetenschappen, het Development Office, leslokalen en twee auditoria ingericht.

Archeologische resten op de site Verversdijk

Van 1998 tot 2005 is de Brugse Stedelijke Archeologische Dienst – nu omgedoopt tot Raakvlak - aanwezig op de site Verversdijk voor de begeleiding van de nieuwbouw- en restauratiewerken. Bij de laatste twee campagnes is op basis van het verdrag van Malta (de Europese wetgeving inzake archeologie) een belangrijke financiële bijdrage geleverd door het Europacollege. Waar wordt gevreesd dat de jezuïetenbouwwerken en de 19de-eeuwse schoolgebouwen alle vroegere sporen hebben uitgewist, hebben ze er integendeel voor gezorgd dat het bodemarchief, tussen de muren in, vrij goed is bewaard

De ophoging van een nat terrein

De oudste sporen op het terrein dateren uit de 13de eeuw. Er wordt vastgesteld dat er zich in de ondergrond een opgevulde geul bevindt, waarvan de Sint-Annarei een gekanaliseerd overblijfsel is. Vermoedelijk is het gebied tot in het begin van de late middeleeuwen een drassig, onbebouwbaar terrein. Bij de ophoging in het begin van de 13de eeuw worden wellicht houten beschoeiingen gebruikt om de aangevoerde grond te stabiliseren. Op meer dan twee meter onder het huidige loopniveau is een complexe constructie aangetroffen, die bestaat uit een aantal zeer zware vierkante balken, met daartussen een soort beschoeiing van verticale en horizontale planken. Het hout is voor het merendeel recuperatiemateriaal. De planken zijn wellicht afkomstig van afgebroken houten huizen.

Een ververswijk

Vanaf de tweede helft van de 13de eeuw is er op het terrein voor het eerst bewoning. De archeologen onderzoeken en documenteren tijdens twee grote opgravingscampagnes voor de eerste maal in Brugge de resten van een nagenoeg onverstoord huizenblok. Van enkele van deze huizen zijn in de kelders van het pand langs de Verversdijk de muren en vloeren aangetroffen. Verder worden ook een aantal grote bakstenen beerputten aangetroffen.

Wat een beerput kan leren

Het afval uit een beerput kan ons heel wat vertellen over het dagelijks leven uit vroegere tijden en over de mensen die de put gebruiken. In een van beerputten op de site Verversdijk is een bijzondere kom aangetroffen, die volledig versierd was met goudkleur op een witte tinglazuur. Dit soort aardewerk is afkomstig uit de streek van Valencia in Spanje, en aan de hand van de versiering kan de kom gedateerd worden in het begin van de 16de eeuw. Dit alles vertelt ons niet alleen dat de beerput zeker nog tot in het begin van de 16de eeuw in gebruik is, maar ook dat de bewoners rijk genoeg zijn om dergelijk luxe aardewerk aan te kopen! Een tweede reden waarom beerputten altijd interessante contexten zijn, is dat niet alleen aardewerk maar ook organisch materiaal er goed bewaard blijft. Dit gaat van botmateriaal, zaden en pitten over lederen schoenzolen en houten voorwerpen tot zelfs repen textiel die uiteraard als toiletpapier zijn gebruikt... Een 15de/16de-eeuwse beerput levert bijvoorbeeld onder andere een bijna gaaf lederen kinderschoentje (maatje 25!) op.

Het meest fascinerend is ongetwijfeld de ontdekking van de resten van verscheidene verversateliers. Ze zijn te koppelen aan de vermeldingen van blauwververs en roodververs uit de geschreven

bronnen. Er zijn op verschillende plaatsen half in de grond ingewerkte stookplaatsen teruggevonden, waarboven de verfbaden in koperen ketels warm worden gehouden. Aangezien de restanten van de vuurhaarden zeer fragmentair zijn, is het moeilijk details over vorm en bovenbouw te achterhalen. De beperkte gegevens wijzen op een afgeronde, wellicht ovale vorm. Bij één van de stookplaatsen was ook nog een stookkanaal aanwezig.

Bij de opgravingen zijn bakstenen constructies en verschillende houten structuren aan het licht gekomen. Een aantal ervan is vrijwel zeker in verband te brengen met de verversactiviteiten. Het gaat onder meer om een aantal vierkante bakken en ronde kuipen. Eén van de deze kuipen heeft een bakstenen bovenbouw. Het ligt voor de hand deze kuipen en bakken te interpreteren als verf- of spoelbakken in de laatmiddeleeuwse ververij.

Ook zeldzame resten van planten, die gebruikt worden bij het verven, zijn aangetroffen: meekrap en wouw. Meekrap is een plant, waarvan de wortels worden gebruikt om textiel rood te verven. De plant wouw kleurt geel. Beide kleurstoffen worden door de roodververs gebruikt. De aanwezigheid van wede, een plant die naar de blauwververs zou verwijzen, is nog niet vastgesteld. Naast verfplanten is ook heel wat turf aangetroffen, die als brandstof wordt gebruikt.

Het hof van Adornes en het hof van Moscron

Behalve de ververswoningen en -ateliers zijn ook de imposante funderingen van het hof van Adornes en een aantal muurresten van het hof van Moscron ontdekt. Anselm Adornes is een befaamde Brugse 15de-eeuwse diplomaat en politicus. Het Hof van Moscron bevindt zich centraal in het huizenblok tussen Sint-Maartensplein en Verversdijk.

Tot de structuren die waarschijnlijk met het Hof van

Moscron in verband gebracht moeten worden, behoort ook de fundering van een traptoren. Verder kwam er ook een gemetselde waterput met natuurstenen vloer aan het licht. De waterput dient niet om grondwater uit te putten, maar wordt bevoorraad door een loden buis die ongeveer op halve hoogte in de put uitkomt. Het hof van Moscron is een van de weinige privéwoningen met een aansluiting op de middeleeuwse waterleiding. De waterput wordt gevoed via een verbindingsbuis met deze aansluiting. Reeds van in de 14de eeuw zijn er ook riolen die voor een vlotte afwatering naar de Reie zorgen.

Afval van de jezuïeten

In het kader van de restauratiewerken aan het gebouw aan de Verversdijk is een beerput opgegraven, die verband houdt met de verblijven van de jezuïeten en de infirmerie die in dit pand waren ondergebracht. De vulling van de put dateert uit de 18de eeuw en bevat Chinees porselein, majolica, faience, steengoed en heel veel glas. Bijzondere vondsten zijn onder meer wijwatervaatjes, fragmentjes bladgoud en heel wat kleinoden, zoals knopen, kammen, speelschijven en dergelijke. Het aandeel van kamerpotten, zalfpotten en rijker tafelgerei is groot.

Ook de vulling van een bakstenen riool bestaat uit afval uit de 17de tot begin 18de eeuw, dat er wellicht door de jezuïeten is ingegooid. Enkele bijzondere vondsten zijn glazen met het IHS monogram en een miniatuur zonnewijzer uit ivoor. Eén vondst is ouder en dateert uit de middeleeuwen. Het gaat om een gouden ring die in één van de voegen tussen de bakstenen van de rioolvloer werd aangetroffen. De ring draagt het opschrift "en bon an". Naar onze tijd vertaald, zou er 'gelukkig nieuwjaar' staan, een origineel nieuwjaarsgeschenk!

Sanitaire resten

uit de 19de – vroeg 20ste eeuw

Bij de opgravingen komen, naast middeleeuwse sporen, ook gegevens uit een latere periode te voorschijn. Diverse 19de-eeuwse verbouwingen zijn in de bodem herkenbaar. Een overwelfde rechthoekige beerput in de noordwestelijke hoek van het terrein is waarschijnlijk in verband te brengen met het huis van de schooldirecteur. Op een kadasterplan uit 1854 staat in deze hoek een klein gebouw met vierkant grondplan, het toilet. De inhoud van de beerput leert ons iets over de gebruikers ervan, in dit geval het gezin van de schooldirecteur. Dat er een vrouw in huis was, blijkt uit de vele parfumflesjes (uit Parijs !) en de talrijke zalfpotjes die mogelijk cosmetica bevatten. Verder is er heel wat aardewerk dat een fabrieksmerk vertoont. Verschillende stukken zijn afkomstig uit de Regout-fabriek te Maastricht. Daarnaast zijn er fragmenten van pijpen, drinkglazen en nog veel meer. Het geheel dateert vermoedelijk uit het eind van de 19e en het begin van de 20ste eeuw.

Bieke Hillewaert

Zilverstraat 41, de salons De Coene in De Zilveren Pauw

Open op

zaterdag 13 september van 14.00u tot 17.00u

zondag 14 september van 10.00 tot 18.00u

Tentoonstelling Verleden en Toekomst

i.s.m. Stadsarchief Brugge, Levend Archief vzw en arch. Benoît Delaey (wat de geplande restauratie van het interieur betreft) . De tentoonstelling is op de benedenverdieping en de zolderverdieping te ontdekken (wel een klimpartij).

Jammer genoeg is de geschiedenis van de refuge van Sint-Pietersbadij van Gent die gelegen was op de hoek Steenstraat 96/ Zilverstraat niet bestudeerd. Archivalia zijn wel in het Gentse Rijksarchief terug te vinden.

Verschillende abdijen bezitten vanaf de middeleeuwen refugehuizen in de Brugse binnenstad. De *refugia* worden als logies gebruikt door monniken die om een of andere reden soms in de stad willen verblijven. Ze handelen er hun zaken met stedelingen af, doen er het beheer van hun stedelijke bezittingen en in tijden van oorlog zijn het veilige toevluchtsoorden. Enkele abdijen zetelen in de Staten van Vlaanderen die af en toe in Brugge vergaderen. Ook verder afgelegen abdijen zoals Sint-Pieters uit Gent, Sint-Bertinus uit Sint-Omaars en Oudenburg opteren voor een huis in Brugge, die daarenboven het belang van de abdij moet uitstralen. De eerste vermelding van een Gents refugehuis op die plaats dateert uit 1261.

Als refugehuizen later in de geschiedenis minder of geen nut meer hebben, worden ze systematisch verkocht. De Gentse Sint-Pietersabdij blijft wel eigenaar van het imposante complex in Brugge tot rond 1780.

Het hoofdgebouw aan de Steenstraat oogt tot 1750 middeleeuws, volledig ommuurd, met twee grote binnenkoeren en een hoge ronde traptoren. Het wordt gesloopt en in 1751 verbouwd tot een fraai eigentijds complex: een langshuis met gepleisterde gevels, een vooruitspringend middenrisaliet dat met een fronton was bekroond en voorzien van een voorplein.

Gegevens over de architect of ontwerper zijn ons voorlopig niet bekend. Op dat ogenblik is Filip

Standaert (1730-1759) abt van de Sint-Pietersabdij en onder zijn bestuur kent de abdij een grote bloei. Er wordt intens gebouwd en verbouwd aan de abdij in Gent (daar worden de werken veelal uitgevoerd door bouwmeester Bernard de Wilde). Sint-Pietersabdij is op dat ogenblik ongetwijfeld de rijkste abdij in Vlaanderen.

Het grote hoofdgebouw wordt in 1784 verkocht aan Jonkheer François de Crombrugghe, heer van Loringhe die er met zijn familie gaat wonen en het als winterresidentie gebruikt.

In de verkoopakte van 19 juni 1784 staat het eigendom omschreven: *een schoon ende notabel percheel van huijsinghe staende binnen dese stad Brugghe, van oude ghenaeamt de Refugie van St. Pieters, voorhoofdende aen de noortsijde van de steenstraete reght over St. Salvators kerckhof, maeckende den houck van de langhe silverstraete al tussen de voornoemde silverstraete aen de westzijde, aen deensijde den huijse competerende Jacobus De Man, aen de oostzijde aen dander sijde achterwaers streckende tot jeghens den huijse competerende nu jouffrouwe Elisabeth van Huerne voorhoofdende in de gemelde silverstraete , voor desen aen de gemelde abdie oock gecompeteerd hebbende, dat met sijnen gemeenen muere soo verre beijde de selve erfven van desen huijse en den ghemelde huijse in de silverstraete in eeuwighe daghe sullen weesen gemeene ende allessins voorders soo den selve vergiften huijse actualiter ghestaen ende gelegen is ...* (RAB, Fonds Stad Brugge, nr. 736, klerk F. Vande Steene).

In de akte is sprake van een aanpalend huis van 'jouffrouwe Elisabeth van Huerne' in de Zilverstraat. Dit deel van de refuge, waarvan de

oorspronkelijke functie binnen het complex niet is gekend, is door de abdij in 1779 aan Elisabeth van Huerne de Schravenwal verkocht. Het wordt in de 16de eeuw steeds verhuurd door de 'Prelaat van Sint-Pieters' en voor de kelder staat daarenboven een afzonderlijke huurder genoteerd.

Dit huis is nu Zilverstraat 41 (het perceel was oorspronkelijk groter en wordt in 1838 en nog eens in 1850 opgesplitst).

Het 18de-eeuwse pand aan de Steenstraat wordt vanaf 1868 gebruikt als woon- en werkplaats door de bekende drukkerij K. Van de Vyvere- Petit en na 1922 komt het in bezit van de Socialistische Partij die er onder meer het café Werkerswelzijn inricht. Het waardevolle gebouw wordt in 1969 gesloopt en vervangen door de nu nog bestaande nieuwbouw met kantoren en winkels.

Zilverstraat 41 heeft de 'tijd' doorstaan en dateert uit de 16de eeuw. De natuurstenen gevel is in 1880 verbouwd en verfraaid

In 1838 komt het pand in het bezit van dr. Jan Beeckman uit Dendermonde, die er reeds een tijdje woont, met zijn Brugse vrouw Marie Vanhecke, hun vier kinderen en een dienstmeid. Hij verhuist in 1849 en verhuurt aanvankelijk het pand. In 1868 verkoopt hij het aan de familie Polydore Ketels-Jacqué. Polydore werkt bij de Registratie. Tussen 1876 en 1880 is het eigendom van koopman Alphonse Vanacker die het doorverkoopt aan priester Pieter Billiau. Billiau is pastoor van de Brugse Magdalenakerk en afkomstig uit Poperinge. Hij laat de voorgevel nog in 1881 restaureren maar in 1888 verkopen zijn erfgenamen het door aan handelaar Emile

Geûens (zie nrs. 2 en 3 van deze brochure).
Diens weduwe verkoopt het in 1907 aan architect
Alphonse De Pauw en zijn vrouw Marie
Verstraete. De Pauw is heel belangrijk voor ons
verhaal en vooral voor het uitzicht van het pand
vandaag.

Alphonse De Pauw (1867-1937)

De Pauw studeert aan het Sint-Lucasinstituut in Gent, waar hij in 1892 een eerste prijs behaalt in de afdeling bouwkunde. Hij werkt eerst in zijn geboortestad Oostende en verhuist in 1898 naar Lokeren waar hij directeur wordt van de Vakschool. Hij ontwerpt daar verschillende huizen. In 1904 verhuist hij definitief naar Brugge en bouwt er vooral in neo-Brugse stijl. Hij heeft een groot oeuvre nagelaten en is nauw betrokken bij de Wederopbouw na W.O.I. Hij is briefwisselend lid van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en lid van verschillende congregaties.

Hij is ook de ontwerper van de Schippersschool aan de Komvest die eveneens op OMD 2008 te bezoeken is.

Het huis is opgebouwd uit een langs- en dwarshuis op een L-vormige plattegrond die aan de straatzijde zijn afgewerkt met een natuurstenen gevel. Het pand is twee bouwlagen hoog en afgedekt met zadeldaken. Achter het voorgebouw en grenzend aan het brandstraatje, situeert zich een drie bouwlagen hoge vleugel die enkel op de benedenverdieping nog 16de-eeuws is. Achter de dwarsvleugel aan de tuinzijde staat een merkwaardige wintertuin in eclectische stijl.

Het huis is nog heel authentiek. Balkwerk en gebinte dateren uit de oudste bouwphase. Architect Alphonse De Pauw zal de binnenstoffering van zijn huis aanpassen aan de smaak van de tijd. Aan de straatzijde is op de gelijkvloerse verdieping een salon in Lodewijk XVI-stijl en een eetkamer in art decostijl ingericht. Beide interieurs zijn uitgevoerd bij de Kunstwerkstede De Coene (in **1934?**) (zie nr. 5 van deze brochure). Of Alphonse De Pauw al dan niet heel

persoonlijk betrokken was bij het ontwerp weten we niet. Er is een sterk vermoeden van wel want net als Joseph De Coene was Alphonse De Pauw zoon van een tapiissier.

Het interieur wordt wellicht in 2009 met zorg gerestaureerd. Het is nu nog wachten op de toezegging van de subsidie.

Het interieur

De eetkamer en het salon situeren zich beide aan de straatkant. De art deco-eetkamer is bijzonder verrassend door het gebruik van de licht rozebruine houtsoort van tropische herkomst (de Guarea, van de familie van het mahoniehout, ook wel bossé genoemd, afkomstig uit Afrika). De ruimte is afgewerkt met een lambrisering, beklemtoond met gekoppelde zuiltjes (met fijn gestileerde bronzen kapiteeltjes), waarin ook de marmeren schouw gevat zit. Deze geel marmeren schouw (zgn. jaune fleuri) is geflankeerd door vitrinekasten. Het koperwerk van de haardplaat zou gemaakt zijn door kunstkopersmid Charles Bresous.

De schouwboezem met spiegel en de vitrinekasten zijn verfraaid door parketinlegwerk. Ook de lambrisering heeft een 'parketuitzicht'. Radiatorbakken en gordijnkasten zijn met veel

198

zorg uitgevoerd en afgewerkt met opvallende smeedijzeren vaasmotieven. Kleine consoletafels benadrukken de penanten tussen de vensters. Voor de ramen is glas-in-lood geplaatst met in achthoeken gevatte gestileerde voorstellingen. De glas-in-loodramen zouden zijn ontworpen door Karel Noppe maar uitgevoerd bij De Coene. De donkere houtsoort, gebruikt voor de deuren, zou de Afrikaanse tropische houtsoort Avodiré zijn (*turraeanthus africanus*). De parellijst in de kroonlijst van de lambrisering is in Indische pallisander (*dalbergia latifolia*). De kleur van de lambrisering en de gebruikte houtsoorten herinneren aan de 19de-eeuwse Biedermeierstijl.

Het (nog oorspronkelijke) behangselpapier is in 'Griekse' stijl en verwijst door de achthoeken naar de glas-in-loodramen.

De eetkamer is intact bewaard maar toch dringen zich nu enkele essentiële herstellingswerken op. Het is een uniek ensemble in de Brugse binnenstad en door zijn zeldzaamheid bijzonder waardevol.

Het salon is in een Lodewijk XVI-stijl uitgevoerd. De symmetrische opbouw, de kwaliteit van de beschilderde lambriseringen met halfverheven beeldhouwwerk, de marmeren schouw, de penantspiegels, de consooltjes en deuren opgeluisterd met supraportes met schilderijtjes getuigen van hoge kwaliteit en afwerking.

De wintertuin, aan de kant van de tuin, dateert mogelijk uit de jaren 1910 toen het gezin De Pauw het huis komt bewonen. Het is uitgevoerd met rijk gekleurde brandglazen die in stijl naar de Arts&Craft verwijzen. Ook deze veranda is afgewerkt met een houten wandbekleding en ingewerkte kasten en versierd met tegeltjes.

Het gezin De Pauw krijgt vier kinderen (twee dochters en twee zonen). Een dochter Simonne wordt non bij de 'Dames de Saint-André' en zoon André wordt architect (1919-1965). Hij en zijn gezin blijven het huis na de dood van de ouders bewonen. André De Pauw vestigt zich vanaf 1943 als zelfstandig architect en is tot aan zijn dood leraar aan de Brugse academie. Zijn weduwe en kinderen verkopen het pand in 1978.

Zilverstraat 41 is nu in gebruik als woonhuis en restaurant. Het is een van de bekende exclusieve eethuizen in Brugge en dit vooral door de grote kwaliteiten van de eigenaar/ chef-kok, die graag gebruik maakt van nieuwe producten en technieken. Volgens de eigenaar en zijn vrouw wordt dit speciale (historische) interieur door de klanten enorm op prijs gesteld.

BELANGRIJKE INFO

1. INFOPUNTEN

Alle informatie over de Open Monumentendagen in Brugge is verkrijgbaar:

vóór 13 september

Op de Dienst voor Monumentenzorg,
Oostmeers 17, 8000 Brugge
T 050/47.23.82
e-mail: Brigitte.Beernaert@brugge.be

op 13 en 14 september

Aan balie 6
in 'In&Uit Brugge'
Concertgebouw, 't Zand 34, 8000 Brugge
T 050/44.47.09
Open van 10.00u tot 18.00u

2. THEMAWANDELINGEN

Het Nieuwe Kwartier, een ontdekking van de 20ste-eeuwse architectuur op Christus-Koning

Uitsluitend op reservatie op de OMD-lijn
050/47.23.24. Inschrijving ook mogelijk via
monumentenzorg@brugge.be
tot 12 september

**Zaterdag 13 september om 14.30u en
zondag 14 september om 10.30u en 14.30u**

De wandeling start aan het **Graaf Visartpark**
(aan het infobord Joseph Stübben) en eindigt aan
het Jan Guilinizwembad. Er zijn twee leuke
verrassingen op de route.

De befaamde Duitse stedenbouwkundige Joseph Stübben wordt in 1897 door koning Leopold II gevraagd om een alternatief plan voor het 'nieuwe kwartier' van Brugge te ontwerpen. De Stad verwacht met de uitbouw van de nieuwe haven een bevolkingstoename en nieuwe woonkwartieren moeten worden gecreëerd. Het ontwerp wordt nog datzelfde jaar door de Gemeenteraad goedgekeurd en aanvankelijk zeer gewetensvol uitgevoerd wat rooilijnen, straatprofiel en bouwtypes betreft. De centrale as wordt de Scheepsdalelaan.

Een zone van het 'nieuwe kwartier' is ontworpen als 'residentiële wijk'. Daar worden de grootste en fraaiste woningen gepland of voorzien. De nieuwe huizen worden hier tot de jaren 1940 gebouwd.

Deze wandeling belicht dit gebied met zijn bijzonder fraaie, brede straten en verrassende huizen die qua stijl afwijken van realisaties in de Brugse binnenstad in dezelfde periode. Vooral de interbellumarchitectuur is hier goed vertegenwoordigd. Architecten kunnen vrijer hun creativiteit ontplooiën en bouwen in art decostijl en zelfs een enkele keer in een meer gedurfde modernistische stijl. Het zijn vaak bel-etagewoningen.

De wijk beter leren kennen of ze voor het eerst ontdekken is een absolute aanrader voor Bruggeling en niet-Bruggeling!

Sinds 2006 is de Stedelijke Dienst voor Monumentenzorg verantwoordelijk voor de begeleiding van de bouwdossiers in Christus-Koning. Het is belangrijk dat ook hier de waardevolle architectuur op dezelfde behoedzame manier wordt behandeld als in de binnenstad.

De Brugse Noordwijk, een kennismaking met een deel van het ‘Stubbekwartier’

Uitsluitend op reservatie op de OMD-lijn
050/47.23.24. Inschrijving ook mogelijk via
monumentenzorg@brugge.be
tot 12 september

**Zaterdag 13 september om 14.30u en
zondag 14 september om 10.30u en 14.30u**

De wandeling start en eindigt aan de **Ezelpoort**
(kant stad). Twee verrassende interieurs op de
route worden bezocht.

Naast een residentiële wijk wordt door Stübben rechts van de Scheepsdalelaan (die als een middenstandszone wordt voorzien) een wijk voor ambachtslui en ambtenaren voorzien en een plaats voor goedkope woningen. Het Werfplein, oorspronkelijk voorzien als een voorplein voor een kerk, is herwerkt tot nutsplein en volksplein en een industriezone wordt aan het kanaal geprojecteerd. Dit deel van Christus-Koning staat bij de Bruggelingen nog steeds als het 'Stubbekwartier' bekend. De architectuur, de aanleg van de straten en de sfeer zijn erg verschillend van het 'Nieuwe Kwartier'. Soms is

op ontwerpplannen sprake van de Noordwijk.

Het Werfplein vormt het centrale punt van een wijk waar pareltjes van modernisme en art deco zijn te ontdekken. De geschiedenis van de buurt en zijn bewoners is een bijkomend boeiend gegeven.

De Noordwijk moet u leren kennen!

Ontroerende Verhalen bij het Brugse Oorlogserfgoed: een vergeten geschiedenis

Uitsluitend op reservatie op de OMD-lijn
050/47.23.24. Inschrijving ook mogelijk via
monumentenzorg@brugge.be tot 12 september

**Zaterdag 13 september om 14.30u en
zondag 14 september om 14.30u**

De wandeling start aan het **standbeeld van Koning Albert I** in het Koning Albertpark en eindigt in de kazernewijk.

Ieder van ons heeft ooit wel een oorlogsgedenkteken van heel dichtbij bekeken en de namen van Bruggelingen afgelezen die tijdens W.O. I of W.O. II sneuvelden of op een andere manier de dood vonden. Het persoonlijk verhaal van de slachtoffers blijft onbekend. Deze (lange) tocht biedt u de kans om onbekende en soms ontroerende verhalen te leren kennen. Daarnaast worden de monumenten ook architecturaal en sculpturaal geduid: wie was de architect of beeldhouwer en waarom is die bepaalde locatie gekozen? Aan de onthulling zelf is bovendien vaak een onverwacht verhaal verbonden.

3. THEMAFIETSTOCHTEN

De Huib Hostefietstocht

Uitsluitend op reservatie op de OMD-lijn
050/47.23.24. Inschrijving ook mogelijk via
monumentenzorg@brugge.be tot 12 september

**Zaterdag 13 september om 14.30u en
zondag 14 september om 10.00u en 14.30u
(maximum 12 deelnemers per groep)**

De fietstocht start aan het **standbeeld van
Breidel & De Coninck** op de Markt en eindigt in
de Rijselstraat 71.

Huib Hoste wordt
algemeen
beschouwd als een
van de belangrijke
vertegenwoordiger
s van de moderne
beweging in
Vlaanderen en is
bovendien
Bruggeling van
geboorte. Het leek
aangewezen dat u
op OMD 2008 de
kans krijgt om
kennis te maken
met het Brugse
oeuvre van deze
grote architect.

Enthousiaste fietsgidsen begeleiden u op een 16
km lange fietstocht van Brugge, naar Christus-
Koning, Sint-Andries en tot in Sint-Michiels.

Huib Hoste (1881-1957)

Huib Hoste is in Brugge geboren en krijgt zijn eerste architectenopleiding aan de Brugse academie. Hij werkt aanvankelijk in het bureau van zijn leermeester Charles De Wulf (1862-1904) maar volgt lessen in Gent als vrije leerling van ingenieur-architect Louis Cloquet (1849-1920), bij wie hij ook een tijdje in dienst is. Zijn eerste werkterrein is Brugge. Zijn vroege realisaties, zoals de Sint-Jozefskliniek, Spiegelrei 11 en Nikolaas Desparsstraat 8 getuigen van een soort 'vrije' neogotiekstijl die hij bij Cloquet heeft opgepikt. Vanaf 1911 ondergaat hij de invloed van de Nederlandse architectuur en dan vooral van Hendrik Petrus Berlage. Hij ontwerpt woningen in Sint-Michiels en Assebroek die deze invloed duidelijk tonen. Tijdens de Eerste Wereldoorlog verblijft hij in Nederland en wordt een bewust aanhanger van De Stijl en de Amsterdamse School. Na de oorlog is hij in België dé architect die zich onvermoeibaar inzet voor een nieuwe vormtaal in de architectuur die een vertolking moet zijn van de nieuwe tijd, het zgn. modernisme. Hij werkt intensief mee aan de wederopbouw. Enkele belangrijke werken zijn de O.-L.-Vrouwekerk in Zonnebeke (1922), de tuinwijk 'Kapelleveld' in Sint-Lambrechts-Woluwe (1923), de woonwijk 'Klein Rusland' in Zelzate (1921-1923) en verschillende interessante burgerwoningen in Brussel, Zele, Brugge (Maria van Bourgondiëlaan 2, woning Billiet in 1927) en Mechelen. Het midden van de jaren 1920 vormt het hoogtepunt in de carrière van Huib Hoste. Denk ook aan het Noordzeehotel (1922-1924) en het huis De Beir (1924) in Knokke. In 1925 krijgt hij in Parijs de gouden medaille op de 'Expositions des Arts Décoratifs et Industriels Modernes' voor een ontwerp (samen met kunstschilder Victor Servranckx) van een 'bureau-fumoir'. Hij is stichtend lid van de 'Congrès

Internationaux d'Architecture Moderne' (CIAM) die vanaf 1927 doorgaan. De dood van enkele werklieden bij de instorting van een vijf verdiepingen hoog betonskelet van het in aanbouw zijnde Instituut H. Jozef aan de Zilverstraat in Brugge in 1926, waarvoor Hoste samen met de aannemer wordt verantwoordelijk gesteld, vormt een zware hypotheek op zijn verdere loopbaan en Hoste verhuist naar Antwerpen.

Naar aanleiding van OMD is opgezocht waar Huib Hoste juist in Brugge is geboren.

Huib Hoste wordt thuis geboren in Verbrand Nieuwland 21. Zijn geboorte wordt in het Frans (akte 146 van 1881) door zijn vader gemeld op 5 februari 1881. Hubert Leon Bruno Jean Marie is om 'six heures du soir' geboren. Vader Leon Hoste is dan 'inspecteur des écoles libres' en geboren in Oostrozebeke (23 mei 1837). Hij is dus 43 jaar oud als zijn zoon wordt geboren en zijn moeder Adeline Catherine Vanden Steene, geboren in Wervik, is 36 jaar oud. Het gezin heeft al een dochtertje Albertine en een dochtertje Marie dat overleden is. Ze hebben 'servantes' in dienst (Boek 10, folio 19). Vader Leo (of Leon?), schoolopziener van het katholiek onderwijs, sterft op 20 december 1889. Hubrecht, zoals op de doodsbrief staat, is dan amper 8 jaar oud. Het gezin was uitgebreid met een dochtertje Maria en woont toen in Molenmeers 7. Vader Leo wordt begraven op maandag 23 december 1889 om 10.00u in de Sint-Annakerk.

Maurice en Maurice, een kennismaking met het oeuvre van twee Brugse architecten uit het interbellum

Uitsluitend op reservatie op de OMD-lijn 050/47.23.24. Inschrijving ook mogelijk via monumentenzorg@brugge.be tot 12 september

Zaterdag 13 september om 14.30u (en 15.00u, groep 2) en zondag 14 september om 14.30u (en 15.00u, groep 2) (maximum 12 deelnemers per groep)

De fietstocht vertrekt aan het **Hof de Jonghe, Langerei** tussen nrs. 77 en 82

Maurice Vermeersch (1901-1977) en Maurice De Meester (1890-1965) zijn tijdgenoten maar hebben een verschillend professioneel parcours afgelegd. Beide hebben zowel in de Brugse binnenstad als in de deelgemeenten gebouwd en verbouwd. Maurice Vermeersch laat een zeer groot oeuvre na. Maurice De Meester's oeuvre is veel beperkter. De fietstocht toont enkele verrassende verwezenlijkingen aan de rand van de binnenstad en op Christus-Koning en vormt een uitstekende introductie op de interbellumarchitectuur.

4. TENTOONSTELLINGEN

Burgemeester Visart, gangmaker van het groene Brugge. Geschiedenis en toekomst van een 20ste-eeuws stadspark

Op zondag 14 september tussen 14.00u en 17.30u worden de bezoekers in het park begeleid door Marieke D'Haeze, Groendienst, ontwerpster van de herinrichting.

In het Graaf A. Visartpark komt voor OMD een 'open' tentoonstelling die u introduceert in het verleden en de toekomst van het park.

© PMMK, Oostende

Binnen het nieuwe stadskwartier van Stübben wordt in 1902 de aanleg van een klein park goedgekeurd, dat oorspronkelijk niet was voorzien. Stadsingenieur Clément Salmon ontwerpt dit parkje volgens de aanwijzingen van burgemeester Amédée Visart de Bocarmé, groot liefhebber van een 'groen Brugge'. Het wordt volgens een strak lijnenpatroon uitgewerkt.

Het park heette oorspronkelijk *'Milne-Edwardspark'*, naar de in Brugge geboren Engelse vriend van de burgemeester, Henry Milne-Edwards. In 1929, vijf jaar na de dood van burgemeester Visart, doopt men het om tot het *'Graaf Visartpark'*.

Pioniers van het verleden. Het vroegste archeologisch onderzoek in Brugge en ommeland

In Bruggemuseum-Archeologie Mariastraat 36a, 8000 Brugge vindt een kleine tentoonstelling plaats van deze onderzoeksresultaten, gratis te bezoeken tijdens het OMD-weekend:

zaterdag van 14.00u tot 17.30u en

zondag van 9.30u tot 12.30u en van 13.30 tot 17.00u

Het prille archeologische onderzoek in Brugge en ommeland gaat terug tot de late 19de en het begin van de 20ste eeuw. Toen reeds doen lokale amateur-archeologen zoals Ch. Gillès de Pelichy, M. de Maere d'Aertrycke, A. Rutot, J. Claerhout en later J. Maertens de Noordhout en R. Crois vondsten en waarnemingen. In dezelfde periode voeren E. Rahir en A. de Loë, verbonden aan de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, de toenmalige "opgravingsdienst", het eerste archeologische onderzoek uit. Dankzij het onderzoek van deze pioniers is heel wat informatie van de vernieling bespaard gebleven.

Naar aanleiding van het thema 20ste eeuw van OMD 2008 wil Raakvlak, Intergemeentelijke Dienst voor Brugge en Ommeland, het werk van deze en andere laat 19de- en 20ste-eeuwse onderzoekers in de schijnwerper plaatsen. In een beknopte tentoonstelling die in alle

partnergemeentes van Raakvlak (Beernem, Brugge, Jabbeke, Knokke-Heist, Torhout en Zedelgem) wordt opgesteld, zullen vondsten van dit prille onderzoek getoond worden. Daarnaast worden de onderzoekers en hun werkmethode voorgesteld.

In Brugge gaat de aandacht speciaal naar de vondsten die rond de eeuwwisseling in Fort Lapin zijn gedaan. Toen kwam niet alleen de befaamde Romeinse “boot van Brugge” aan het licht, maar zijn ook belangrijke sporen van een inheems-Romeinse nederzetting aangesneden.

Sint-Andries geeft geheimen prijs. Archeologisch onderzoek in de buurt van de Kosterijstraat

Serviceflats Meulewech, Kosterijstraat 40, 8200
Sint-Andries.

Open op zaterdag 13 en zondag 14 september van
13.30u tot 18.00u

Bij deze opgravingen zijn vooral de resten van een bewoningskern uit de vroege middeleeuwen in kaart gebracht. Romeinse sporen beperken zich tot de resten van een kleine necropool uit het Hoge Keizerrijk, terwijl een aantal verspreide structuren uit de metaaltijden dateren.

Naar aanleiding van de opendeurdagen van Serviceflats Meulewech en ter gelegenheid van Open Monumentendag stelt Raakvlak, Intergemeentelijke Dienst voor Archeologie in Brugge en Ommeland, in een kleine tentoonstelling de resultaten van het onderzoek voor.

Met de medewerking van OCMW Brugge.

Plannen voor de wederopbouw

In het Tolhuis, Provinciale Bibliotheek/
Documentatiecentrum West-Vlaanderen, Jan Van
Eyckplein 1, 8000 Brugge.
Op zaterdag 13 september van 14.00u tot 18.00u
en op zondag 14 september van 10.00u tot 18.00u

Naar aanleiding van de 20ste editie van de Open Monumentendag toont de Provinciale Bibliotheek voor het eerst een ruime selectie uit haar collectie architectuurtekeningen. De tentoonstelling zal focussen op de wederopbouw van de verwoeste gewesten na de Eerste Wereldoorlog. Het proces van de wederopbouw, de gebruikte bouwstijlen en enkele toonaangevende architecten krijgen aandacht. Vooral de wederopbouw van kerken, de belangrijkste 'landmarks' van de verwoeste dorpen, komen ruim aan bod in de tentoonstelling. Er zal niet alleen werk te zien zijn van de Ieperse stadsarchitect Jules Coomans, maar ook van figuren als Charles Pil en Jozef Viérin. De tekeningen worden, aan de hand van historische foto's, prentkaarten en eigentijdse publicaties in een ruimere context geplaatst.

De tentoonstelling loopt tot en met zaterdag 18 oktober 2008 en is open van maandag tot vrijdag van 9.00u tot 12.30u en van 13.30u tot 17.00u en op zaterdag van 9.00u tot 12.00u
(voor meer info: bibadm@west-vlaanderen.be)

Boeken omheen architect Huib Hoste

Openbare Bibliotheek Biekorf Kuipersstraat 3, 8000 Brugge. Tot eind oktober tijdens openingsuren bibliotheek (niet open op OMD zelf).

Huib Hoste krijgt op deze OMD veel aandacht. De culturele partners scharen zich rond het Hosteproject met kleine initiatieven.

In het kader van 'Boek in de kijker' zullen tot eind oktober publicaties van en over Huib Hoste in het daglicht worden gesteld. Vele publicaties zijn immers onvoldoende bekend.

Documenten van en over Huib Hoste

Stadsarchief Brugge, Burg 11A, 8000 Brugge. Tot eind september tijdens openingsuren stadsarchief (niet open op OMD zelf).

In de inkom van het Stadsarchief zullen documenten over en van Huib Hoste uit de collectie worden samengebracht in enkele vitrines. In het Stadsarchief wordt boeiend en vaak minder bekend materiaal bewaard over de belangrijke architect Hoste. De kleine tentoonstelling zal lopen tot eind september.

5. ARCHITECTUURDEBAT

Kan in Brugge 'modern' gebouwd worden? Een remake van het Vieux-Bruges debat uit 1930

Vrijdag 12 september om 20.00u in het auditorium van het Europacollege Verversdijk 16.

De vzw Archipel organiseert deze debatavond in samenspraak met de Stedelijke Dienst voor Monumentenzorg en zorgt voor een interessant en gevarieerd panel. We hopen op een ruime belangstelling en een krachtige start van OMD Brugge 2008. Is er in 78 jaar iets veranderd in Brugge?

Op 26 maart 1930 organiseerde 'Tribuun' in de 'Vieux-Bruges' in de Steenstraat een debatavond met als thema: Mag of moet in Brugge modern gebouwd worden?

In een overvolle zaal discussiëren prof. Stan Leurs, arch. Huib Hoste en moderator advocaat Raf De Clerck met het publiek. Kenmerkend voor het debat is de geanimeerdheid en de directe aanvallen op het bouwen in de zogenaamde Brugse stijl. Hoste vindt onomwonden dat Brugge evolueert naar een dood museum, onaangepast aan de noden van de tijd en de maatschappij. Sommigen aanwezigen onderschrijven dit (waaronder Achilles Van Acker), andere gaan tegen die visie in. Krantenverslagen geven een beeld van die avond waarvan de conclusie is: eigentijdse architectuur moet worden aangemoedigd en het voortbouwen in Brugse gotische stijl afgekeurd. Er wordt ook vol enthousiasme een tweede debatavond aangekondigd.

Die lijkt er nooit gekomen. Reden genoeg om in de aanloop van de 20ste Open Monumentendag met als thema 20ste eeuw dit vervolg te organiseren. Wat zal de conclusie vandaag zijn?

6. DEMONSTRATIE

Op zondag 14 september van 10.00u tot 18.00u organiseert Eucora vzw, Pathoekeweg 34, 8000 Brugge doorlopend demonstraties van twee typische 20ste-eeuwse technieken: jasperen met verf en het schilderen van imitatie-erabel.

De kennis van oude technieken is onmisbaar in de wereld van de monumentenzorg. Eucora zorgt mee voor de sensibilisatie en gespecialiseerde opleidingen. Op OMD kan het publiek kennismaken met de techniek van jasperen met verf op plankenvloeren en houten trappen (zeer populair in het interbellum) en met de imitatietechniek esdoorn of erabel op houten deuren met behulp van bier.

Daarnaast krijgt u typische 20ste-eeuwse apparatuur en typische verfproducten te zien.

Een aanrader voor wie van techniek houdt!

Selectieve Bibliografie

B. BEERNAERT, *Stad Brugge. Zorg & Zin voor Kleur*, brochure Open Monumentendag Vlaanderen 8 september 1996

B. BEERNAERT, *Stad Brugge. Via Europa, reisverhalen in steen*, brochure Open Monumentendag 11 en 12 september 1999

B. BEERNAERT, *Stad Brugge. Import Export*, brochure Open Monumentendag Brugge 9 en 10 september 2006

B. BEERNAERT, *Stad Brugge. Wonen*, brochure Open Monumentendag Brugge 8 en 9 september 2007

Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur. Deel 18 na, *Stad Brugge. Oudste kern*, Turnhout, 2000

Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur. Deel 18nb, *Stad Brugge. Middeleeuwse stadsuitbreiding Noord*, Turnhout, 2004

Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur. Deel 18 nb, *Stad Brugge. Middeleeuwse stadsuitbreiding Zuid*, Turnhout, 2004

Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, gemeente Brugge, *Deelgemeente Sint-Michiels*, 2005

Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen. Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed, Provincie West-Vlaanderen, Gemeente Brugge, *Deelgebied Christus-Koning*, 2003

M. DE BLIECK, *Het onderwijs tijdens de Hollandse periode en de eerste Brugse gemeenteschool* (1829), in: *Brugs Ommeland*, 45 jg., nr. 2, juni 2005, p.125-142

H. DE BRUYNE, *De Godshuizen te Brugge*, Zellik, 1994

L. DE WINTER, M. SMETS, A. VERDONCK, *Huib Hoste 1881-1957*, Antwerpen, 2005

J. D' HONDT e.a., *In Sint-Jacobs Twijnstraat 13 en 15 te Brugge*. Verslag van de onderzoeksresultaten van de werkgroep Huizengeschiedenis van vzw Levend Archief Brugge, 1998-1999

B. D'HOORE, *De familie Le Bailly, studie van een ambtsadellijke familie in de 18de eeuw (1718-1807)*, Brussel (RAB), 2002

H. HOSTE, *Van Bouwen en Wonen*, Brugge, 1930

Y. KEMEL, *Huis Singel 1 in Sint-Andries, anderhalve eeuw geschiedenis in de omgeving van de Smedenpoort*, in: *Brugs Ommeland*, 46 jg., nr1, maart 2006, p. 30-51

N. POULAIN e.a., *Architectuur in het interbellum*, OKV, 1998, nr.2

J.A. RAU, *Een eeuw Brugge*, dl. 1, 1800-1900, Brugge, 2001

J.A. RAU, *Een eeuw Brugge*, dl. 2, 1901-2000, Brugge, 2002

K. ROTSAERT, *Brugge van toen en nu*, deel 9, *De leergierige stad*, Waanders Zwolle, 2006, p. 202-223

M. RYCKAERT, *Historische Stedenatlas van België. Brugge*, Brussel, 1991

M. SMETS, *Huib Hoste. Voorvechter van een vernieuwde architectuur*, Brussel, 1972

P. SWIMBERGHE, *De Coene in Brugge*, in: *Jaarboek 3 Art De Coene*, Stichting De Coene, Kortrijk, 2002

A. VAN DEN ABEELE & J. D' HONDT, *Twee eeuwen binnen dezelfde afstamming: van Le Poyvre naar de Carnin-Staden en Van Huerne*, in: *Zeven eeuwen stadsgeschiedenis in een huis. Bewonings-en bouwgeschiedenis van het huis Gouden-Handstraat 21 te Brugge*, Leven in oude huizen VI , Brugge, 2007, p. .27-42

D. VAN EENHOOGHE, *Middeleeuwse Brugse huizen: Bouwhistorisch onderzoek in de huizen In Sint-Jacobs en Den Acker*, in: *M&L*, 21/5, sept.-okt. 2002, p. 44-61

D. VERLE, *Bijdrage tot de Geschiedenis van het Rijksonderwijs. Jean Brans en zijn tijd*, in: *Tijdschrift van de Rijksmiddelbare school (met Handels- en Zeevaartafdeling) te Brugge*, 2de jg., nr. 2, maart 1958, p. 1-21

Inhoud

WOORD VOORAF	3
INLEIDING	5
Ezelstraat 83, de orthodoxe kerk HH. Konstantijn en Helena	12
Fort Lapin 25, het voormalige woonhuis van Jules Catulle nu de Salons Fort Lapin.....	24
Fort Lapin 27, het voormalige woonhuis Geûens nu P&B Bloemen.....	35
Gerard Davidstraat 2-10, de Christus- Koningkerk.....	41
Heilige-Geeststraat 1, het gouden salon De Coene in Hotel de Castillon	50
Ieperstraat z.n., de voormalige feestzaal De Buck.....	57
Keizer Karelstraat 41, het Jan Guilinizwembad	64
Kolenkaai 5 (ligplaats 2), De Watergeus- woonboot.....	73
Komvest 34, De Veste of de voormalige Sint-Jozefskliniek.....	78
Komvest 40, de voormalige Schippersschool	83
Koning Albert I-laan 8, Psychiatrisch Ziekenhuis Onze-Lieve-Vrouw.....	91
Leeuwstraat 8, Walwyck Hotel.....	106

Pelderijnstraat 14, de kerk van de Sint-Trudoabdij	112
Raamstraat 29-57, het godshuis De Croeser	122
Raamstraat links van 76, de 20ste-eeuwse godshuisjes van Sint-Joos.....	126
Rijsselstraat 71, de gemeenteschool van Huib Hoste	129
Singel 10, de voormalige woning van Remi Ghesquière	137
Sint-Jansstraat 8, het voormalige huis Brans (oorspronkelijk het huis Den Eenhoorn)....	145
Sint-Jansstraat 11, het voormalige huis Le Bailly nu Inghelburch	155
Timmermansstraat 24, de voormalige spelden-werkschool nu 'de loft'	170
Twijnstraat 13, In Sint-Jacobs of De Vergulde Fonteyne	175
Verversdijk 16, de Verversdijk site van het Europacollege	179
Zilverstraat 41, de salons De Coene in De Zilveren Pauw.....	191
BELANGRIJKE INFO	201
1. INFOPUNTEN.....	201
2. THEMAWANDELINGEN	202
3. THEMAFIETSTOCHTEN	209

4. TENTOONSTELLINGEN	214
5. ARCHITECTUURDEBAT	219
6. DEMONSTRATIE	220
SELECTIEVE BIBLIOGRAFIE	221
COLOFON	227

Colofon

Deze brochure is een realisatie van de Brugse Dienst voor Monumentenzorg en stadsvernieuwing (DMS).

Teksten en coördinatie

Brigitte Beernaert, kunsthistoricus

(met dank aan Peter Bultinck, Marcel De Blieck, Jan Delfosse, Jan D'hondt, Bieke Hillewaert, Sophie Joos, Dirk Larnoe, Frederic Logghe, Priester Bernard Peckstadt, Bart Schotte en Bernard Schotte)

Lay-out

Natalia Ovchinnikova, administratief medewerkster

Foto's

Jan Termont, Cel Fotografie Stad Brugge

Stadsarchief Brugge (verschillende oude opnames zijn uit de collectie van de Beeldbank www.beeldbankbrugge.be)/ Frederic Logghe en Harry de Groot/ Raakvlak/ M. Christiaens/ Gerard Vanhecke/ Gaby Alloo/ Psychiatrisch Ziekenhuis Onze-Lieve-Vrouw

Stadsplan

Johan Mahieu, Brugge
Met OMD aanduidingen door Thomas Wets (DMS)

Drukkerij

De Windroos N.V., Beernem

Werkgroep OMD 2008

Brigitte Beernaert (DMS), Anne Bontinck (In&Uit Brugge), Patrick Cardinael (Groendienst), Jan D'hondt (Stadsarchief), Hilde De Bruyne (OCMW), Bieke Hillewaert (Intergemeentelijke Archeologische Dienst), Mariette Jacobs (Provinciebestuur West-Vlaanderen), Bernard Schotte (DMS), Katrien Steelandt (Erfgoedcel Brugge), Marcella Vandebroek (Stadsarchief), Ludo Vandamme (Historisch Fonds Openbare Bibliotheek Biekorf Brugge), Katelijne Vertongen (Bruggemuseum)

Verantwoordelijke uitgever

Johan Coens, stadssecretaris

D/2008/0546/2